

CONCETTA LA MAZZA

नीलाकाशात् परम्

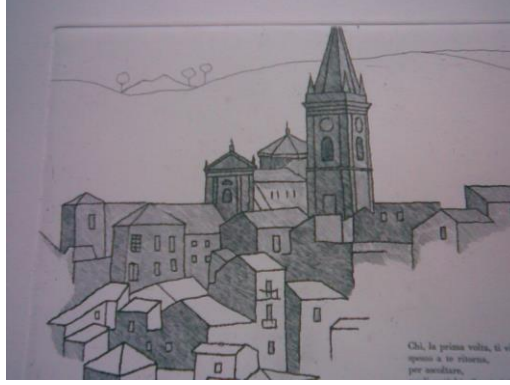

जीवनी

कोन्सेट्टा ला माज्जा इत्यस्य जन्म १९३६ तमे वर्षे नोवारा डी सिसिलिया-नगरे डोमेनिको ला माज्जा-टेरेसा कोरेन्टि-योः ज्येष्ठपुत्री अभवत् । १९५० तमे वर्षे मातुलमातुलस्य "न्यासस्य" कष्टप्रदकालस्य अनन्तरं सा डोमोडोसोला-नगरे स्वमातापितृभिः सह सम्मिलितवती, यत्र सा अद्यापि स्वपत्न्या जियुसेप्पेन सह निवसति तस्य त्रयः बालकाः सन्तिः अर्माण्डो, लुसियानो, डैनियला च । अधुना नोवारा-नगरे स्वस्य बाल्यकालस्य स्मरणस्य प्रचण्डा इच्छा तस्य मनसि प्रविष्टा अस्ति तथा च अत्र अस्याः आत्मीयस्य, व्यक्तिगतस्य दैनिकस्य जन्म अभवत्, परन्तु तस्य युगस्य पर्यावरणस्य आख्यानैः, सन्दर्भैः च परिपूर्णाः नगरं, ग्राम्यक्षेत्रं, जनाः, आदतयः, द्वितीयविश्वयुद्धस्य अन्धकारवर्षेषु तस्य प्रदेशस्य परम्पराः।

लेखनस्य आदिशक्तिः

लघुः कोन्सेट्टा स्वमातुलानाम् उपरि न्यस्तः अस्ति, तस्याः इच्छाविरुद्धं च नगरात् सहपाठीभ्यः च दूरं स्थिते कुण्डे कास्तैङ्गिया-नगरे निवसितुं बाध्यः भवति । एवं सः क्षुधायाः, कालस्य अज्ञानस्य, अन्धविश्वासस्य, दुर्व्यवहारस्य च युद्धस्य कठोरवर्षेषु एकान्तवासेन स्वस्य व्यक्तिगतं Via Crucis इति यात्रां करोति । युद्धानन्तरं अनिवार्यप्रवासः स्वाभाविकतया कठिनः च उत्तरदिशि आरम्भः।

एतत् सर्वं एकस्याः बालिकायाः दृष्ट्या कथ्यते, या स्वस्य वृद्धेः चरणान् स्वस्मृतौ पुनः पश्यति, सा च आश्चर्यजनकनवीनतायाः सूक्ष्मसूत्रेण च विडम्बनासूत्रेण च अस्मान् पठनस्य सुखं ददाति - अन्ते - अस्माकं कुलसमुदायस्य प्रतीकात्मककथा, गभीरं चालयितुं समर्थः यः अस्माकं प्रत्येकस्य अस्ति।

कोन्सेट्टा ला माज्जा इत्यस्याः अस्मिन् लघु उपन्यासे लेखनं प्रत्येकं नियमं विध्वंसयति, उत्पत्तिं प्रति प्रत्यागच्छति, कस्यापि औपचारिकयोजनावादात् मुक्तं, गुप्तेन आन्तरिकजीवनशक्तिना चालितं, सर्वं अभिभूतं प्रचण्डा नदी भवति, आत्मायाः प्रचण्डवृष्टिः एव।

एण्टोनिया-मिशेल-मातुलयोः आकृतयः स्मरणीयाः सन्ति, यथा नोवारायाः प्रतिबिम्बं अविस्मरणीयं तिष्ठति, यथा उदारं, आवरणं, मधुरं च यथा कठोरं, कठोरं च।

अन्ते किशोरावस्थायाः कठिनः संक्रमणः यदा अपूरणीयः भवति, परन्तु लघुः कोन्सेट्टा दुःखदभाग्यस्य समक्षं न त्यजति, भविष्ये स्वस्य साहसस्य अचञ्चलस्य च आशायाः धन्यवादेन, तस्याः नेत्रयोः धन्यवादः ये पशियितुं समर्थाः अभवन्... परे आकाश नीलम्!

NINO BELVEDERE

“मम कृते दुःखम् आरब्धम् । सम्भवतः उष्णादिनम् आसीत्, १९३८ तमस्य वर्षस्य ग्रीष्मकालः आरब्धः, अहं द्विवर्षीयः आसम्, मम मातुलः मां गृहीतुं आगता। एकस्मिन् वस्त्रपुटे सा एकं ब्लाउजं, द्वौ जाधियायुग्मौ च स्थापयति स्म, ततः सर्वं न जानाति स्म अहं स्वगृहात् निर्गतवान्। अहं तावत् अल्पः आसम् यत् मम विया कूसिस् तस्मिन् दिने आरभ्यते इति अहं न अवगच्छामि स्म” इति ।

नीलाकाशात् परम्

प्रथमः अध्यायः - पितुः गृहम्

इदानीं पुरातनः अनावसितः भग्नावशेषः अस्ति, मकरजालैः निरुद्धः पतङ्गैः च दष्टः किन्तु, बहुकालपूर्व, मेसिना-पर्वतेषु भव्यदुर्गस्य अधः स्थिते नोवारा-नगरे, एङ्गिया-मण्डलस्य एकस्मिन् गल्याः समीपे एकं गृहम् आसीत् फव्वारा. अग्रद्वारं प्रथमतलं प्रति गच्छन्त्याः आन्तरिकसोपानस्य उपरि उद्घाटितम् यत्र काष्ठफलकयुक्तं लघुकक्षं आसीत्ः तत् शय्यागृहम् आसीत् त्वं उपरि गतः तत्र पाकशाला आसीत्, यदि त्वं तत् वक्तुं शक्नोषि। एकस्मिन् कोणे पाषाणपट्टिका आसीत् यस्मिन् अग्निः प्रज्वलितः आसीत्, लोहत्रिपादः च आसीत् यः पास्ताघटस्य स्थापनार्थं प्रयुक्तः आसीत् । पुरतः भित्तिषु लम्बमानं, पिचवत् कृष्णं, काष्ठफाल्तुः, द्वौ चलनी, एकः लघुः एकः च बृहत्, रोटिकापाकार्थं अण्डकोषः, पार्श्वे अर्धसङ्गवक्षः, मेजः, द्वौ "फुरिज्जी" च केचन रिक्केटी आसन्। अन्ते एकं कक्षं आसीत्, यत्र गल्याः दृश्यं लघु बालकनी आसीत्, यत्र एकशय्यायाः कृते कष्टेन एव स्थानं नासीत् । तत्

छिद्रं तत् राज्यम् आसीत् यत्र १९३४ तमे वर्षे विधवा पितामहः निवसति स्म ।सोपानस्य अधः काष्ठस्य ढक्कनयुक्तं पाषाणशौचालयं निर्मितम् आसीत् । यतः मलनिकासी नासीत्, अतः उत्तरेण मुक्तस्य दुर्गन्धस्य न्यूनीकरणाय कार्यं कृतम् स्यात् । स्वाभाविकतया गृहे प्रवाहितजलं विद्युत् च नासीत्, एतादृशाः आरामाः ये तासु दिनेषु बैरोन्-जनानाम् अपि नासीत् । तस्य पार्श्वे काष्ठद्वारं आसीत् यत् कृषिक्षेत्रं प्रति गच्छति स्म यत्र काष्ठे कुक्कुटाः उपविष्टाः आसन् ।

अस्मिन् कोणे, जगतः बहिः, मम माता, या सिवनी आसीत्, सा मम पितामहेन सह एकत्र निवसति स्म, द्वौ भ्रातरौ, एकया भगिन्या च, सर्वे तस्याः ज्येष्ठाः, विवाहिताः आसन्, नोवारा-नगरे अपि निवसन्ति स्म मम माता गोरी, कृशः, अतीव दुर्बलः, अतीव सुकुमारविशेषताः आसीत् तथा च तस्याः मुखस्य विषये यत् अधिकं लक्ष्यते स्म, तत् क्षीरवत् श्वेतम् आसीत्, तत् द्वौ विशालौ नीलनेत्रौ, प्रायः सर्वदा भीताः, दुःखिताः च आसन् सम्भवतः तस्याः मातुः आकस्मिकमृत्युः, यदा तस्याः चतुर्विंशतिवर्षीयः आसीत्, तदा तस्याः शारीरिक-नैतिक-भंगुरतायाः कारणम् आसीत् ।

मम पितामह्याः मृत्योः कतिपयवर्षेभ्यः अनन्तरं मम माता स्वस्य एकस्याः भार्यायाः हस्तक्षेपेण स्वस्य प्रिन्स चार्मिङ्ग् इत्यनेन सह मिलितवती । मम पिता बडियावेच्चिया-नगरस्य आर्यकुटुम्बस्य आसीत्, यः तम्बाकू-विक्रेता, किराणां च युक्तं मधुशालां चालयति स्म । तत् परिश्रमिणः कुटुम्बम् आसीत्, मम पिता च सर्वथा अतीव सुन्दरः, लम्बोदरः, कृष्णवर्णीयः, आत्मविश्वासयुक्तः, उद्यमशीलः च आसीत् । सः नगरात् दूरे एकस्मिन् ग्रामे निवसति स्मः सः पदातिभिः, सुगत्या, अर्धघण्टेन तत्र गन्तुं शक्नोति स्म । तस्य पिता अङ्गारं आकर्षयति स्म । माता गतिशीलः महिला आसीत्, प्रातःकाले सा खच्चरेण सह नोवारानगरं गत्वा दुकाने आपूर्तिं कृतं मालम् क्रेतुं गताः तम्बाकू, लवणं, खाद्यपदार्थाः च। सा सर्वदा कण्ठे कृष्णवर्णीयं विशालं शालं कृत्वा सुन्दरं वेषं धारयति स्म, ग्राहकानाम् सूचनां दातुं वृत्तपत्रमपि क्रीतवति स्म । ग्रामे एकमात्रं दुकानम् आसीत्, तस्मिन् गृहे भोजनार्थं अष्टमुखाः अपि आसन् चेदपि कल्याणस्य अभावः नासीत् ।

सायंकाले सः इदानीं मद्यपानग्राहकानाम् - स्वस्य बटुकस्य च - मद्यं वर्णसोडायाः क्षीणं कृत्वा आडम्बरपूर्वकं साहाय्यं कृतवान् । यतः बालकाः सर्वदा मातापितृकार्यं न प्राप्नुवन्ति, तस्मात् मम पिता मोचीव्यापारं शिक्षितवान् आसीत् । कतिपयान् मासान् यावत् चलितस्य नियोगस्य

अनन्तरं मम पिता माता च एकदा विवाहितौ एङ्गिया-मण्डलस्य फव्वारस्य समीपे गृहे स्वप्रेमनीडं कर्तुं गतवन्तौ नवमासाभ्यन्तरे अहं अस्मिन् जगति आगत्य पवित्रदक्षिणप्रथानुसारं मम पितृपितामह्याः कोन्सेट्टा इति नाम गृहीतवान् कोमलवयोः अपि मम कृष्णा, कुरुकत्वक् च आसीत्, अहं सर्वदा रोदिमि स्म । यतः अस्माकं पालना नासीत्, तस्मात् मम पितामहः सर्वं दिवसं मां बाहुयुग्मे आलिंगयितुं बाध्यः अभवत्, रात्रौ अहं मम पित्रा मम्मया च सह महता शयने सुप्तवान् सर्वैः लेखैः अहं अतीव कुरूपः असह्यः च आसम्। कतिपयेभ्यः मासेभ्यः अनन्तरं देशे कार्यं दुर्लभम् इति दृष्ट्वा मम पिता सार्डिनिया-देशे कार्यं कर्तुं गन्तुं निश्चितवान् । यदा सः परद्वीपं प्रति प्रस्थितवान् तदा सः स्वमातरं रुदन्तं शिशुं, अन्यं प्राणिनं च तस्याः गर्भे पादप्रहारं कृत्वा त्यक्तवान् ।

यदा अहं विंशतिमासेषु आसम् तदा मम भगिनी रोजा जाता । नाम तस्य मातृपितामह्याः आसीत् । कोन्सेट्टा इत्यस्य विपरीतम् रोजा - पुनः मम मातुः मते - सुन्दरी, श्वेतवर्णीयः, गुलाबी च आसीत्, भूरेण केशाः द्वयोः सुन्दरयोः नीलनेत्रयोः अलङ्कृतं सामञ्जस्यपूर्णं मुखं फ्रेमं कुर्वन्ति स्मः एकं पुष्पं, तस्याः नाम इव! एतावत् यत् यदा मम माता रोजा बाहुयुग्मे जलं प्राप्तुं फव्वारे गता तदा तस्याः मित्राणि तां पृष्टवन्तः यत् कथं सर्वथा भिन्नौ कन्याः प्रसवः सम्भवति इति - एषा, रुसिना, आम्, त्वं बिलियक् आसीः, परन्तु अन्यः... - एषा रोसिना, सुन्दरी अस्ति, परन्तु अन्यः... मित्राणि अधरस्य मुखं विस्मयम् अवदन्। तावत् अस्मिन् परिस्थितौ अहं चञ्चलः अभवम्, यथा मम दुःखस्य पूर्वानुभवं अनुभवामि, यत् ईश्वरस्य धन्यवादः, न त्यागपत्रेण अपि सहितम् आसीत्

शेषं कथां वक्तुं प्रथमं मया भवन्तं मम मातुलस्य एण्टोनियायाः परिचयः करणीयः, संक्षेपेण, zì 'Ntuoia. सा मम मातुः अग्रजः आसीत्, तयोः मध्ये सप्तदशवर्षीयः अन्तरः आसीत्। ह्रस्वं स्थूलं मलिनकेशाः नेत्रेषु पतन्ति स्म । तस्य उपेक्षितं मुखं तस्मात् प्राचीनतरं दृश्यते स्म, तस्य शून्यदृष्टौ केवलं तावत् अपमानः आसीत् । विंशतिवर्षे, तस्मिन् समये विवाहयोग्यवयसि, सा प्रथमं मातुलपुत्रं विवाहितवती, यः सेम्पियोने सुरङ्गस्य कार्यात् अधुना एव प्रत्यागतवान्, यः विधवा आसीत्, तस्य त्रिवर्षीयः पुत्रः च आसीत् अयं पुरुषः, मम मामा मिशेल, मामा मिचेरी, लघुः पुरुषः आसीत् तथा च राजा विटोरिओ इमैनुएल तृतीयस्य प्लेबियन प्रतिलिपिः इव दृश्यते स्म, सः नगरस्य अत्यन्तं लक्षणीये वीथिकायां स्वस्य स्वामित्वे स्थिते गृहे निवसति स्म यस्य

सोपानं प्रायः द्वौ मीटर् विस्तृतं भवति स्म सुन्दरं गृहम् आसीत् । भूतलस्य उपरि काष्ठकारस्य दुकानं आसीत् यस्य विशालः केन्द्रीयः काउण्टरः एकः दुष्टः आसीत्, द्वौ भित्तिमन्त्रिमण्डलौ यत्र सः रास्प्स, छेनी, गिम्लेट्, गॉग्स्, औगर् च स्थापयति स्म, सः निर्मितानाम् मेजस्य पादौ गोलं कर्तुं खरादः, एकं पिष्टचक्रं यत् विमानं, कटं च तीक्ष्णं कर्तुं सेवितं, गोंदस्य द्रवीकरणाय सॉसपेन सह काष्ठदहनं चूल्हं, सर्वत्र स्तम्भितफलकानि, भित्तिसङ्गतानि कतिपयानि आराणि, अश्वकोलः, बकशृङ्गः, कच्छपचर्म इत्यादीनि केचन भाग्यवस्तुनि, संक्षेपेण, एकः तानि स्थानानि ये इदानीं केवलं स्मृतिलोकस्य एव सन्ति।

प्रथमतलं प्रति काष्ठसोपानं गच्छति स्म, यत्र सिरेमिक-टाइल-युक्तौ विशालौ कक्षौ, तेषु दिनेषु विलासः, मम मातुलेन निर्मितः पार्श्वफलकः, सोफा, मेजः, राफिया-युक्ताः केचन कुर्सीः च आसन्, एकप्रकारस्य शाकपाशः अगस्तमासस्य मध्यभागे यदा असुम्पशनस्य शोभायात्रा मठं प्रति आरोहति स्म तदा वीथिं दृष्ट्वा लघुबाल्कनीतः मडोना-नद्याः मुकुटयुक्तं शिरः हस्तेन स्पृशितुं शक्यते स्म द्वितीयतलात् तु रोक्का साल्वाटेस्टां द्रष्टुं शक्यते स्म तथा च पुरतः गृहयोः मध्ये एकेन दरारेण पर्वतानाम् भव्यं परिदृश्यं द्रष्टुं शक्यते स्म यत् शनैः शनैः परं नीलगगनात् परं यावत् समुद्रं न प्राप्नोति यत्र विशेषतः in the on cool spring days when there was no mist, you could see Vulcano on the edge of the horizon and then Lipari, Stromboli and all the other islands: प्राकृतिकं तमाशा, स्फुरद् बहुवर्णीयं पोस्टकार्डम्।

अन्यत् सोपानं प्रथमतलं प्रति गतः, यत्र पाकशाला, शय्यागृहं च आसीत्, प्रथमं अतीव विशालं रोटिकायाः कृते काष्ठाण्डं, पाकार्थं ढाललोहस्य अङ्गारचूल्हेन च सुसज्जितम् आसीत् गृहस्य अत्यन्तं आवश्यककार्यं कर्तुं नालीयुक्तं कलशं विना पाकशालायाः असुविधां विहाय निःसंदेहं सुन्दरं गृहम् आसीत् तदापि केचन सुविधाः अचिन्त्याः आसन् । वस्तुतः सार्वजनिकफव्वारात् जस्ता-हॉपर-मध्ये जलं गृहीत्वा द्वितीयतलं प्रति नीतं यत्र पात्रप्रक्षालनाय विशाले टेराकोटा-कुण्डे पातितम् कलशे नाली नासीत् इति कारणतः कुण्डात् जलं पुनः भूतलम् आनय शौचालये क्षिप्तम् । स्त्रियाः कृते अतीव क्लान्तं कार्यं आसीत् । दासत्वं अपमानजनकं च स्थितिः, सर्वेषां मानवसहिष्णुतायाः सीमां यावत्, रात्रिभोजनसमये चरमपर्यन्तं प्राप्तवती यदा एण्टोनिया-मातुल्याः भर्तुः आदरात् पूर्वं यत्र भोजनं कृतवान् तस्मात्

एव थालीतः, सम्भवतः देवपुत्रात् च भोजनं कर्तव्यम् आसीत् पुनः पुनः उक्तवान्, परन्तु मम एतस्य स्पष्टस्मृतिः नास्ति।

मिशेल मामा कृष्णवर्णीयः कुण्ठितः च आसीत्, कर्मठः यथा मूर्खः अपि आसीत्, तस्य हृदयस्य स्थाने वालुकापत्थरस्य मलेट् आसीत् । तस्य नेत्रयोः कोमलतायाः करुणायाः वा किरणं मया कदापि न दृष्टम् । सा पुत्रस्य परिचर्यायै स्वमातुलं गृहे एव स्थापयति स्म, तस्य भोजनं सज्जीकर्तुं, तस्य सेवकत्वेन कार्यं कर्तुं, सर्वदा आम्, आम्, आम् इति वक्तुं च अभवत् । सः बालकनीं प्रति अपि बहिः पशितुं न शक्तवान् अन्यथा कष्टं भविष्यति, यदा तु प्रायः प्रतिदिनं सायं कार्यानन्तरं सः मित्रैः सह मधुशालां गच्छति स्म पेयपानार्थम्

सः स्वेदसिक्तः, एतादृशेन दुर्गन्धितेन निःश्वासेन च स्तब्धः गृहं प्रत्यागतवान् यत् तस्य समीपे भवितुं न शक्यते स्म । अपि तु मम मातुलः तैलप्रकाशेन रात्रौ विलम्बं यावत् तं प्रतीक्षते स्म, भोजनमपि न खादति स्म । यदा लघुः राजा प्रत्यागच्छति स्म - प्रायः सोपानं आरोहयितुं तस्य सामर्थ्यं अपि नासीत् - तदा सः श्रान्तः सन् धूलिपूर्णे कार्यपीठे स्वं त्यक्त्वा तत्रैव सर्वाम् रात्रौ तिष्ठति स्म, धीरो भवेत् एण्टोनिया चाची सर्वं कृत्वा अपि तं ओवरकोटेन आच्छादयित्वा प्रेम्णा तस्य पार्श्वे उपविश्य प्रातःपर्यन्तं तस्य निरीक्षणं कृतवती । अतः वर्षाणि व्यतीतानि, एतावता भक्तिस्य विनिमयरूपेण सा दृश्यानि परिहरितुं स्वबन्धुजनानाम् दर्शनं कर्तुं अपि न शक्नोति स्म । सः ईर्ष्यालुः, क्षुद्रः, आधिपत्यः च तस्याः गृहात् बहिः न गन्तुं तस्याः दार्निङ्गसूत्रं, कङ्कणं, केशच्छेदनम् इत्यादीनि क्रेतुं अगच्छत् यदा ते विवाहसमारोहे आमन्त्रिताः आसन् तदा मिशेल् मामा अन्तिमक्षणपर्यन्तं गृहं न प्रत्यागतवती तथा च एण्टोनिया चाची एकाकी गन्तुं न शक्नोति स्म यावत् ज्ञातयः स्वपतिं अन्वेष्टुं समर्थाः न अभवन् तदा तदा ते तं प्रत्यययितुं समर्थाः अभवन्, अन्यदा सः समये एव आगच्छति स्म किन्तु ततः, दलस्य मध्ये, सः अन्तर्धानं जातः तथा च एण्टोनिया चाची निराशा दुःखिता च सर्वा विषादिता गृहं प्रत्यागच्छत्। यथा यथा कालः गच्छति स्म तथा तथा सा कटुतां दुःखं च सञ्चयति स्म, एकान्तवासात् केनापि सह निःसन्तुं न शक्नोति स्म, सप्ताहान् यावत् पीडयति स्म अत्याचारपूर्णशिरोवेदनादन्तवेदनाणां शिकारः भवति स्म

एकस्मिन् दिने एकः प्रतिवेशी अतीव उत्तमः पुण्यवान् च मिशेल् मामाम् आहूय तस्य भार्यायाः कृते यत् किमपि दुर्व्यवहारं कृतवान् तस्य विषये तं निन्दितवान् - भवता लज्जा

कर्तव्या - सा तं उद्घोषयति स्म - स्त्रियाः तादृशं दुःखं दातुं... एण्टोनिया इत्यस्य आवश्यकता अस्ति किञ्चित् वायुः प्राप्तुं, गृहे भवद्भिः तां पृथक् कर्तुं न प्रयोजनम्, सा बहिः गन्तव्या, मिस्स-समारोहं गन्तव्या, ज्ञातिजनानाम् समीपं गन्तव्या, यथा सर्वे ख्रीष्टियानः कुर्वन्ति। सर्वेभ्यः अपि अधिकं, तस्याः भ्रमणार्थं गन्तुं आवश्यकम्, तत् एव तस्याः शिरोवेदना दूरं भविष्यति... - प्रतिवेशी अल्पं विरामं कृतवान्, ततः निरन्तरं वदति स्मः - इतः एकघण्टायाः अपि न्यूनं दूरं, खच्चरपट्टिकायाः अधः गच्छन्, वयं किञ्चित् भूमिं किञ्चित् गृहं च अत्यन्तं विनयशीलं भवतु यस्य छतस्य अधः पाकशाला अस्ति अपरं किञ्चित् आर्द्रं कक्षं च यत् ग्रीष्मकाले शय्यागृहरूपेण उपयोक्तुं शक्यते। अस्मिन् देशे हेजलनट्-वृक्षाः, पिप्पलीः, मण्डारिन्, मेडलर्, द्राक्षाफलं, जिज्जोल्, सेबं, नाशपाती, जैतुनम्, संक्षेपेण ईश्वरस्य प्रत्येकं उत्तमं वस्तु अस्ति।

यथा भवन्तः जानन्ति भ्रातुः मृत्योः अनन्तरं मया मातुलस्य पालनं कर्तव्यं भवति, अहं ग्राम्यक्षेत्रस्य पालनं कर्तुं न शक्नोमि, अतः एव मया तस्य विक्रयणस्य चिन्तनं कृतम्। किमर्थं न क्रीणसि ? एवं भवतः भार्यायाः सुवायुः श्वसितुम् अवसरः भविष्यति... प्रारम्भे मिशेल-मामा संकोचम् अकरोत् किन्तु ततः सः तत् द्रष्टुं गतः अपि च तत् क्रेतुं निश्चितः अभवत्। अल्पकाले एव अनुबन्धः कृतः, सम्पत्तिः तस्य अभवत् । एवं विटोरिओ इमैनुएल तृतीयस्य रूपसदृशः, अधिकाधिकं चतुरः, विश्वासघातकः च, एण्टोनिया-मातुलाय प्रस्तावम् अयच्छत् - भवन्तः पिप्पलीः चित्वा शुष्कं कर्तुं शिक्षिष्यन्ति। यदा भवन्तः वस्त्राणि प्रक्षालितुं अर्हन्ति तदा भवन्तः नदीं गत्वा तस्य शुद्ध्यर्थं वालुकायां छिद्रं खनित्वा पेयस्य पाकस्य च आवश्यकं जलं प्राप्नुयुः।- वयं ग्राम्यक्षेत्रे निवसितुं निवृत्ताः भवितुम् अर्हति स्मः अहं कृते काष्ठकाररूपेण कार्यं करिष्यामि ये परिवाराः समीपस्थेषु सैन् बासिलिओ, वल्लान्काजा, बडियावेच्चिया, पियानो विग्रा इत्यादीनां ग्रामेषु निवसन्ति । शिशिरे यदा नदी जलेन प्रफुल्लिता भवति तदा असहजं भविष्यति परन्तु अहम् एतत् बाधकं अतिक्रमयिष्यामि। त्वं तु ग्राम्यक्षेत्रं भोक्तुं शक्नोषि । दृष्टिः अधः कृत्वा एण्टोनिया चाची पुनः एकवारं यथा आदेशं कृतवती तथा कृतवतीः - Cuomu tu voi, eu fazzu - यथा भवन्तः इच्छन्ति तथा अहं करिष्यामि इति दरिद्रा बालिका आज्ञाकारीरूपेण उत्तरं दत्तवती।

द्वितीयः अध्यायः - अस्मात् संसारात् बहिः

१९३६ तमे वर्षे वसन्तस्य आरम्भे दरिद्रा बालिका तस्याः मातुलः मिचेरी च धाराशय्यासमीपे ग्राम्यक्षेत्रे कास्ट्राङ्गिया-नगरं गतवन्तौ । बडियावेच्चिया, सैन् बासिलिओ, वल्लान्काज्जा इत्यादीनां विभिन्नेषु ग्रामेषु सः अद्यापि उपलब्धः इति प्रचारः प्रसृतः, जनाः च तम् कार्यार्थं आहूतवन्तः । तस्मिन् काले अद्य विचित्रं प्रतीयते चेदपि प्रथा आसीत् यत् यदा तेषां मेजस्य, खिडकीयाः, द्वारस्य वा अलमारीयाः आवश्यकता भवति तदा ते काष्ठकारं आहूय स्वगृहे आतिथ्यं कुर्वन्ति स्मः ते तस्य कृते कार्यपीठं आशुनिर्माणं कुर्वन्ति स्म, ते आवश्यकं काष्ठं उपलब्धं कृतवन्तः । मिशेल् मामा उपकरणानि आनयन् यावत् कार्यं न समाप्तं तावत् स्थले एव स्थितवान् ।

तं वृक्षं छिन्दितुं आहूय द्वे वर्षे शुष्कं त्यक्तवन्तः । ततः वृक्षस्य कूपं भित्तिस्थाने आरुह्य आसीत् । काष्ठकारः उपरितः आराम् अधः च एकः सहायकः धारयति स्मः "Serra serra mastro dascio che dumè fagimmo a cascia" (आरा आरा वा महान् स्वामी श्वः वक्षःस्थलं कुर्मः)।

वृक्षस्य कूपः भित्तिस्थाने आरुह्य आसीत् । महता आरेण फलकानि प्राप्तवन्तः, एतैः च खिडकी, शय्या, अलमारी च निर्मिताः । एतत् कार्यं कर्तुं सः ४ वादने उत्थाय स्वस्य हस्तपुटं सुई च गृहीत्वा प्रस्थितवान् । यदा सः स्वगृहं प्राप्तवान् तदा ग्राहकाः तस्मै प्याजेन सह, रोटिकायाः च सह नवीनं क्षीरं दत्तवन्तः । मध्याह्ने पास्तास्य थाली, पनीरस्य खण्डः च । गोधूलिसमये सः कार्यं त्यक्तवान्, ते च नोवारानगरे रविवासरे बिलम् अदातुं पूर्वं प्रथमनिक्षेपरूपेण किञ्चित् गृहनिर्मितं रोटिकां दत्तवन्तः ।

कतिचन वर्षाणि व्यतीतानि, पुत्रः तुरिल्लुः प्रौढः भूत्वा स्वयमेव अवगच्छत् यत् सः जगति किमपि कृते, जीवनस्य शेषं समयं ग्राम्यक्षेत्रे एकान्तवासं व्यतीतुं न इच्छति इति। सः स्वपितुः व्यापारं ज्ञातवान् आसीत् किन्तु विशेषज्ञतां प्राप्य मन्त्रिमण्डलनिर्माता भवितुम् इच्छति स्म । सः स्वपितरं प्रत्यययितुं समर्थः अभवत् यत् सः तं नगरं प्रेषयितुं शक्नोति यत्र तां कलाशिक्षणस्य सम्भावना आसीत् । सः काटानिया-नगरं गतः, वर्षद्वयस्य शिक्षुवृत्तेः अनन्तरं सः अतीव उत्तमः अभवत्, सः तत् कार्यं कर्तुं सज्जः इति अनुभवति स्म, अधुना नवदशवर्षीयः इति कारणतः सः मन्यते स्म यत् स्वस्य परिवारस्य आरम्भस्य समयः आगतः इति वर्षाणां यावत् सः गोपालकस्य पुत्रीं ज्ञात्वा विवाहं कर्तुं निश्चितवान् परन्तु तत् तस्य मातुलस्य मिचेरी इत्यस्य इच्छाविरुद्धं जातम् यः इच्छति स्म यत् तस्य पुत्रः स्वजातेः स्त्रियाः विवाहं करोतु इति। तेषु दिनेषु अविश्वसनीयं, परन्तु एतत् एवम् आसीत् यत् शिल्पिना गोपालकन्यायाः विवाहः महती अपमानस्य स्रोतः आसीत्। पितुः पुत्रस्य च मध्ये सहसा महान् विग्रहः अभवत् यत् तुरिल्लुः पितुः सौतेयमातुः च निश्चितरूपेण विच्छेदं कर्तुं प्रेरितवान् । नूतनपरिवारेण सह सः देशं त्यक्त्वा कोमोनगरं गतः यत्र सः स्वकार्यद्वारा भाग्यं प्राप्तवान् ।

मातुलानां सन्तानं नासीत्, अतः तुरिल्लु-प्रस्थानेन ते निश्चितरूपेण एकान्ते एव अवशिष्टाः । अस्मिन् एकान्तवासस्य सर्वाधिकं पीडितः व्यक्तिः आसीत् एण्टोनिया-मातुलः यः स्वस्य परितः गुञ्जमानैः पक्षिभिः, मक्षिकाभिः, मशैः च सह सम्पूर्णदिनानि सम्भाषणं कुर्वती आसीत् ग्रामे तस्मिन् गुहायां तस्य कस्यचित् सह वार्तालापस्य अवसरः नासीत् । केवलं क्रिसमस, ईस्टर इत्यादीनां महत्त्वपूर्णानां अवकाशदिनानां अवसरे अथवा अगस्तमासस्य मध्यभागे मडोना अस्सुण्टा-उत्सवस्य अवसरे एव सः मम मातुः दर्शनार्थं नगरं गन्तुं समर्थः अभवत् एतेषु एकस्मिन् भ्रमणकाले स्वस्य स्थितिविषये चिरकालं यावत् शिकायतुं सा स्वभगिन्याम् प्रस्तावम् अयच्छत् यत् - प्रिय टेरेसा, मया अवलोकितं यत् भवतः द्वयोः लघुबालिकायोः सह व्यवहारः बहु अस्ति, कोन्सेट्टा मयि न्यस्यतु यथा भवतः भविष्यति अल्पस्य समर्पणं कर्तुं अधिकं स्वतन्त्रम्। अहं तां ग्राम्यक्षेत्रं नेष्यामि यत्र वायुः श्रेष्ठः अस्ति, तस्याः हितं च करिष्यामि - मम माता प्रारम्भे अनिश्चिता आसीत् किन्तु ततः, यथासर्वदा, तस्याः सहजशर्तं चरित्रं दृष्ट्वा, भगिन्याः दबावस्य आग्रहस्य अनन्तरं सा तदनुमोदितवती।

मम कृते दुःखम् आरब्धम्। सम्भवतः उष्णादिनम् आसीत्, १९३८ तमस्य वर्षस्य ग्रीष्मकालः आरब्धः, अहं द्विवर्षीयः आसम्, मम मातुलः मां गृहीतुं आगता। एकस्मिन् वस्त्रपुटे अहं ब्लाउजं, द्वौ जाधियायुगलौ च स्थापयित्वा सर्वं अनभिज्ञः अहं स्वगृहात् निर्गतवान्। अहं तावत् अल्पः आसम् यत् मम Via Crucis तस्मिन् दिने आरभ्यते इति अहं न अवगच्छामि स्म। वयं खच्चरपट्टिकां अनुसृत्य यावत् अर्धघण्टायाः अनन्तरं वा सम्भवतः अधिकं वा यावत् वयं अस्मिन् एकान्तस्थाने आगताः अत्यन्तं आश्वासनप्रदं नाम कास्त्रांगिया (Cassandra!) इति प्रायः दुर्भाग्यस्य पूर्वानुमानं कर्तुं इव, संक्षेपेण नाम पूर्वमेव समग्रयोजना आसीत्, यद्यपि तदा अहं तत् अवगन्तुं न शक्तवान्। पतिः प्रारम्भे मम उत्तमं स्वागतं कृतवान्, मातुलः मम रुचिं प्राप्तुं यदा तदा मम रुचिं प्राप्तुं किञ्चित् मिष्टान्नं क्रीतवति स्म तथा च यदा सा मया सह नोवाराणगरं मम मातुः दर्शनार्थं गच्छति स्म तदा सा सर्वदा आग्रहेण वदति स्म यत् अहं गृहं न गन्तव्यम् किन्तु तत् श्रेयस्करम् एकाकीया सह वर्धयतु, सा मम माता भविष्यति इति। अहं आज्ञापालनं विना अन्यत् किमपि कर्तुं न शक्तवान्।

तावत् मम पिता सार्डिनियातः प्रत्यागत्य सप्ताहं एव स्थितवान्, मम मातुः गर्भधारणाय पर्याप्तः, पुनः प्रस्थितवान् । १९३९ तमे वर्षे तदनन्तरं वर्षे एण्टोनिएटा इत्यस्याः जन्म अभवत् । अहम् अद्यापि अस्पष्टतया स्मरामि यत् मम मातुलः एण्टोनिया मां मम मातरं द्रष्टुं नोवाराणगरं नीतवती अहं च प्रथमवारं मम भगिनीं दृष्टवान्। अहं गृहे एव स्थातुम् इच्छामि स्म लघु एण्टोनिएटाम् आलिंगयितुं किन्तु मम मातुलः, अधिकाधिकं मम जीवनस्य नियन्त्रणे, सैनिकवत् कठोरः, मां अवदत् - गृहे तुर्नेम्मु, अहं भवन्तं सुन्दरं कारणं करिष्यामि - (गृहं गच्छामः, अहं त्वां सुन्दरं पुतलीं करिष्यामि)।

यदा वयं कुटीरे आगताः तदा सः मम बाहुयुगे चित्रित-रक्त-भयानक-नेत्रैः सह पूरितं "कौसिट्टा" स्थापयति स्म । अहं भीतः अभवम्। एषः एकः कालः आसीत् यस्मिन् अहं सर्वदा रोदिमि स्म यतोहि अहं मम पितामहस्य मातुः च समीपं नोवाराणगरं पुनः गन्तुम् इच्छामि स्म किन्तु एण्टोनिया-मातुलस्य प्रत्ययस्य कोऽपि उपायः नासीत्ः तस्याः हृदयं मम प्रत्येकं शिकायतया शिलाखण्डं बधिरं च आसीत् प्रथमत्रिषु वर्षेषु वयं कास्त्राङ्गिया-नगरस्य ग्राम्यगृहे बहुकालं यापयामः, यत्र जीवः आत्मा नासीत्, केवलं दुर्लभतया एव अवकाशयात्रिकाः परितः विकीर्णगृहेषु दृश्यन्ते स्म

रविवासरे वयं ग्रामं गच्छामः अहं च मम मातरं, मम लघुभगिनीं, मम मातृपितामहं च द्रष्टुं गच्छामि स्म। पितामहः श्मश्रुधारी सुन्दरः पुरुषः आसीत् । सः स्वेन सह एकं धुम्रपानं वहति स्म यत् सः यदा कदा शुष्कयति स्म। शिशिरे सः मां स्वस्य वस्त्रस्य अधः नीत्वा चिकित्सालयस्य उपरि "Sciancaditta" इति मधुशालायां किञ्चित् मिष्टान्नं क्रीत्वा मद्यस्य स्वादनं कर्तुं चतुष्कं प्रति नेष्यति स्म सायंकाले वयं कास्तांगियानगरं प्रत्यागतवन्तः।

केषुचित् सायंकाले मामा समूहेन सह अभ्यासं कर्तुं गच्छति स्म, यत्र सः ट्राम्बोनं वादयति स्म, ततः सः मधुशालायां पिबितुं स्थगित्वा सजीवः ग्राम्यक्षेत्रं प्रत्यागच्छति स्म कास्ट्राङ्गियातः ५०० मीटर् दूरे सः "कोन्सेटिना, 'ntoia..." इति वक्तुं आरब्धवान् । एतस्मिन्नन्तरे गृहे मातुलेन त्रिपादे जलं तापयितुं मृत्तिकाघटं सज्जीकृतम् आसीत् । पाकस्य अर्धभागे तस्य कथनजलस्य स्रुचः पातितः आसीत्, सम्भवतः मद्यस्य विसर्जनार्थम् । लोहकड़ाहीयां मम मातुलः पास्तां मसालेन सह टमाटरेन सह प्याजं सज्जीकृतवती। प्याजः अल्पपक्वः आसीत्, तस्मात् मां वमनं कृतवान्। "खादतु, अन्यथा अहं पट्टिकां गृहीत्वा भवद्भ्यः शरीराणि दास्यामि..."।

तस्मिन् काले वेनिसमूलस्य महिला सैन् बासिलिओ-नगरस्य धात्री आसीत् । यदा शिशिरे नदी जलप्लाविते आसीत् तदा मिशेल-मामा तां नोवारा-नगरस्य औषधालये क्रयणार्थं स्वस्कन्धे (एकं सियान्कालेया) वहति स्म । सः गृहे स्थगित्वा अवदत् "एन्टोनिया, तस्याः शालं ददातु, शीतं अस्ति" इति। दरिद्रा मातुलः, अहं न जानामि यत् सा अवगच्छत् यत् सा मिशेलस्य प्रेमिका अस्ति वा।

अहं पञ्चवर्षीयः आसम्, ग्रामे विरक्तः, कस्यचित् सह न वदन् अहं वन्यजन्तुः इव अभवम् । अहं सर्वेभ्यः लज्जितः अभवम्। यदा वयं नोवारा गतवन्तः तदा अहं जनानां भयात् निगूढः आसम्। प्रतिवेशिनः एतत् परिवर्तनं अवगत्य मम मामाभ्यः मां बालवाडीं प्रेषयितुं उपदेशं दत्तवन्तः । दिष्ट्या मामाः प्रत्ययिताः आसन्। अतः एकदा प्रातःकाले मम मातुलः मम मातुलं मिशेलं प्रेषितवती यत् सः मम कृते बिस्कुटं क्रीत्वा मम पितृजन्यपितामह्याः दत्तस्य श्वेतस्य तृणस्य टोपले स्थापयति स्म । बिस्कुटेन सह सः एकं नवीनं अण्डं स्थापितवान्। सः मया सह ग्रामस्य मठस्य समीपे स्थितं नर्सरीं प्रति अगच्छत् । यदा भिक्षुणी मम स्वागतार्थं द्वारं उद्घाटितवती तदा अहं क्रन्दितुं आरब्धवान्। भयात् अहं टोकरिं भूमौ क्षिप्तवान्, अण्डं भग्नं

कृत्वा सर्वत्र मलं त्यक्तवान्। मम मातुलः मां ध्वनिं प्रहारं कृत्वा दण्डयित्वा गृहं नीतवती । अतः मम बालवाङ्गीयाः प्रथमदिनम् अपि मम अन्तिमः अभवत् ।

अभवत्, यदा अहं चतुर्वर्षीयः आसम्, तदा एव मम मातुलः वदिष्यति स्मः - कोन्सेटिना, नोवारा-नगरं गत्वा शिरोवेदनायाः कृते किञ्चित् कार्मि-एरी (शान्तकद्रव्याणि) आनयतु। अहं खच्चरमार्गेण फेरेट् इव धावितवान्, ग्रेकोमण्डलं गत्वा, कदाचित् तृष्णां शान्तयितुं फव्वारे स्थगितवान्, "डु सुरसिट्टु" औषधालयं प्राप्तवान् च। सः औषधविक्रेता विस्मितः सन् मित्राणि अवदत् यत् अल्पकाले एव अहं विद्युत् इव नोवारा-नगरं गन्तुं गन्तुं च गच्छामि इति। पञ्चवर्षीयः अहं दूरस्थैः ज्ञातिभिः बार्सिलोनानगरं नीतः । तत्र प्रथमवारं मया अतीव आश्चर्येण दृष्टं श्रुतं च... रेडियो! वयं मटरवर्णीयवस्त्रखण्डं क्रीतुम् अपि एकं दुकानं गतवन्तः। विक्रयसहायकः प्रस्तावितवान् - टोपीं श्वेतदुपट्टं च क्रीणीत। अन्ते ते निश्चिन्ताः अभवन्, दुकानसहायकः च लसत्नीलस्य लघुनीलस्य च साटिनस्य निःशुल्कं द्वौ अवशेषौ दत्तवान् । परदिने वयं वस्त्राणि मम मातुः समीपं नीतवन्तः सा कतिपयेषु दिनेषु वस्त्राणि निर्मितवती। रविवासरे अहं नोवारा-नगरस्य मार्किस्-बैरोन्-कन्यानां इव अनुभूतवान् ।

१९४१ तमे वर्षे शिशिरे युद्धस्य मध्ये मम पिता सार्डिनिया-देशे स्वमित्रेण सह उत्तरनगरे स्वस्य भाग्यं अन्वेष्टुं, पुरातनं मोची-कार्यं पुनः आरभ्य जीवितुं च निश्चयं कृतवान् तत्र वायुना भावना आसीत् यत् मम माता मम पित्रा सह सम्मिलितुं इच्छति अहं च एतेन विक्षिप्तः अभवम्, एतावत् यत् एकस्मिन् दिने अहं तस्याः शय्यायाः अधः क्रन्दितवान्, विवस्त्रं कृत्वा तण्डुलकणद्वयं अवलोकितवान्, भविष्यत् स्तनौष्ठौ स्कैबयुक्तौ यतः मम मातुलः कदापि मां न प्रक्षालितवान्। ते हिंसकतया तान् मम कृते अपहृतवन्तः। अहं स्मरामि यत् अहं रक्तं दृष्टवान् यतः अहं आत्मनः क्षतिं कृतवान् आसम्। अहं पुनः अहोरात्रौ आवश्यकं कैनवासशर्ट, ततः वेषं, उपरि स्थापितवान्, कोऽपि न लक्षितवान्।

गमनात् पूर्वं माता पितामहस्य गृहात् क्रमेण बहिः गन्तुं प्रयत्नं कृतवती, यतः दरिद्रः एकः एव अवशिष्टः आसीत् । सः विद्युत्प्रकाशानां स्थापनां चिन्तितवान्, तदानीन्तनः प्रभुणां विशेषाधिकारः आसीत् । पूर्वं "उ लुसु" इति तैलेन सह प्रयोगः भवति स्म । मिशेल् मामा एतेन विचलितः अभवत्ः कतिपयेभ्यः दिनेभ्यः अनन्तरं सः क्रमेण विद्युत्कर्ताम् आहूय स्वगृहे प्रकाशं अपि स्थापयितुं कृतवान्, अतः यदा अहं ग्रामं गतः तदा अहमपि तीव्रकाष्ठसोपानयोः

किञ्चित् प्रकाशं आनन्दितवान् यदा मया शौचालयं (एकं latrea) गन्तव्यम् आसीत्, मूलतः एकं सरलं छिद्रं यत् तस्य प्रयोगशालायाः पृष्ठतः भूतलस्य उपरि आसीत्, तदा तस्य पार्श्वे सर्वदा चिताः सञ्चिताः आसन्, यत् मम मातुलः अनुरोधस्य सन्दर्भे सज्जाः भवितुम् निर्मितवान्

१९४२ तमे वर्षे मार्चमासस्य प्रथमदिनाङ्के प्रातःकाले हल्केन नीलवर्णीयेन आस्तीनयुक्तेन नीलवर्णीयसाटिनवस्त्रेण परिणतः मम मातुलः पितामहः च टोरे इत्यनेन सह मम मातुः तस्याः लघुभगिनीभिः सह पियाज्जा डि सैन् सेबास्टियानो इत्यस्मिन् डाकघरं प्रति, अर्थात् आम्,... बसयानं, यत् तान् विग्लियाटोरे रेलस्थानके नेष्यति स्म । तस्याः ४ वर्षीयः भगिनी रोजा उपरि गन्तुं न इच्छति स्म तस्याः मातुलः तस्याः प्रत्ययार्थं तां अवदत् यत् - यदि त्वं उपरि न गच्छसि तर्हि त्वं रोगी भविष्यसि - (अहं त्वां द्विवारं गोदं करिष्यामि)।

अहं ज्येष्ठः मातुलप्रभावितः न गत्वा नोवारे एव स्थितवान् । अहं रोदनं त्यक्तुम् न शक्तवान्। अहं पितामहस्य बाहुयुग्मे सान्त्वनां अन्विषम्। सः अपि एकः एव अवशिष्टः आसीत्, तदर्थं अहं तस्य सङ्गतिं कर्तुं तस्य समीपे एव स्थितवान्। प्रायः विंशतिदिनानां अनन्तरं यात्रायाः सफलतां कथयन् मातुः प्रथमं पत्रम् आगतं । पिता तस्याः कृते गृहे जलं, गैस-चूल्हं च युक्तं आरामदायकं अपार्टमेण्टं प्राप्तवान् आसीत्, यत् तस्याः कृते किमपि नवीनम् आसीत् । कथां निरन्तरं कुर्वती आगमनस्य परदिने सा एकं केशकर्तनं गृहं प्रति आहूय तस्याः कृते फैशनयुक्तं केशच्छेदनं दातुं शक्नोति स्म । ग्रामे प्रायः सर्वाणि महिलाः दीर्घकेशान् ट्यूपेन धारयन्ति स्म । संक्षेपेण मम माता जीवने प्रथमवारं प्रसन्ना सन्तुष्टा च आसीत् । कथायाः अन्ते सः मां स्वमातुलस्य समीपं अनुशंसितवान्। सः अवश्यमेव कास्ट्रैङ्गियानगरे मम दुःखस्य कल्पनां न कृतवान् ।

अस्माकं गमनस्य परदिने एण्टोनिया चाची मां पुनः ग्राम्यक्षेत्रं नीत्वा स्वपतिं अवदत् यत् प्रथमश्रेणीपुस्तकं क्रीत्वा लेखनं शिक्षयतु येन प्रथमश्रेणीयाः स्थाने अक्टोबर्मासे द्वितीयश्रेणीयां गन्तुं शक्नोमि। दरिद्रः अहंः अहं इतः परं क्रीडितुं न शक्तवान्, परन्तु मया नीलाम-सङ्ख्यालेखने समयः व्यतीतव्यः आसीत् । तदा तदा सा अध्यापिका सैन् बासिलिओतः यत्र अध्यापयति स्म तस्मात् पुनरागमने कास्ट्रैङ्गिया-नगरात् गच्छति स्म । तस्याः नाम मारिया आसीत्, सा एकस्य कप्तानस्य पुत्री आसीत् यस्याः मातुलः जानाति स्म । सः तां जलस्य एकं काचम् अर्पितवान्। तावत् अहं तां नोटबुकं दर्शितवान् सा च मां लाडं दत्तवती। सा स्वस्य

पुटतः रक्तवर्णीयं पेन्सिलं बहिः कृत्वा “well done” इति लिखितवती । किं आनन्दः, किं सुखं स्तुतं दृष्ट्वा, यत् मम कृते असाधारणम् । अहं प्रतिदिनं अधिकं विषादग्रस्तः अभवम्, अहं तान् प्रार्थितवान् यत् ते मां मम पितृपक्षीयमामा-पितामहयोः समीपं नेतुम्, परन्तु मम मातुलः अवदत् यत् एतत् आवश्यकं नास्ति ।

सः भीतः आसीत् यत् अहं तान् वदामि यत् मम कथं व्यवहारः, कथं पोषितः च । वस्तुतः एकस्याः बालिकायाः कृते भोजनं पर्याप्तं नासीत् यस्याः वृद्धिः विकासः च भवितुम् अर्हति स्मः प्रातःकाले ते मम कृते पनीरेण सह कठिनरोटिकायाः एकं खण्डं, मध्याह्ने टमाटरस्य सलादं, जैतुनद्वयं च दत्तवन्तः सायंकाले यदा तस्याः पतिः तत्र आसीत् तदा एण्टोनिया-मातुलः कच्चे प्याजस्य आधारेण निर्मितेन चटनीया सह किञ्चित् पास्तां पचति स्म । यदि च अहं तत् न खादितवान् तर्हि अहं बहु ताडनं प्राप्तुं जोखिमं कृतवान् । विविधतायै केषुचित् सायंकाले सः पास्तां ताम्बूलं वा एकप्रकारस्य मृदुमृदुपोलेन्टा वा पचति स्म । केवलं क्रिसमस-नववर्ष-कार्निवल-ईस्टर-दिने एव ते कुक्कुटं शशं वा मारितवन्तः । जनवरीमासे ते एकं शूकरं मारितवन्तः यस्मात् ते मसालेदारं सलामीं चर्बी च प्राप्तवन्तः, परन्तु तेषां सेवनं बिन्दुबिन्दुरूपेण कर्तव्यम् अन्यथा ते सम्पूर्णवर्षस्य कृते पर्याप्ताः न भविष्यन्ति । रविवासरे तदा तदा मम मामा किञ्चित् मलिनं त्रिपं क्रीणति स्म यत् इदानीं अपि केवलं तत् चिन्तयन् एव मां विरक्तं करोति, अथवा केचन आन्तराणि अजमोदशाखे, स्कैलप्स, उपरि आलिङ्ग्यन्ते स्म, ये तदा तप्ताः आसन् । ते सर्वे सस्ते आहाराः आसन् यतोहि तेषां मते अस्माभिः अस्माकं पितामहपितामही इव अपव्ययकारिणः न भवेयुः तथा च ते मां पुनः पुनः अवदन् - पश्यन्तु, तेषां सदैव सॉसेज-स्टॉकफिश-पूर्णाः कड़ाहीः सन्ति, ते खादन्ति पिबन्ति च । अस्माभिः तेभ्यः जनाभ्यः दूरं स्थातव्यम् - ते अवदन् - । मम मामाः भयभीताः आसन् यत् अन्ये बन्धुजनाः मां प्रत्यययिष्यन्ति यत् अहं महाद्वीपे मम मातुः पितुः च सहभागितायाः आग्रहं करोमि इति । ते मां तान् द्वेषुं एतावत् प्रयतन्ते स्म यत् कदाचित् तान् मिलित्वा अहं नेत्रयोः उपरि हस्तौ स्थापयामि यथा तान् न पश्यामि ।

सेप्टेम्बरमासः आगतः आसीत्, द्वितीयवर्गस्य प्रवेशपरीक्षाः मया दातव्याः आसन् । मम मामाः मां ग्रामं नीतवन्तः, ते मयि दृष्टिः स्थापयितुं चौकीदारं परामर्शं कृतवन्तः, द्वितीयश्रेण्यां मम यः शिक्षकः भविष्यति, परीक्षामण्डलस्य शिक्षकः च । ते सर्वे मम पदोन्नतिं प्राप्तुं अण्डानि

उपहाररूपेण आनयन्ति स्म। तेषां जनानां सह मम कदापि सम्पर्कः नासीत्, कक्षायां मसिपुटैः सह अनेकाः द्विआसनयुक्ताः काष्ठमेजाः आसन् । मया सह अन्याः बालिकाः अपि उपायपरीक्षां ददति स्म। ते मां कृष्णफलके योगहरणसमस्यानां समाधानं कृतवन्तः। मसिपुटं, कृष्णफलकं च मम कृते सर्वथा नवीनम् आसीत् । अहं भयेन लज्जया च पत्रवत् कम्पमानः आसम्, अहं शल्यक्रियाणां समाधानं न जानामि स्म, यतः एण्टोनिया चाची केवलं एकस्मात् दशपर्यन्तं संख्यां लिखितुं शिक्षितवती आसीत्। ततः ते मां वाक्यं लिखितुं पृष्टवन्तः, नोटबुके किञ्चित् विचारः कृतः, परन्तु अहं कुतः आरभ्यत इति न जानामि स्म। एकदा ताः गडबडाः समाप्ताः अभवन् तदा चौकीदारः मां गृहं नीतवान् । मातुलः तां पृष्टवती यत् परीक्षा कथं गता तदा चौकीदारः अवदत् यत् अतीव सुष्ठु न गतवती, परन्तु अन्तिमः निर्णयः शिक्षकाणां विषयः अस्ति इति।

आश्चर्यवत् परिणामः सकारात्मकः अभवत् तथा च अहं द्वितीयवर्गे प्रवेशितः अभवम्: अहं विद्यालयं गन्तुं सज्जः आसम्, परन्तु एप्रोन् इत्यस्य समस्या उत्पन्ना। मिशेल् मामा पूर्वदिने दुकानं गत्वा कृष्णवस्त्रस्य अवशेषं क्रीतवन् आसीत् । एण्टोनिया चाची मम कृते एकदिनान्तरे एव मम वर्णा निर्मितवती। पुटस्य क्रयणार्थं अधिकं धनस्य आवश्यकता आसीत् । मम मातुलानां धनं आसीत् किन्तु ते सञ्चयस्य विषये आकृष्टाः आसन् अतः सः, कृपणः, यथाशक्ति कृतवान्, मम कृते खिडकी-क्लिप्-सहितं प्लाईवुड्-पुटं कृतवान् । ते मम लेखनीमपि न क्रीतवन्तः। मम मातुलः एकं कृशं काष्ठखण्डं कृतवान् यस्य अन्ते निबः सज्जः आसीत् । ते द्वौ नोटबुकौ, पेन्सिलौ च प्रतिस्थापयितुं न शक्तवन्तः, तानि क्रेतव्यानि आसन् । १९४२ तमे वर्षे अक्टोबर्-मासस्य प्रथमे दिने मम मातुलः मया सह विद्यालयं गता । प्रथमं सा जन्मप्रमाणपत्रं याचयितुम् podestà गता यत् विद्यालयेन आवश्यकं यतः अहं कक्षायाः बहिः आसम्। अध्यापिका दयालुतापूर्णा आसीत्, मम हार्दिकं स्वागतं च कृतवती, परन्तु अहं तस्याः भयभीतः आसम्, सम्भवतः यतोहि तस्याः दक्षिणबाहुस्य स्थाने तस्याः पितुः पास्ताकारखाने बाल्ये घटितस्य दुर्घटनायाः कारणात् तस्याः रबरस्य कृत्रिमशरीरः आसीत् अग्रे पङ्क्तौ मम आसनं नियुक्तम् आसीत्। मम नूतनाः सहचराः, ये मां पूर्ववर्षे न दृष्टवन्तः, मम उपस्थित्या आकृष्टाः, परस्परं गुञ्जन्ति स्म - - एतेन किमर्थं सिक्का-सिक्का भवति ? - (का एषा कृशः

बालिका?)। अहं बहु भयभीतः लज्जितः च अभवम्, अहं मुखं उद्घाटयितुं न शक्तवान् तथा च अहं येषां प्रश्नानां उत्तरं अपि न दत्तवान् यत् शिक्षकः प्रेम्णा मां पृष्ठवान्।

अहं वन्यबालकः आसम्, मम साहसं नासीत् यत् अहं मूत्रं कर्तुं बहिः गन्तुं याचयितुम्, एकदा अहं स्वयमेव मूत्रं कृतवान्। अतः यदा अहं गृहं प्राप्तवान् तदा मम मातुलः मां ताडितवती यतः तया मम वेषः प्रक्षालितव्यः आसीत् यत् तथापि परदिनस्य समये समये न शुष्कं भविष्यति। दिनानि व्यतीतानि पुनः प्रतिवारं तथैव भवति स्म। मध्यदिने एव ज्ञात्वा आचार्या मां शौचालयं प्रति प्रेषितवती, परन्तु कदाचित् सा विस्मृतवती अहं पुनः स्वयमेव गृहीतवान्। मम सहपाठिनः मां उपेक्ष्य प्लेगेन पीडितः इव मां परिहरन्ति स्म, मया सह मित्रतां कर्तुं अपि न प्रयतन्ते स्म।

ग्रामे मिलित्वा ते परस्परं जानन्ति स्म, यदा तु मया ग्राम्यक्षेत्रे गृहं प्राप्तुं प्रायः एकघण्टापर्यन्तं पादचारेण गन्तव्यम् आसीत् अतः तेषां मित्रतायाः अवसरः नासीत् मामाः केवलं रविवासरे एव नगरं आगच्छन्ति स्म मित्रैः सह मिलितुं, तेषां सह मद्यस्य पुटस्य पुरतः कतिपयानि सुखघण्टाः व्यतीतुं च। परन्तु अधिकतया मातुलः भर्तुः कार्यादिशं प्राप्तुं गृहे एव तिष्ठति स्म। षड्वर्षे अहं दीर्घं ऊर्ध्वगामी खच्चरमार्गं गतः। अर्धमार्गे अहं आचार्याय अर्पणार्थं पत्रैः परितः वायलेट्-गुच्छं चिन्वितुं स्थगितवान्।

अहं श्रान्तः विद्यालयम् आगतः। मध्याह्नानन्तरं अहं सिकाडानां कर्णमूर्च्छितकर्हणैः, तप्तसूर्येण च सह ग्राम्यक्षेत्रं प्रत्यागतवान्, कदापि जीवात्मानं न मिलितवान्

अहं तस्मिन् कुक्षे निरुद्धः अभवम्, तस्मिन् न्यूनतया शान्तवातावरणे आत्मनः कल्पनां कर्तुं एकः एव स्थितवान् यत्र मम मातुलः मयि अधिकाधिकं कठोरः भवति स्म मामा एकदा कार्यं समाप्तं कृत्वा प्रायः सर्वदा मधुशालायाः समीपे एव स्थगित्वा रात्रौ विलम्बेन गृहं प्रत्यागच्छति स्म, सर्वदा मत्तः आसीत्। कदाचित् सामान्यतः अधिकं मत्तः सः नष्टः भूत्वा गृहं न प्रत्यागच्छति स्म। तस्य मातुलः केचन प्रतिवेशिनः च मध्यरात्रौ दीपप्रकाशेन सह धारापार्श्वं तं अन्वेष्टुं गतवन्तः। भूमौ पतितं दृष्ट्वा तं गृहं गन्तुं प्रत्यययन्ति स्म।

तावत् विद्यालये अहं किमपि उत्तमं कर्तुं न शक्तवान्। प्रथमत्रिमासे अन्ते शिक्षकः रिपोर्ट् कार्ड् वितरितवान्, ततः फासिस्ट-चिह्नैः सह दुर्भाग्येन च सर्वैः अपर्याप्तविषयैः सहः मम रिपोर्ट् कार्ड् कक्षायां सर्वाधिकं दरिद्रम् आसीत्। मम मातुलस्य प्रोत्साहनार्थं अहं तां अवदम् यत्

अन्ये रिपोर्ट कार्ड अपि मम सदृशाः सन्ति तथा च मम मातुलः प्रायः प्रलोभनं गृहीतवती। अतः दिने दिने अहं स्वयमेव साहसं प्राप्तवान् तथा च कक्षायां केभ्यः सहपाठीभिः सह मित्रतां कर्तुं प्रयतितवान्। अहं तेषां समीपं गन्तुम् इच्छामि स्म, परन्तु ते मां तेषां संभाषणात् बहिष्कृतवन्तः, सम्भवतः यतः तेषां दृष्टौ अहं दरिद्रः देशकन्या आसीत् ।

तृतीयः अध्यायः - वालुकायाः उपरि क्रीडाः

कास्त्राङ्गिया-नगरे एकान्तवासं व्यतीतेषु वर्षेषु कालः कदापि न व्यतीतः यतः भवता केवलं दिवसं यावत् पक्षिणां कूजनं श्रोतुं शक्यते स्म, ग्रीष्मकाले च समुद्रात् सिरोक्को-पक्षिणां कर्णमूर्च्छितं कूजनं श्रोतुं शक्यते स्म धारायाः जिगजैगमार्गेण गत्वा द्रोणीं अग्निना प्रज्वलितवती। ग्राम्यस्य पशवः मम मित्राणि आसन्। अतः अहं कल्पनायां समयं यापयामि स्म। आकाशस्य पृष्ठभूमितः अथवा वृक्षाणां शाखानां मध्ये ये आकृतयः मम समक्षं दृश्यन्ते स्म तस्मात् आरभ्य मया स्वस्य एकं जगत् निर्मितम्: वन्यपशवः ये वदन्ति स्म, शूरवीराः येषां मया हेडसेवर-शिलायाः धारायाम् पङ्क्तिः कृता ततः मम सह मायाशक्तयः मया तान् पतिताः, भयेन नष्टाः पश्यन्। ततः अहं शिलाम् एकं अजगरं परिणमयितवान् यः सहसा पर्वतात् विरक्तः भूत्वा उच्चैः उड्डीय ग्राम्यक्षेत्रेषु आतङ्कं प्रसारितवान् अहं मेघान् परिणमयितवान्, ये उड्डयननौकाः अभवन्, अहं च दूरं समुद्रात् परं गन्तुं चिन्तयन् आकाशं यात्रां कृतवान्, यत्र मम माता मम भगिन्यः च मां प्रतीक्षन्ते स्म ये कङ्कणाः प्रवाहस्य जलात् बहिः आगत्य प्रफुल्लिताः यावत् ते विशालपशवरूपेण परिणमन्ति स्म ये प्रवाहे प्रगच्छन्ति वनस्पतयः अपि उद्धृतयन्ति स्म

कदाचित् मम मातुलस्य एण्टोनियायाः अप्रियं मुखं स्मरामि स्म। सा मां न प्रेम्णा, सा मां न प्रेम्णा अहं च तां द्वेष्टिः मम माता मां स्वभगिन्याः हस्ते न्यस्तवती किन्तु सा अपि प्रतिज्ञातवती यत् एकस्मिन् दिने सा आगत्य मां प्राप्स्यतिः अत एव अहं प्रायः वृक्षारोहणं करोमि स्म, क्षितिजं

स्कैन कृतवान्, मम पित्रा सह श्वेतस्य अश्वस्य पृष्ठभागे तां आगच्छन्तीं द्रष्टुं आशां कुर्वन्। समीपस्थेषु सैन्ये बासिलिओ, वल्लान्काज्जा-ग्रामेषु ते सर्वे प्रस्थिताः आसन् । अवशिष्टं केवलं स्त्रियः, बालकाः, कतिपये वृद्धाः च आसन् । ते मौनग्रामाः आसन् येषां स्पर्शं जीवनं कष्टेन एव करोति स्म। कालः स्थगितः आसीत्, जनाः मन्यन्ते स्म यत् सर्वं परिवर्तयिष्यति, एकस्मिन् दिने युद्धं समाप्तं जातं चेत् सभ्यता तस्मिन् विकीर्णमृतकम्पितगृहसमूहे विजयी प्रवेशं करिष्यति इति। मम मित्राणि भवितुं, अहं एकः एव परित्यक्तः नास्मि इति ज्ञात्वा, रक्षितुं शक्नुवन्, अस्य वा तस्य वा व्यक्तिस्य गृहेषु शरणं गन्तुं शक्नोमि इति ज्ञातुम् इच्छामि स्म अहं कुटुम्बरहितः इति वक्तुं अपि मम अधिकारः नासीत्, मम मातापितरौ दूरं समुद्रस्य विपरीततटे, तस्मात् अनन्तनीलवर्णात् परं, मम तयोः मध्ये उच्चः दुर्गमः पर्वतः इव अस्ति इति वक्तुं अपि मम अधिकारः नासीत् अपि तु मम दुर्व्यवहारं कुर्वती मम मातुलस्य सह निवासं कर्तुं बाध्यः अभवम्। यदा अहं चिन्तयित्वा तां प्रादुर्भावं दृष्टवान् तदा सा मां तया तीक्ष्णेन क्रूरेण स्वरेण क्रुद्धवती । उद्घोषयितुं, क्रन्दितुं, अपमानं कर्तुं, दुरुपयोगं कर्तुं च कृता वाणी।

पशवः अपि तस्य स्वरात् भीताः आसन्। केवलं भर्त्रा सह सा शिखां न्यूनीकृतवती, तस्याः स्वरस्य मात्रा च मेषस्य कूजने परिणता सर्वथा परिवर्तिता । मम मातुलः चिन्तितवती यत् बालिका स्वस्य परितः यत् घटते तत् अवगन्तुं समर्था नास्ति । न केवलं सर्वं अवगच्छामि, अपि च, अहं मौनम्, निष्क्रियः वा न स्थितवान् । नित्यं युद्धम् आसीत् । अनन्तः श्रमदायकः च संघर्षः। तदा तदा अहं भविष्यस्य विषये चिन्तयामि स्म यत् सा वृद्धा असहायः च आसीत्, अहं युवा बलवान् च आसम्, परन्तु सर्वं कृत्वा अपि अहं तस्याः दुर्व्यवहारं न करिष्यामि स्म, तत् मम स्वभावस्य भागः नासीत्

कदाचित् अहं नदीसमीपं गच्छामि स्म यत्र अहं जनान् वस्त्रप्रक्षालनाय, प्रक्षालनं कर्तुं गच्छन्तः पश्यामि स्म, अर्थात् ते पत्रिकाः कम्बलानि च प्रक्षालन्ति स्म, प्रथमं भस्मे सर्वं सिक्तवन्तः। अथवा यदा कटनकालानन्तरं मेषस्य ऊनानि प्रक्षालितुं आगत्य सूर्ये शोषयित्वा शुक्लीकरणाय ततः शय्यानां गद्दासु पूरयितुं उपयुज्यन्ते स्म अहं तीरे शिलानां मध्ये अवशिष्टानि खण्डानि संग्रहीतुं गत्वा तेषां सह मम चीरपुतलीं परिधाय । यदा अहं किं कर्तव्यमिति न जानामि तदा अहं क्रेफिशस्य अन्वेषणार्थं धारातीरे शिलाः उत्थापयितुं आरब्धवान्, अहं तान् कुशलतया मम शिरः उपरि अङ्गुलीभिः आकृष्टवान्, यत् तेषां नखाः

मम अङ्गुलीः न चिमटन्ति। अहं तान् गृहं नीतवान् सायंकाले यदा मम मातुलः अग्निम् प्रज्वलितवती तदा अहं तान् भृष्टा खादितवान्ः मम कृते विशेषः रात्रिभोजनः आसीत्। कदाचित् कङ्कणानां स्थाने शिला उत्थापितमात्रेण लघुभीताः मण्डूकाः लम्बवत् कूर्दनेन ऊर्ध्वं विक्षिपन्ति स्म, येन अहं भयेन कूर्दनं करोमि स्म मया चिन्तितम् यत् ते मम क्रीडासहचराः सन्ति तथा च कदाचित् अहं तान् सर्वाम् रात्रौ अन्धकारे एकान्ते त्यक्त्वा दूरं गन्तुम् अपि पश्चात्तापं करोमि स्म। यदा सायंकाले गृहं प्रत्यागन्तुं भवति स्म तदा अहं उपत्यकायां निर्मितस्य प्रतिध्वनिस्य लाभं गृहीत्वा मिशेल-मातुलं उच्चैः आह्वयम् । कदाचित् ग्रीष्मकाले यदा स्कारडिनो-कुटुम्बः आसीत् यः द्रोणिकायाः उपरि स्थिते गृहे निवसति स्म तदा अहं तान् द्रष्टुं गच्छामि स्म । अहं भ्रातृणां कनिष्ठा मिम्मा सह क्रीडितवान्।

गुफी पुतलीनां कृते कुर्सीः, मेजः च निर्माति स्म । कतिपयानि घण्टानि सङ्गतिं व्यतीतुं कियत् सुन्दरम् आसीत्। प्रातःकाले ते मां आहूय यदा ते दुग्धं प्राप्तुं नदीयाः परं गतवन्तः। तेषां पूरयितुं लोटा आसीत्, "कोन्सेटिना" तं दुग्धं दृष्ट्वा सन्तुष्टः आसीत्। गोस्वामिना मिक्का आ कैपेलेया मयि दयां कृत्वा अर्धकाचम् अर्पितवान् । मम मातुलस्य गृहे वयं वर्षे द्विवारं दुग्धं दृष्टवन्तः। यदा सा बिस्कुटं निर्माति स्म, ईस्टर-दिने च यदा सा वर्णयुक्तेन वलय-अण्डेन सह कपोतान् सज्जीकरोति स्म। यदा दुग्धं काथं तदा अहं तस्य प्रत्येकं अन्तिमं बिट् स्किम् कृतवान्। देशगृहस्य कक्षे मातुलस्य शय्या आसीत्, यदि शय्या इति वक्तुं शक्यते, यत्र तृणगद्वायुक्तयोः लोहकन्दुकयोः उपरि फलकानि स्थापितानि आसन्, यतः ते नोवारायां अश्वरोमयुक्तं त्यक्तवन्तः। मया तृणगद्वायां निद्रा कर्तव्या आसीत् यस्य उपरि केवलं पुरातनं सैन्यकम्बलं स्निग्धं, विदीर्णं च आसीत् । अहं कैनवास-शर्टं गृहीत्वा शयनं कृतवान् यत् अहं दिवा अपि जाधियाः विना धारयामि स्म। प्रतिरात्रं मया प्राप्तं शीतं वर्णयितुं न शक्यते । वर्षायां छततः प्रविशन्तं जलं संग्रहीतुं पात्राणि स्थापयितव्यानि आसन् । यदि रात्रौ मूत्रस्य आवश्यकता आसीत् तर्हि गृहात् बहिः गत्वा सोपानस्य समीपे एव कर्तव्यम् आसीत् । यदि अहं न अवगच्छामि, किमर्थं स्वप्नं पश्यामि, तृणगद्वायां च करोमि स्म, तर्हि प्रातःकाले अपि बहु ताडनानि गृह्णामि स्म। एण्टोनिया-मातुलः अपि दिवा यत् शर्टं प्रयुक्तवती तत् एव शर्टं धारयित्वा निद्रां गता, मिशेल-मातुलः तु मातुः इव कुञ्चितः ।

निद्रासमारोहः सामान्यसंस्कारानुसारं अभवत्: प्रथमं अहं शयनं कृतवान्, ततः मातुलस्य वारः आसीत्, ततः मामा स्वस्य पतलूनम्, पट्टिकायुक्तं कैनवास-अन्तर्वस्त्रं च उद्धृतवान्। दिवा धारयति स्म किञ्चित् शिथिलं शर्टं शय्यां प्रति गत्वा भित्तिविरुद्धं मेजस्य उपरि स्थापितं तैलदीपं निष्क्रियं कृतवान् अहं, यः दुष्टः आसीत्, तथापि न पश्यन् इति अभिनयं कृत्वा निरीक्षितवान्: यदा सः ज्वालाम् निवारयितुं नतवान् तदा अहं तस्य सिल्हूट् भित्तिषु प्रक्षिप्तं दृष्टवान्, चीनीयछाया इव, डिङ्ग-डॉन् लम्बमानेन सह। – अहो, कियत् सुन्दरम् अस्ति ! – सः अवदत्, यतः सः यत् मद्यं पिबति स्म तत् सर्वं तं एतावत् उष्णं कृतवान्। तेषां शय्यायाः पार्श्वे द्वौ टोप्याः आस्ताम् अर्थात् द्वौ विशालौ वेतपुटौ यत्र ते शुष्कपिप्पलीः स्थापयन्ति स्म । मलिनस्निग्धैः चीरैः आवृत्य उत्तरेषु मातुलस्य स्वच्छं अन्तःवस्त्रं च आसीत्। मम शय्यायाः समीपे एकस्मिन् पेटीयां ते रोटिकां, एकं दुपट्टं च स्थापयन्ति स्म यत् ते मम शिरसि वेष्टयन्ति स्म यदा अहं शिशिरे विद्यालयं गच्छामि स्म, मम अन्तःवस्त्रं, मम मातुलवस्त्रं च। अहं केवलं रविवासरे एव तान् उपयुञ्जामि यदा वयं नोवारानगरे सामूहिकं गच्छामः। मम मामाः अवदन् यत् वयं तानि ग्राम्यक्षेत्रे न धारयितव्याः यतः वयं तानि व्यर्थं धारयिष्यामः।

जनवरीमासे ते शूकरं मारितवन्तः । ते केचन सॉसेजाः सज्जीकृत्य चर्बी लवणं कृतवन्तः। काथपादाः चर्बीमग्रे टेराकोटाघटे रक्षिताः आसन् । प्रायः मेमासे ताजाभिः विस्तृतैः ताम्बूलैः सह खाद्यन्ते स्म यतोहि परम्परागतरूपेण पूर्वं खादितुं न शक्यन्ते स्म । एकदा, एप्रिलमासः आसीत्, अहं मम मातुलस्य विषये पृष्टवान् यतः अहं बहु क्षुधार्तः आसम्, अहं रोटिकायाः सह किं खादितव्यमिति न जानामि स्म। मम मातुलः अहं उन्मत्तः अभवम् इति क्रन्दितुं आरब्धा। एकदा विद्यालयात् प्रत्यागत्य अहं खच्चरमार्गं तस्याः भगिन्या सह ओफेलियां मिलितवान् । ते मातरं त्यक्त्वा फ्रान्स्देशात् पित्रा सह प्रत्यागताः आसन् ।

ते मम अपेक्षया बहु विवर्णाः आसन्, अहं तान् दयां कृत्वा अवदम्- यत्र अहं निवसति तत्र प्रविशतु, अस्मिन् समये मम मातुलः जलं प्राप्तुं बहिः अस्ति, अण्डे अन्नयुक्तः घटः अस्ति, तत् गृहाण, स्वयमेव पोषयतु किन्तु मा कुरुत। t say anything then to anyone.- ते मां धन्यवादं दत्त्वा क्षुधायाः चालिताः मम उपदेशं अविचलिततया अनुसृत्य। मेमासे यदा मामाभिः विस्तृतानि ताम्बूलानि पच्यन्ते तदा ते शूकरस्य पादं प्राप्तुं गतवन्तः, तस्य स्थाने केवलं चर्बीयुक्तं घटं एव प्राप्नुवन्: स्वाभाविकतया अहमेव इति चिन्तयित्वा बहुदिनानि यावत् ते मम

विरुद्धं क्रुद्धाः अभवन् यत् अहं दातुम् अदातुम्। तस्मिन् समये अहं बहु गर्वितः अभवम् यतोहि प्रथमवारं तेषां लोभविरुद्धं महत् युद्धं जित्वा मम सुखदः भावः अभवत् । स्वच्छतायाः अभावात् सम्पूर्णे गृहे पिस्सूः अविक्षिप्ताः राज्यं कृतवन्तः । ते रात्रौ मम कण्ठं दंशयन्ति स्म, मम मातुलः प्रतिदिनं सायंकाले जैतुनतैलेन स्नेहयति स्म यत् पिस्सू मम रक्तं न चूषयन्ति स्म। प्रातःकाले मम कण्ठः चित्रितः इव आसीत्। मम मातुलवत् मम अपि शिरःप्रक्षालनस्य अभ्यस्तं कृत्वा उकं आसीत् । अपरं तु मम मातुलः मम केशान् कुञ्चयित्वा जलशर्करेण स्नेहं कृत्वा शैलीं स्थापयितुं प्रवृत्ता आसीत् ।

मम सहपाठिनः तु सर्वदा स्वच्छाः आसन् । तेषु दरिद्रतमः अपि मम इव मलिनः नासीत् । आचार्यः अपि मां सर्वेभ्यः दूरं अन्तिममेजपर्यन्तं धकेल्य हाशियाकरणस्य कार्ये योगदानं दत्तवान्। मम शरीरं अवर्णनीयरूपेण मलिनम् आसीत्। ते मां वर्षे एकवारं नदीयां प्रक्षालन्ति स्म, नगरस्य महत्त्वपूर्णस्य फेरागोस्टो-उत्सवस्य अवसरे । एकदा मम मातुः विषये चिन्तयन् अहं प्रायः सप्तवर्षीयः आसम्, अहं ब्रेज़ियरस्य कथने भस्ममध्ये पतितः। अहं मम दक्षिणहस्तं दग्धवान् मम मातुलः मां वैद्यस्य समीपं न नीतवती, अपितु प्रतिदिनं ओषधीभिः चिकित्सां करोति स्म। मम द्वौ कपोत-अण्डौ सदृशौ बुदबुदौ आस्ताम्, अहं वेदनायाम् आक्रोशितवान् परन्तु सा कदापि न चलति स्म। अहं मूषकैः दष्टः इव दृश्यते स्म।

अहं द्वे मासे अनन्तरं चमत्कारिकरूपेण स्वस्थः अभवम्, अद्यापि मम तस्य लक्षणं वर्तते। विद्यालयस्य समये अहं एकस्मिन् रविवासरे बालकोनीयां आसम्, तदा अवतरन्ती बालिका मां पृष्ठवती यत् अहं तया सह मिस् विन्सेन्जिना इत्यस्याः कैटेकिज्म-पाठे गन्तुम् इच्छामि वा इति। अहं न जानामि स्म यत् किम् अस्ति यतोहि मम मातुलः मां केवलं महत्त्वपूर्णेभ्यु अवकाशदिनेषु मिस्स-समारोहं नयति स्म, अहं न अवगच्छामि स्म यत् चर्च-गमनस्य अर्थः किम् इति। अस्माकं गृहस्य विपरीतभागे एकः पुरोहितः फादर बुएमी निवसति स्म, परन्तु अहं तं अत्यल्पवारं मिलित्वा अनिच्छया तं पश्यन् आसम् । मम मातुलः पुनः पुनः अवदत् यत् "यदि त्वं तस्य सह सम्भाषणं करोषि तर्हि सः पुरोहितः भवतः जिह्वाम् छिनत्ति।" तथापि अहं पृष्ठवान् अप्रत्याशितरूपेण च कैटेकिज्म-पाठं ग्रहीतुं अनुमतिं प्राप्तवान्। तस्मिन् वातावरणे अहं तत्क्षणमेव सहजतां अनुभवामि स्म। युवती मम कृते पुस्तिकाम्, वृत्तपत्रं च दत्तवती। येशुना विषये श्रुत्वा मम अपारः आनन्दः अभवत्। एकदा सः मां अवदत् यत् सः मां प्रथमभोजनाय

सज्जं करिष्यति। अहं गृहे तस्य विषये कथितवान् ते च मां अवदन् यत् अहम् अद्यापि अतितरुणः अस्मि। अहं मृषावादिना प्रत्युवाच यत् समूहे सर्वाः बालिकाः एव तत् करिष्यन्ति इति। यथार्थतः तेषां पुष्टिः पूर्वमेव कृता आसीत् तथापि युवती अहं च सहमतौ अभवताम्, सैन्यनिकोला-नगरस्य पुरोहितेन सह तिथिं च निर्धारितवन्तौः कोर्पस् क्रिस्टी-दिनम्।

श्वेतवेषस्य समस्या उत्पन्ना, परन्तु कश्चन मातुलं सूचितवान् यत् भिक्षुणीः तत् भाडेन ददति इति । बहुप्रतीक्षितः दिवसः आगतः प्रातः सः मया सह चर्च-उपवासं प्रति गतः। सा चिन्तितवती यत् अन्याः बालिकाः तत्र सन्ति यतोहि सा कदापि कैटेकिज्म-महिलायाः सम्पर्कस्य उपक्रमं न कृतवती । अहं एकाकी इति ज्ञात्वा सा मां अपमानितवती यत् "मृषावादी, असभ्य" इति । मम गुरुः अपि तस्मिन् प्रातःकाले अन्यैः जनानां सह सामूहिकरूपेण आसीत्। उपस्थिताः केचन महिलाः तां शान्तं कृतवन्तः । पुरोहितः आगत्य मां हस्तेन गृहीत्वा स्वीकारार्थं यज्ञगृहं नीतवान्। सः मम कृते सुन्दरं वचनं अवदत् यत् मया पूर्वं कदापि न श्रुतम्। अहं स्वर्गं प्रति उड्डीयमानमिव अनुभूतवान् अहं च मनसि अवदम् यत् "पुरोहिताः जिह्वाः छिनन्ति इति न सत्यं, प्रत्युत ते बालिकायाः दुःखं कथं अवगन्तुं जानन्ति। यदि शक्नोमि तर्हि अहं तं हर्षेण आलिंगयित्वा चुम्बितवान् स्यात्।

सः मां तपस्यरूपेण पञ्च Hail Marys इति वक्तुं कृतवान् अहं च स्वपीठं प्रति प्रत्यागतवान्। मातुलः तत्क्षणमेव मां पृष्टवती यत् मया पुरोहितं किं उक्तं यत् एतावत्कालं तत्र स्थितवान्, अहं च अवदम् - युवती मां शिक्षयति स्म यत् स्वीकारः गोपनीयः अस्ति -। - आम्, परन्तु भवता प्रथमवारं वक्तव्यं - वीणाकारः आग्रहं कृतवान्। पथं ना। तत्र मासः, भोजः आसीत् तथा च बहिः गच्छन् ते मां मम मातुलस्य हस्तं चुम्बयित्वा वक्तुं बाध्यं कृतवन्तः यत् "कृपया मां आशीर्वादं ददातु" इति। अहं मम पितामहेन आरब्धवान्, सर्वदा समानं वाक्यं, ततः सर्वान् बन्धुजनान् परितः गतः। गायतनामा चाची मम कृते एकां पुस्तिकाम् अयच्छत्। अहं क्षुधार्तः आसम्, परन्तु कोऽपि मम भोजनं न अर्पितवान् । प्रायः एकदा समारोहः समाप्तः जातः तदा बिस्कुटैः सह ग्रेनिटा प्राप्तुं बारं गन्तुं प्रथा आसीत्, परन्तु ते बचतस्य उन्मादेन आक्रान्ताः आसन्ः मध्याह्ने वयं पास्तायाः थालीं खादितवन्तः अपराह्णे च वयं छायाचित्रकारस्य समीपं गतवन्तः यतः ज्ञातयः मम्मस्य फोटो प्रेषयितुं सुझावम् अयच्छन्।

अहं द्वितीयवर्गं समाप्तं कृत्वा अत्यल्पाङ्कैः उत्तीर्णः आसम्। तस्मिन् वर्षे अस्माभिः सर्वं ग्रीष्मकालं ग्राम्यक्षेत्रे एव स्थातव्यम् आसीत् । मया आक्षेपः कृतः - न्यूनातिन्यूनं रविवासरेषु मया मिस्स-समारोहं गत्वा मम पितामहस्य दर्शनं कर्तव्यं यः एकान्ते अस्ति -। सः अतीव उत्तमः पुरुषः आसीत्, दम्भरोगेण पीडितः आसीत् । कन्या तं उपेक्षितवती, किञ्चित् प्रमादात्, अंशतः प्रतिवेशिभिः, बन्धुभिः, श्वशुरेण च नित्यं क्रुद्धस्य भर्त्रा शर्तितत्वात्

अहं धूपपात्रं प्रक्षालितुं नीत्वा मिशेलिलोतः गुप्तरूपेण मम मातुलस्य समीपं नीतवान् अन्यथा क्लेशः भविष्यति। सः स्वपितुः प्रति प्रेम्णः अपि न अनुभूतवान्: एकस्मिन् दिने तस्य एका अर्धभगिनी कास्त्रैन्जिया-नगरम् आगत्य सः मृतः इति कथयितुं शक्नोति स्म । “यदि त्वं न गच्छसि तर्हि अहं त्वां गदं पादं पातयिष्यामि” इति सः तां अवदत् ।

यदा ग्रामे पार्टी आसीत् तदा सङ्गीतसमूहस्य सदस्येभ्यः "पेज्जो डुरो" इति आइसक्रीम इति विशेषस्थिरतायाः कारणात् एवम् उच्यते स्म मिशेल-मामा, कदापि स्पष्टं न आसीत् यत् तस्य न रोचते इति कारणतः वा उदारतायाः असामान्य-इशारस्य कृते प्रेरितः इति कारणतः, मां उत्तीर्णं दृष्ट्वा सः मां आहूतवान्: "कोन्सेटिना, आगच्छतु आइसक्रीमम् आदाय" इति। तथा च अहं अवसरं स्वीकृत्य, तेषु दुर्लभेषु अवसरेषु, किमपि उत्तमं भोक्तुं।

किञ्चित्कालपूर्वं बासेनोनगरस्य डॉ. कोसेन्टिनो मम स्मृतौ नष्टस्य विवरणस्य स्मरणं कृतवान् । यदा नगरस्य वीथिषु समूहः वादयति स्म तदा बालकाः परेड-समारोहे सम्मिलितुं प्रयतन्ते स्म

। परन्तु तेषां उपस्थितिं न्याय्यं कर्तुं सदस्यं "ज्ञातुं" आवश्यकम् आसीत् । तस्य प्रमाणार्थं तस्य जैकेटस्य जेबस्य अन्तः हस्तः आसीत् । एवं अहं मम मातुलस्य मिशेल् इत्यस्य अनुसरणं कृतवान्, यदा तु प्राथमिकविद्यालयस्य शिक्षकस्य पुत्रः पितृहीनः च जियानी कोसेन्टिनो नामकः गिरोहनेतुः जेबं हस्तं स्थापयति स्म ।

युद्धस्य मध्ये नोवारायां केचन बम्बाः पतितुं आरब्धाः । सर्वे पलायिताः, केचन परिचिताः अस्माभिः सह कास्तांगिया-नगरं शरणं कृतवन्तः । मम कृते तत् दलम् आसीत् यतः अहं सङ्गतिं कर्तुं शक्नोमि। तदा तदा भवन्तः शरापेनेल्-सीटीं श्रूयन्ते स्म । ऑर्लाण्डो-नगरस्य पेस्ट्री-दुकानस्य स्वामिनः पुत्रः बम्बेन विदीर्णः इति अपि दुःखदवार्ता आगता । चतुर्थवारं गर्भवती डोमोडोसोलानगरस्य माता रोजा-एण्टोनिटा-योः सह एकान्ते एव अवशिष्टा । मम पिता पुनः सिसिलीनगरं बेर्साग्लिएर् भवितुम् आहूतः आसीत् । गमनस्य कतिपयेभ्यः मासेभ्यः अनन्तरं सः ज्ञातवान् यत् तस्य माता एम्मा इति बालिकां जनितवती अस्ति तथा च चतुर्भिः बालकैः सह मुक्तिः अपेक्षिता इति कारणतः तस्य गृहं प्रत्यागन्तुं सम्भावना अस्ति इति

दुर्भाग्येन यदा सः डोमोडोसोला-नगरम् आगतः तदा सः एकं कटुं आश्चर्यं प्राप्नोत् यत् एम्मा १२ दिवसेभ्यः अनन्तरं जीवनं त्यक्तवती आसीत् । दिनद्वयानन्तरं तस्य अग्रे आगन्तुम् अभवत् । कतिपयेभ्यः मासेभ्यः अनन्तरं - ८ सेप्टेम्बर्-मासस्य अनन्तरं अनिश्चिततायाः अस्थिरतायाः च कालः आसीत् - सः सैन्यसेवातः पलायितुं समर्थः अभवत्, युद्धस्य समाप्तिपर्यन्तं प्रतीक्षां कर्तुं नोवारा-नगरं प्रत्यागत्य स्वमातुः सह सम्मिलितवान् सः एकं लघु जूताकारस्य दुकानं उद्घाटितवान्। अहं प्रतिदिनं तं द्रष्टुं गच्छामि स्म। लज्जालुः किन्तु मम वयसः कृते चतुरः, मम अन्तःकरणं आसीत् यत् पिता विवाहितायाः स्त्रिया सह किन्तु सैन्यपतिना सह निद्रां करिष्यति। एकस्मिन् दिने अहं पियाज्जा बर्टोलामी-नगरस्य उपरितनमार्गे स्थिते बक्स्-ऑफिस-मध्ये प्रविष्टवान् । अग्रिमस्य दुकानस्य व्यक्तिः पित्रा सह गपशपं कुर्वन् आसीत्। मम मातरं वञ्चयन्तं पितुः नेत्राणि निष्कासयितुं तर्जनीमध्यमाङ्गुलीभिः प्रहारं कृतवान् । प्रतिवेशी मां निरोधयितुं समर्थः अभवत्, मम पिता तु स्मितेन "स्वस्य व्यवसायस्य मनः" इति अवदत् । '४४ तमे वर्षे एकः कृष्णकेशः बालकः जातः, तस्य सदृशः कुञ्चितकेशः...

बडियावेच्चिया-नगरे तस्य पितृपितामहः उदरकक्कटरोगेण रोगी अभवत् । तं द्रष्टुं गन्तुं मम मातुलस्य अनुमतिः प्राप्ता । अहं प्रायः कास्त्रांजियातः अवतीर्य नदीपार्श्वे खण्डं गच्छामि स्म । अहं तं शयने शान्तं स्मरामि । पितामही अद्यापि दुकाने व्यस्ता आसीत्, तस्मिन् अल्पं समयं समर्पयितुं शक्नोति स्म । सा तस्य हस्ते मक्षिकाणां निष्कासनार्थं जैतुनस्य शाखां स्थापयति स्म, परन्तु सः अधिकं दुर्गतिम् अवाप्तवान्, तस्य बलं नासीत्, अहं च तान् तस्मात् दूरं कृतवान् । १९४४ तमे वर्षे नवम्बर्-मासस्य २ दिनाङ्के ६६ वर्षे सः स्वर्गं प्रति उड्डीय गतः । पिता अद्यापि सिसिलीनगरे एव आसीत् । तस्य मामाः अपि अन्त्येष्टौ उपस्थिताः आसन् ।

तदा तदा मम मातुः कानिचन पत्राणि प्राप्यन्ते स्म । '४५ तमे वर्षे पिता डोमोडोसोलानगरं प्रत्यागतवान् '४६ तमे वर्षे मम भ्राता जियुसेप्पे इत्यस्य जन्म अभवत् ।

चतुर्थोऽध्यायः - तैलं मकरजालं दुष्टनेत्रं च

सम्पूर्णे विश्वे युद्धं प्रचलति स्म, संचारः कठिनः आसीत्, मातुः विषये वयं न श्रुतवन्तः । सौभाग्येन मम पिता बेर्साग्लिएरी-कोर्-इत्यत्र सिसिली-नगरं पुनः आहूतः आसीत्, यदा तस्य कतिपयदिनानि स्वतन्त्रता अभवत् तदा सः मम दर्शनार्थम् आगतः । युद्धस्य कारणात् ग्राम्यक्षेत्रेषु बहुजनाः आसन् । विस्थापिताः जनाः प्रायः पञ्चदशदिनानि यावत् तिष्ठन्ति स्म, परन्तु तदा नगरस्य बम-प्रहारस्य संकटः आसीत्, ते वर्षभरि ग्राम्यक्षेत्रे एव स्थातुं रोचन्ते स्म

तदा तदा तेषां जनानां शरणं गतः। तत्र चतुर्भिः बालकैः सह एकः कुटुम्बः आसीत् ये अत्रस्य अभावेऽपि सर्वदा सुमनोहराः आसन् । मया मम मातुलानां लोभः दृष्टः येषां एतावन्तः शुष्कपिप्पलीः आसन्, तानि कस्मै अपि न दत्तवन्तः अहं सुन्दरं मुष्टिं गृहीत्वा गुप्तरूपेण तेषां समीपम् आनयम्। तेषां कृते प्रातःभोजार्थं दत्तानि कानिचन ताम्बूलानि मया रक्षितानि। कठिनरोटिका अपिः एकः स्लाइस् यत् मम मातुलः विद्यालयं गमनात् पूर्वं मम जेबं स्थापयति स्म अहं ताभिः बालकैः सह साझां कृतवान् तथा च विनिमयरूपेण ते मम कृते किञ्चित् कागदं दत्तवन्तः यस्मिन् लिखितुं, ते मां झूले क्रीडितुं कृतवन्तः तेषु एकः क्रीडनकं, कुर्सीः च निर्मितवान्, कुर्सीः च पुतलीनां शय्याः यत् सा मम लघुभगिन्याः च दत्तवती, तस्याः अग्रजः अस्माकं कृते चीरपुतलीः निर्मितवती ।

कदाचित् अहं नदीं गतः, यत्र परितः स्त्रियः भस्मना वस्त्रं प्रक्षालितुं गच्छन्ति स्म, अहं च तत्र स्थित्वा विशालशिलाद्वयेन उत्थापितपात्रे जलं तापयितुं प्रज्वलितं अग्निं विस्मयेन पश्यन् स्थितवान्. मया कदापि मम मातुलस्य एतानि शल्यक्रियाणि न दृष्टानि। सः प्रायः कदापि न

प्रक्षालति स्म, न वा यदा कोऽपि नासीत् तदा नदीं गच्छति स्म यथा स्वस्य स्निग्धं अतिमलिनं च वस्त्रं न प्रकाशयति स्म ।

अन्यदा मया द्वौ वा त्रयः वा दिवसाः यावत् गृहे प्रविष्टं सनीकं शिलासु प्रसारयन्तः स्त्रियः अवलोकिताः । आर्द्रं कृत्वा तप्तसूर्यस्य अधः शोषयन्ति स्म यावत् श्वेतम् अभवत् । मम मातुलः मां सर्वदा गृहं आह्वयति स्म किन्तु अहं न श्रुत्वा अभिनयं करोमि स्म। युद्धकाले तस्याः स्नुषा अपि टुरिन्-नगरात् एकया बालिकायाः सह प्रत्यागतवती आसीत् । तस्याः सौतेयपुत्रस्य साल्वाटोर् इत्यस्य आदरात् सा राज्ञी इव व्यवहारं कृतवती । तस्मिन् काले ते ग्रामे एव तिष्ठन्ति स्म, तदर्थं च मातुलः सुगन्धितं साबुनं, लिनेन-तौल्यम्, पात्रशुष्ककं, मेजपटं, नैपकिनं च बहिः कृत्वा उत्तमं प्रभावं जनयति स्म अपि तु अहं भृत्यवत् व्यवहारं कृतवान्, कार्यं धावितुं, फव्वारात् जलं आनेतुं च प्रेषितः, यतः अतिथिप्रेषणं अपमानजनकम् आसीत् ।

क्रिसमसः आगतः, उत्तरप्रधानुसारं प्रातःकाले वधूः स्वपुत्र्याः कृते शिशुः येशुना सुन्दरं उपहारं दत्तवतीः पुतलीयाः कृते घटानां, तशतरीणां च सुन्दरः समुच्चयः। अहं तस्याः कृते प्रसन्नः आसम्, परन्तु तस्मिन् एव काले अहं क्रोधेन स्फुटितः आसम् यतः तानि वस्तूनि मम कदापि न अभवन् । अहं दुर्बलः दुर्बलः भवति स्म। द्राक्षाफलानि आसन् किन्तु तानि खादितुम् धिक्, मद्यस्य कृते तेषां निपीडनं कर्तव्यम् आसीत्। भवन्तः केवलं प्रतिवेशिनः अपहृतं खादितुम् अर्हन्ति स्म । हेजलनट् सङ्गृहीताः परन्तु तेषां विक्रयणार्थम्। अहं केचन गुप्तरूपेण खादितवान् यथा कानने श्वेताः। मम मामाः केवलं क्रिसमस-ईस्टर-दिने बिस्कुटं निर्मातुं दुग्धं क्रीतवन्तः अहं च कथमानं चम्मचेन तत् स्किम् कृतवान्। मम मातुलः दुर्लभतया एव मम कृते तले अण्डानि सज्जीकरोति स्म । अहं बहुधा आशां कृतवान् यत् सा मम कृते तत् भर्जयिष्यतिः - तत् दूरं स्थापयामः अतः यदा अस्माकं किञ्चित् भवति तथा च अण्डार्पणं गच्छति (सः मेसिनानगरस्य एकः युवकः आसीत् यः अण्डानि सङ्गृह्य ग्राम्यक्षेत्राणि परितः गत्वा ताजानि इति पारयति स्म) वयं तान् विक्रीय धनं प्राप्तुं शक्नोति -। मासद्वयं यावत् अण्डानि सङ्गृह्य ततः विक्रीतवान् ।

मेसिना-नगरस्य जनाः ये अण्डानि क्रीतवन्तः तेषां हस्ते सम्भवतः एकः पिण्डः आसीत् । पिप्पलीः घूटनीयाः आसन्, कतिपयानि एव खादितव्यानि आसन्, अन्ये सूर्ये शुष्कं कर्तुं त्यक्ताः आसन् विक्रयणार्थं वा शिशिरस्य कृते संरक्षितुं वा। अक्टोबर्-मासे सायंकाले सुन्दराणि

चेस्टनट्-आदीनि निर्मायन्ते स्म । यदि केचन छिलिताः अवशिष्टाः आसन् तर्हि मम मामा तान् लघुकक्षे (न तु थालीयां अपितु दीपात् स्रवितेन तैलेन स्निग्धस्य चटके) मेजस्य उपरि त्यजति स्म, प्रातःकाले च, यदा सः उत्तिष्ठति स्म चत्वारि कार्यं कर्तुं गन्तुं, सः मां जागृत्य चेस्टनट्-पत्राणि मम हस्ते दत्त्वा मां वदति स्म: "भवता प्रातःभोजनं कृतम्" इति। अहं तान् आज्ञापयित्वा क्षुधायाः कारणात् खादितवान्, परन्तु तेषां स्वादः तैलवत् आसीत्, अनिवार्यतया मम उदरवेदनाम् अयच्छत् । मामा डींगं मारितवान्: - अहं मम भगिनीं प्रेम करोमि, अहं तस्याः कृते चेस्टनट् अपि सज्जीकरोमि यदा अद्यापि रात्रौ विलम्बः भवति -। वस्तुतः मम मातुलस्य नेत्रयोः द्वेषः आसीत् । कदाचित् तस्य क्रुद्धे पीताः, उग्ररक्ताः आसन्: लघुः अपि तानि नेत्राणि तस्य मुखं आक्रमयन्ति स्म। लघुगभीराः संकीर्णच्छिद्रा इव तेभ्यः द्वेषः प्रवहति स्म। एतस्मिन्नन्तरे पेचिशः कृमिः च विजयं प्राप्तवन्तः । तदा तदा मम मातुलः एकं चम्मचं तैलं ददाति स्म। एतेन कृमिः दूरं भवति, सा स्वयमेव प्रत्यययितुं गुञ्जितवती... ततः सा "प्रिचेन्टु" इत्यनेन आरब्धाः - *Mazzai un vermu gruossu quennu ia pagana, ùa u mazzu chi sugnu all Christian.* अथवा सोमवासरे शृणोषि, मंगलवासरे वा शृणोषि, बुधवासरे वा शृणोषि, गुरुवासरे वा शृणोषि, विनार्दि दिनाङ्के वा शृणोषि, सबुतुदिने वा शृणोषि, *matteia du jurnu of Easter u viermu sturdudu a tierra casca.*

(अहं यदा मूर्तिपूजकः आसम् तदा एकं स्थूलकृमिं मारितवान् अधुना च तं क्रिश्चियनरूपेण हन्ति। पवित्रसोमवासरे, पवित्रमङ्गलवासरे, पवित्रबुधवासरे, पवित्रगुरुवासरे, शुभशुक्रवासरे, पवित्रशनिवासरे, ईस्टरदिवसस्य प्रातःकाले स्तब्धः कृमिः भूमौ पतति)।

अहं कथं जीवितः अभवम् इति न जानामि।

अत्र वयं कोष्ठकं उद्घाटयामः ।

बहूनि वर्षाणि व्यतीतानि मम उदरवेदना आसीत्। अहं कक्षस्य परिमाणस्य यन्त्रैः क्ष-किरणं कर्तुं अगच्छम्। ते मम किञ्चित् श्वेतपपं दत्तवन्तः यत् व्रणाः सन्ति वा इति। दुर्भाग्येन किमपि न दृश्यते स्म । रेडियोलॉजिस्ट् जठरशोथः इति उक्त्वा वेदनानिवारणाय कानिचन उपशामकानि दत्तवान्। अहं तावत्पर्यन्तं प्राप्तवान् यत्र चम्मचजलस्य उदरं कर्तुं न शक्तवान्। अहं प्रायः

पञ्चाशत् वर्षीयः आसम्। पियासेन्जानगरस्य अर्माण्डो इत्यस्य मित्रं पाओलो मां विशेषज्ञस्य समीपं नेतुम् प्रस्तावम् अयच्छत् । सः डॉ. मज्जेओ इत्यस्य समीपम् अपि आगतः । जठरदर्शनयन्त्रं कण्ठात् परं प्रविष्टुं न शक्तवान् । “अहम् एतां स्त्रियं कथं तारयितुं न जानामि” इति वैद्यः अवदत्, “पायलरसः पिहितः अस्ति।” जठरदर्शनं कृतवन्तः सर्वे जनाः स्वपादैः कक्षं त्यक्तवन्तः । अहं IV इत्यनेन सह स्ट्रेचरस्य उपरि। वैद्यः मासद्वयं यावत् मम कृते दृढं चिकित्सां विहितवान्। यदा अहं प्रत्यागतवान् तदापि यन्त्रं न उत्तीर्णम्। अन्यत् अपि बलवत्तरं चिकित्सां मासत्रयं यावत्।

प्रथमयात्रायाः पञ्चमासाभ्यन्तरे यन्त्रं पायलोरसं भग्नं कर्तुं आरब्धवान् । "अचंभा!" इति डॉ. मज्जेओ अवदत्। एकदा नलिकां निष्कासितवती तदा सः मां बहु प्रश्नान् पृष्टवान् यत् एतत् सहजं वा कारणं वा इति अवगन्तुम्। अहं रोदितुम् आरब्धवान् - "कदाचित् तत् तैलं आसीत् यत् जिजी मम कृते कृमिणां कृते तदा तदा दत्तवान्।" वैद्यः केशेषु हस्तान् स्थापयति स्मः "तैलम्? त्वं च अद्यापि जीवसि!"। चिकित्सां निरन्तरं कुर्वन् अहं यदा कदा जठरदर्शनं पुनः कृतवान् ।

मम प्राणान् रक्षितस्य डाक्टर मज्जेओ इत्यस्य धन्यवादेन अधुना वर्षाणां अनन्तरं केवलं किञ्चित् निरोध-औषधं कृत्वा भोजनस्य आनन्दं लब्धुं शक्नोमि।

यदा कश्चन तां बालकोनीतः आहूतवान् तदा तस्याः मातुलः तस्याः शिरः भ्रमति स्म । ततः ते तां रिक्तोदरं लघुकाचं फेरोक्विन्-इत्यस्य ग्रहणं कर्तुं उपदिष्टवन्तः । सा पतिं क्रेतुं प्रत्यययित्वा प्रातःकाले मम अपि एकं काचम् अददात्।

ततश्च तस्मिन् गृहे अन्धविश्वासः अपि राज्यं कृतवान् । तस्य मातुलस्य मद्यपानात् सर्वदा शिरोवेदना भवति स्म, परन्तु तस्य मते कारणं कस्यचित् दुष्टनेत्रम् आसीत् । भार्यायाः तं दूरं कर्तव्यम् आसीत्: सा किञ्चित् जलयुक्तं थालीम् आदाय किञ्चित् लवणं तैलस्य बिन्दुं च पातयित्वा ततः शिरोवेदनायाः कृते प्रिचेन्टु इत्यनेन आरब्धाः - ओग्लिउ बिरिडिट्टु, ओग्लिउ संतिसिमु, अस्मिन् गृहे आगत्य एतत् प्रेषयतु morocchiu, ogliu biriditto, निर्गत्य एतत्

मम्मुक्कां प्रेषयतु... (धन्यं तैलं, परम पवित्रं तैलं, अस्मिन् गृहे प्रविश्य एतत् दुष्टं नेत्रं, धन्यं तैलं, बलवत् भूत्वा एतत् पिशाचं दूरं कुरु...)|

धन्यतैलस्य एषः बिन्दुः यथा यथा विस्तारितः भवति तथा तथा तेषां प्रत्ययेन दुष्टनेत्रं निवारयति। ततः किञ्चित्कालानन्तरं कक्षस्य चतुर्षु कोणेषु जलं सिक्तं तस्य शिरोवेदना च गता ।

व्रणस्य चिकित्सायै मकरजालं तैलेन सह, मांसस्य लघुखण्डं च संयोजयित्वा शोषं निर्मितम् । सः घोरः मिश्रणः अमोघः आसीत् इति ते अवदन्! प्रातःकाले ते मम कृते मैग्रीशियमयुक्तं जलस्य गिलासं दत्तवन्तः। किञ्चित् कालानन्तरं सर्वे कम्पिताः, मया आत्मनः मुक्तिं कर्तुं शीते बहिः गन्तुम् अभवत् । यदा अहं स्वस्थः अभवम् तदा ते मां मायां युक्तायाः स्त्रियाः समीपं प्रेषितवन्तः सा मां शिरःतः पादपर्यन्तं तारेण, मम क्षैतिजबाहून् च तथा एव परिमितवती यदि कश्चन खण्डः लुप्तः आसीत् तर्हि तस्य वर्षस्य कृते मृत्युं निवारयति स्म।

स्वकीयेन प्रकारेण अपि मामामानां ईश्वरे, सन्तेषु, मडोनायां च विश्वासः आसीत्। प्रतिवर्षं सेप्टेम्बर्-मासस्य ८ दिनाङ्के ते तिण्डरी-नगरं, नगरात् प्रायः चत्वारिंशत् किलोमीटर्-दूरे स्थितं कृष्ण-मडोना-इत्यस्य समर्पितं अभयारण्यं प्रति पदातिना गच्छन्ति स्म । पञ्चवर्षेभ्यः पूर्वमेव मया तत् तपः कर्तव्यम् आसीत् ।

तिण्डरी-अभयारण्यस्य तीर्थयात्राणां अवसरे पूर्वदिने मातुलः चीरेभ्यः कैप्पिनी (चप्पलानि) कृतवती । मातुलः समये मृगयायां गत्वा एकं वा द्वौ वा वन्यशशौ पाकं कर्तुं गृहम् आनयत् । उत्तमं प्रभावं कर्तुं मातुलः पूरिताः बैंगनाः अपि सज्जीकृतवती । दर्पणं दृष्ट्वा पटेन मुखं शोधितवान् । तस्मिन् समये "Where is zaza, my beauty" इति गीतं प्रचलति स्म, तस्मात् "zizi" इति वक्तुं मम आदतिः अभवत् ।

वयं प्रदोषसमये आगन्तुं सायं एकादशवादनस्य समीपे तिण्डरीनगरं प्रति प्रस्थितवन्तः। मम भंगुरतायाः कारणेन श्रान्तः श्रान्तः च अहं बहुवारं किञ्चित् नवजलं याचितवान्, परन्तु ते अन्येषां सर्वेषां श्रान्तानां जनानां इव स्तम्भात् न क्रीतवन्तः। ते चर्चस्य समीपे स्थिते एकमात्रे फव्वारे पङ्क्तिं कृतवन्तः यस्मात् उष्णजलं प्रवहति स्म यत् तत् तापस्य शान्तीकरणे न साहाय्यं कृतवान् । परम्परानुसारं ते चटनी, ब्रॉडबीन्स्, कैनेलिनीबीन्स् च क्रीतवन्तः, ततः ते

सामूहिकं गत्वा मडिनुज्जा-प्रार्थनं कृतवन्तः, बहिः गच्छन् मार्गे च स्वग्रामीणसहकारिणः मम पितृसम्बन्धिनः च मिलितवन्तः मध्याह्ने वयं परितः जैतुनवृक्षाणां अधः भोजनं कर्तुं गतवन्तः। लज्जाजनकं यत् अहम् एतावत् श्रान्तः आसम्, तस्मिन् दिने वस्तुतः मित्राणां पुरतः उत्तमं प्रभावं कर्तुं सर्वदा रुचिकरं भोजनं भवति स्म। मध्याह्नभोजने अण्डे पक्कः वन्यशशः आसीत्, यस्य मृगयायै मामा अनिवार्यतया द्वे सायंकाले गतः, बैंगन-मरिच-पूरितं, द्राक्षाफलं, गृहनिर्मित-बिस्कुटं च गृहं प्रति प्रत्यागन्तुं मित्राणि परिवहनसाधनं गृहीतवन्तः। यानं वा अश्वशकटाः वा । अहं पश्यन् आसम्, पूर्वमेव पदातिरूपेण पुनरागमनाय त्यागपत्रं दत्तवान्। केवलं यदि मातुलः आसीत् तर्हि मया अश्ववाहनं कर्तुं शक्यते स्म, अन्यथा तत् दुःखदम् आसीत् ।

पञ्चमध्यायः - उलूकाः

अद्यापि धर्मविषये मम मातुलः भ्रातृसङ्घस्य सदस्यः आसीत् इति कारणतः तेषां दायित्वं आसीत् यत् ते पाम रविवासरे सैन जियोजियो-चर्च-मध्ये स्वीकारं कर्तुं संवादं च कुर्वन्तु प्रातः पञ्चवादने समारोहः अभवत्, पुरोहितः प्रथमं सर्वान् पुरुषान् एकस्मिन् चैपल् मध्ये स्वीकृतवान्, ततः महिलानां कृते स्वीकारगृहं प्रति अगच्छत्।

यदा तस्याः मातुलस्य वारः आसीत्, सा विशालं कृष्णशालं धारयति स्म, तदा सा यथाशक्ति आच्छादयितुं वस्त्रं जालीयाः समीपम् आनयत्: इदं प्रतीयते स्म यत् सा कैमोमाइल-श्वासं ग्रहीतुं अर्हति स्म सः स्वीकृतवान् ततः - अधुना भवतः वारः - सः मां अवदत्। वर्षे स्वीकारं कर्तुम् इच्छन् अपि अहं न शक्तवान्। मम मातुलः मां ताडयति स्म यत् - "भवता भगवतः उपहासः न कर्तव्यः, वर्षे एकवारं पर्याप्तम्, अन्यथा त्वं गणं ग्रहीतुं योग्यः नासि यतोहि त्वं नेत्रेण अपि पापं कर्तुं शक्नोषि।

नववादनस्य समीपे पवित्रमिसः, भोजः, तत्क्षणमेव गृहं च। यथासाधारणं तुच्छकारणात् तस्याः मातुलः शपथं कर्तुं आरब्धवान्, तस्याः तंत्रिकाकासः अपि अभवत् । अवर्णनीयदृश्यानि अभवन् यत् यदि तस्मिन् दिने केनचित् कारणेन कस्यचित् आवश्यकता आसीत् तर्हि ते थूकं कर्तुं न शक्नुवन्ति स्म, अन्यथा ते भगवन्तं मुखात् बहिः क्षिपन्ति स्म। यदि दुर्भाग्येन तत् भवति स्म तर्हि कलशस्य ढक्कनं गृहीत्वा तस्मिन् थूकयित्वा पुनः द्रवं जलशर्करेण सह पिबति स्म । पवित्रसप्ताहे भिक्षुणा आयोजितेषु सायंप्रवचनेषु भागं ग्रहीतुं जनाः रात्रौ अपि नगरे एव तिष्ठन्ति स्म । गुरुवासरे कोलम्बाः निर्मिताः, विविधाकारस्य बिस्कुटपिष्टं जलेन सह क्वाथितैः कठिनैः क्वाथैः अण्डैः सह, एनेला च, विषाक्तं वर्णद्रव्यम्। उपवासस्य प्रातःकाले गुडफ्राइडे वयं

गोधूमङ्कुरैः अलङ्कृतानि सर्वाणि चर्च-मन्दिराणि गतवन्तः, ततः पौत्रीयाः (तीव्रगन्धयुक्ता औषधीयौषधिः) त्रीणि पत्राणि निगलितवन्तः येन सम्पूर्णवर्षस्य कल्याणस्य गारण्टी अभवत्

कूसे स्थापितं येशुं न क्षतिं कर्तुं भवन्तः दिवा कार्यं कर्तुं न प्रवृत्ताः आसन्, यदि भवन्तः सुई सिवन्ति स्म तर्हि सुई दंशं जनयति स्म, यदि भवन्तः पश्यन्ति स्म यत् भवतः शरीरस्य क्षतिं कर्तुं जोखिमः अस्ति इत्यादि। तस्य दिवसस्य कृते अहं यत् किमपि कृतवान्, अहं आहतः अपि न अभवम्, अन्यथा येशुः रोदिति स्म। शनिवासरे एकादशवादने शान्तिपुनरुत्थानस्य मिस्सः आसीत् । सर्वे बालकाः पुरोहितस्य आशीर्वादं प्राप्तुं ततः खादितुं कपोतान् आनयन्ति स्म। अहं कदापि तत् सन्तुष्टिं हर्तुं न शक्तवान् यतोहि ईस्टर-पश्चात् मंगलवासरे आयोजितायाः विद्यालययात्रायाः कृते मया अण्डद्वयेन मम कपोतं रक्षितव्यम् आसीत् मया शिक्षकाय अण्डं अर्पयितव्यम् आसीत्। ईस्टरदिने ते मम कृते राजपास्तानिर्मितं किञ्चित् मेषं क्रीतवन्तः, लघुतमं यथा अधिकं व्ययः न भवति। मातुलः एतावत् कंजूसः आसीत् यत् सः अग्नौ निर्मितस्य कड़ाहीयाः कालिखेन स्वस्य जूताः प्रकाशयति स्म । यदि मम मातुलः जानाति स्म यत् सः कार्यं समाप्तं करोति, ते च तस्य मूल्यं ददति तर्हि सा मां उपदिशति स्म यत् "भवतः मातुलं पृच्छतु यत् सः धनम् आनयत् वा" इति।

तया मया च प्रायः द्वौ लघुदासौ इव पूजनीयौ यावत् सः चालितः सन् तस्याः कृते दश लिर्, मम पञ्च च दत्तवान् । अहं मम धनं व्ययितुं न शक्तवान् यतः तत् शूकरस्य नियतम् आसीत्। एकदा अहं मम मातुलस्य कृते अवदम् यत् अहं लॉटरी क्रीडितुं इच्छामि। सा विजयस्य आशां कृत्वा तदनुमोदितवती । मम असत्यम् आसीत्। यथार्थतः मम सहपाठिनां तुलने अहं वेषभूषायां अपि विकलाङ्गतां अनुभवामि स्मः तेषां स्कर्ट् आसीत्, परन्तु मम मातुलस्य तानि न रोचन्ते स्म, अहं पूर्णविषं धारयितुं बाध्यः अभवम्। ते सर्वे श्वेत-भूर-नील-कर्पास-जानु-मोजाः धारयन्ति स्म, मया तया नारङ्ग-वर्णेन निर्मितैः मोजाभिः सह संतोषः करणीयः आसीत्, अन्येभ्यः अपेक्षया न्यून-मूल्यं वर्णः मया तानि जानुतः उपरि लोचनाधारितं धारितम्, परन्तु बृहत्तमा समस्या आसीत् यत्, पादं विना, ते नूपुरपर्यन्तं प्राप्यन्ते स्म । तस्य उपरि अहं कफयुक्तं ह्रस्वमोजयुगलं धारितवान्। अहं पूर्वमेव पर्याप्तं हाशियाः आसीत्, मम वस्त्रस्य कृते अपि मया विशिष्टः भवितुम् अभवत् । पञ्चलिरे मया अधिकं शिष्टं मोजायुगलं क्रेतुं योजना कृता आसीत् यत् अहं प्रातःकाले कक्षायां प्रवेशात् पूर्वं धारयिष्यामि स्म । तस्मिन् दिने दुकानं

पिहितम् आसीत्। अहं धनं गृहीत्वा गृहं गन्तुं न शक्तवान् यतः मम मातुलः तत् प्राप्नुयात्। मया तानि खच्चरमार्गेण शिलाया अधः निगूढं कर्तुं चिन्तितम्। रात्रौ वर्षा अभवत्, कागदनिर्मिताः च ते सर्वथा विघटिताः अभवन्, यथा अहं परेण दिने प्रातःकाले तान् प्राप्तुं गच्छन् अवगच्छामि स्म ।

पञ्चदशदिनानि व्यतीतानि मम मातुलः मां पृष्टवती यत् अहं लॉटरी जित्वा अस्मि वा इति। तदा अपि अहं प्रामाणिकः नासीत्, हाँ इति च अवदम्। तत् धनं कदापि न आगतं । गुडफ्राइडे दिनाङ्के अवर लेडी आफ् सोरोस् इत्यस्याः सम्मानार्थं शोभायात्रायाः समये आचार्या मिलित्वा सः तां व्याख्यानं पृष्टवान्। अहं लज्जया म्रियमाणः आसम्। स्वाभाविकतया सा सर्वं अनभिज्ञा आसीत्, अतः तस्याः तीव्रदृष्टेः अधः मम मातुलस्य द्वौ थप्पड़ौ प्राप्तौ । अहं सर्वदा स्वेच्छया विद्यालयं गच्छामि स्म, परन्तु दुर्बलपरिणामेन। कोऽपि मां न अवगच्छति स्म, अहं च अनुशंसानाम् कारणेन सर्वदा पदोन्नतिं प्राप्नोमि स्म, अतः मम माता शान्तवती यत् ते मां सर्वदा अध्ययनं कुर्वन्ति स्म । अहं केवलं बिडालस्य सह कुशलः आसम्, यावत् एकस्मिन् दिने मत्तः मामा किञ्चित् त्रिपं गृहीत्वा नगरात् प्रत्यागतवान्, पशुः च स्वस्य पोषणार्थं एकं खण्डं गृहीतवान्। सैनिकैः त्यक्तं कवचम् आदाय सः मुक्तग्रामे तं मारितवान् । मम कृते महती निराशा आसीत्।

मण्डनसमये अहं प्रतिवेशिनः कृषिक्षेत्रे अवशिष्टानि गोधूमयवकणिकाः उद्धृत्य एकस्मिन् पुटके स्थापयित्वा नदीस्थे तिन्दरामहोदयायाः चक्रे नीतवान्। ततः अहं पिष्टं नोवाराणगरं मम मातुः मातुलभ्रातुः समीपं नीतवान् सा विधवा भूत्वा प्रातः कानने काष्ठसङ्ग्रहं कर्तुं गत्वा पिष्टं आनयन्तः रोटिकां सज्जीकर्तुं अण्डं प्रज्वलितवान्, किञ्चित् धनं अर्जयित्वा च बालकानां कृते किञ्चित् रोटिकाम्।

सेप्टेम्बरमासे यदा पिप्पलीः पक्काः आसन् तदा अहं वनस्पतयः आरुह्य स्वादिष्टानि फलानि चिनोमि, शाखाभ्यः हुकेन लम्बितेषु वेतस्य टोपले स्थापयित्वा पिप्पलीः छित्त्वा विताने सूर्ये शुष्कं कर्तुं त्यक्तवन्तः । कतिपयेभ्यः दिनेभ्यः अनन्तरं ते शुष्काः अभवन् । बृहत् टोपलेषु रोपिताः ते शिशिरे खादिताः आसन्। तेषु सुन्दरेषु कालेषु ग्राम्यक्षेत्रात् प्रतिवेशिनी मारियामहोदया शुष्कपिप्पलीनां सज्जीकरणार्थम् आगता । अहं बहुधा तस्याः दर्शनार्थं गच्छामि स्म। सा बहूनां बालकानां माता आसीत् । तेषु एकः कार्मेलो मिर्गिरोगी आसीत् । तदा

तदा सः न पुनः लभ्यते स्म । चिन्तिता माता तं अन्वेष्टुं गता, अहं च प्रायः विनोदं कुर्वन्ती तथा सह अगच्छम्।

यदा अहं पञ्चमे कक्षायां आसम् तदा अध्यापिका अस्मान् मातापितरौ सूचयितुं पृष्टवती यत् सा अस्मान् "द लिटिल् आल्पाइन्" इति चलच्चित्रं द्रष्टुं सिनेमागृहं नेष्यति इति। मामाः "भवन्तः तत् कचरान् द्रष्टुं न गच्छन्ति।" विपरीतस्य पुरोहितस्य भ्राता श्रुतवान् आसीत् यत् - "भवता तां प्रेषयितव्या, अहम् अपि तं न दृष्टवान्।" तदा ते प्रेरिताः अहं च गन्तुं समर्थः अभवम्।

मातुः कृते मिष्टान्नैः सह एकं पुटम् आगतं आसीत् । मया केचन विद्यालयम् आनीताः आसन्। दुर्भिक्षकालः आसीत्, मिष्टान्नानां अपि अभावः आसीत् । मम आचार्यस्य भगिनी चतुर्थश्रेणीं पाठयति स्म यदा अहं पञ्चमे कक्षायां आसम्। सा मम अपेक्षया दरिद्रतरायाः बालिकायाः कृते मिष्टान्नं याचितवान्, अहं च सर्वाणि तस्याः कृते त्यक्तवान्।

१९४५ तमे वर्षे मम पिता डोमोडोसोलानगरं प्रत्यागतवान् । अहं तं पुनः १९४६ तमे वर्षे एप्रिलमासे दृष्टवान्, तस्य समीपे मम माता अपि आसीत् या शिशुं अपेक्षमाणा आसीत् ।

मातापितृभिः सह प्रायः दशसुखदिनानि व्यतीतानि। अहं बहुधा मम पितामह-मातुलयोः दर्शनार्थं गच्छामि स्म, अतः अहं यथा इच्छामि तथा खादितवान्, तान् विक्रयन्त्याः मम पितामह्याः बहु सोडा पिबन् च । अन्ते मम माता मां उत्तर इटलीदेशं स्वेन सह नेतुम् इच्छति स्म, परन्तु मम मातुलः सर्वदा मिथ्या स्वार्थी च मां स्वेन सह त्यक्तुं प्रत्ययितवान् अहं पञ्चमे कक्षायां आसम्, मम भंगुरतां दृष्ट्वा सर्वदा संघर्षं कुर्वन् आसीत्। परीक्षादिनेषु तस्य लघुभ्रातुः जन्मस्य वार्ता आगता । सम्पूर्णतया प्रसन्नः, परन्तु तस्मिन् एव काले दुःखितः, अहं हर्षेण, दुःखेन च रोदिमि। कदाचित् एतस्मात् कारणात् परीक्षायाः समये मम मुखं न उद्घाटितं चेदपि शिक्षकः मां पदोन्नतिं कृतवान्। तस्मिन् वर्षे ते ग्रामे उच्चविद्यालयस्य विभागं स्थापितवन्तः, मम प्रायः सर्वे सहपाठिनः तस्मिन् प्रवेशार्थं प्रवेशपरीक्षायाः सज्जतां कृतवन्तः आसन् । मम कृते संभावना नासीत्: मम मातुलाः निश्चिन्ताः आसन् यत् केवलं उलूकाः एव तत्प्रकारस्य विद्यालये गच्छन्ति इति। वस्तुतः एकदा उच्चविद्यालयं समाप्तवन्तः तेषां स्नातकोत्तरपदवीं प्राप्तुं मेसिनानगरं गन्तव्यम् आसीत् । मम मातापितरौ पुस्तकानां कृते धनं प्रेषयितुं चिन्तनीयौ, तेषां किमपि व्ययः न स्यात्। अहं निरन्तरं रोदिमि यतः अहं अध्ययनं

निरन्तरं कर्तुम् इच्छामि स्म। ततः ते मम कृते द्विवर्षीयव्यावसायिकपाठ्यक्रमे नामाङ्कनस्य अवसरं दत्तवन्तः, एकप्रकारस्य अतीव दरिद्रस्य मध्यविद्यालयस्य द्विवर्षं यावत् स्थास्यति । दरिद्रतमाः जनाः तत्र गतवन्तः, सर्वथा मया स्वीकृतम्। आगत्य आगत्य, प्रातः अपराह्णं च गच्छन् अहं पाठ्यक्रमे उपस्थितः आसम्। विद्यालयः मिश्रितः आसीत्: अत्यन्तं उल्लासपूर्णाः पुरुषाः गणितं पाठयन्तं निर्देशकं विरुद्धं हस्तौ उत्थापयन्ति स्म, ते इटालियन-फ्रेञ्च-शिक्षकान् अपि त्रुटिं कुर्वन्ति स्म बालिकानां कृते गृहकार्यं, पुरुषाणां कृते कृषिज्ञानं च पाठयते स्म । यथार्थतः वयं किमपि न ज्ञातवन्तः । मम लाभः लज्जालुः भूत्वा महतीं शिक्षणतृष्णा च आसीत्।

विद्यालयवर्षस्य समाप्तेः पूर्वं शिक्षकाः अस्मान् दाननाट्यगृहस्य कृते सज्जीकृतवन्तः आसन्। मया वीथि-उर्चिन्-वेषं कृत्वा रूपं कर्तव्यम् आसीत् । तत्र तस्य मातुलस्य टोप्या आसीत्, ह्रस्वकर्णिकाः अपि अदृश्याः आसन्। यदा मया मातुलं कथितं तदा सा उद्घोषयति स्म यत् त्वं बन्धनं स्थापयितुं मूर्खः असि । अहं हृदयं न त्यक्तवान्: अहं नाईपत्याः लिएजा इत्यस्याः समीपं गत्वा तस्याः पुत्रस्य पतलूनम् ऋणं ग्रहीतुं याचयितुम् अगच्छम्। अतः प्रदर्शनस्य सायंकाले अहं वीथि-उर्चिन्-रूपेण परिधानं कृतवान्, बहु तालीवादनस्य, अवसराय प्रेक्षकाणां मध्ये उपस्थितानां मम मातुलानां निराशायाः च मध्ये।

दुर्भाग्येन तयोः वर्षयोः अपि व्यतीतः अहं पूर्ववत् अज्ञानी एव अभवम् इति चिन्तयन् सदा विद्यालयं समाप्तवान्।

षष्ठोऽध्यायः - क्षमस्व मां (नक्षत्राणां ज्योतिः) २.

अहं द्वादशवर्षीयः आसम् यदा अगस्तमासे मम माता प्रथमवारं दृष्टं मम पित्रा लघुभ्रात्रा च सह मां द्रष्टुं आगता । तस्य लघुमुखं दृष्ट्वा अहं प्रसन्नः अभवम्, अहं तत् दिवसं मम जीवनस्य उत्तमदिनेषु अन्यतमम् इति स्मरामि। मम मातापितरौ मां विद्यालयं गन्तुं स्वैः सह नेतुम् निश्चितौ आस्ताम्, परन्तु मम मातुलः तान् असंख्यवारं विचारात् निवर्तितवती यत् सा मां व्यापारं सम्यक् शिक्षितुं आशां कृत्वा सिवनी भवितुम् प्रेषयिष्यति स्म तथा च अभवत्, मम इच्छाविरुद्धम्। मम मातापितरौ गतवन्तौ अहं च मूर्ख इव सिसिलीनगरे एव स्थितवान्। ततः प्रभृति मम शान्तिः नासीत्, गुप्तरूपेण च नित्यं रोदिमि स्म । मम मातुलाः अवदन् यत् मम मातापितरौ अवश्यमेव मां तेषां इव न प्रेम्णा भवितवन्तौ, ते मां कन्या इव पालितवन्तौ (कन्या अवश्यमेव मम समानं दुःखं गता स्यात्)। एकदा मम मातुलः नगरस्य श्रेष्ठायाः सिवनीयाः समीपं गता, यत्र मम माता अपि व्यापारं शिक्षितवती आसीत्, सा मां नियोक्ष्यति वा इति पृच्छितुं वासःकारः अवदत् यत् तस्याः पूर्वमेव अष्टौ बालिकाः सन्ति, तस्याः संख्यां वर्धयितुं न शक्यते इति । परदिने तस्याः मातुलः तस्याः प्रत्ययार्थं केचन अण्डानि आनयत् सा च अवदत् -
- एकमासानन्तरं पुनः आगच्छतु, कदाचित् एकः प्रशिक्षुः ट्युरिन्-नगरं गच्छति, भवतः भगिन्यायाः कृते एकं स्थानं मुक्तं तिष्ठति -। समये एव एकमासस्य अनन्तरं मम मातुलः मां प्रयोगशालां प्रेषितवती। सार्धमीटर् अधिकं न ऊर्ध्वं सा युवती मां स्वागतं कृतवती यत् "ठीकम्, अहं भवन्तं नेष्यामि यतोहि अहं भवतः विषये दयां अनुभवामि, अहं कल्पयामि यत् भवन्तः ग्राम्यक्षेत्रे स्थातुं न अपितु मम समीपम् आगन्तुं रोचन्ते तव मातुलस्य सह" इति । सः

एवम् चिन्तयन् सर्वथा भ्रष्टः नासीत् । परदिने अष्टवादने अहं दर्शितवान्। "प्रयोगशालायाः मार्जने आरभत" इति सः मां अवदत्, "ततः त्वं तलम् प्रक्षालिष्यसि" इति । कथा मम कृते दुर्गन्धं कर्तुं आरब्धा आसीत्। अहं यथाशक्ति शोधनं कर्तुं प्रवृत्तः। अहं लघुः कदम्बः आसीत्, अहं द्वादशवर्षीयः आसम्, परन्तु अहं अष्टौ दृष्टः आसम्।

अहं तलस्य प्रक्षालनं न जानामि स्मः ग्राम्यक्षेत्रे तत् पाषाणेन निर्मितम् आसीत् तथा च ग्रामे यत्र टाइल्स् आसन् तत्र मम मातुलः कदापि तत् न प्रक्षालति स्म यत् तानि न जीर्णानि भवन्ति। अहं यथाशक्ति प्रयत्नं कृतवान्, परन्तु सिवनी मां गदम् आह्वयत् यतः अहं सम्यक् न प्रक्षालितवान्। नववादने श्रमिकाः आगत्य नूतनकारणे (बालिकायाः) रुचिं ग्रहीतुं आरब्धवन्तः । ते सर्वे मां करुणावायुना अवलोकयन्ति स्म। तेषां भाषणं श्रुत्वा जीवनस्य आवश्यकवस्तूनि न ज्ञात्वा स्तब्धः अभवम्। तदा तदा ते मम कृते कानिचन सिवनीकार्यं ददति स्म, कार्याणि मम कर्तुं न रोचन्ते स्म, सर्वदा अध्ययनं कर्तुं न शक्नुवन् इति कटुः। दिनस्य सकारात्मकः पक्षः आसीत् यत् मध्याह्ने ग्राम्यक्षेत्रं प्रति प्रत्यागन्तुं न प्रवृत्तः, अहं गृहे शान्ततया भोजनं कृतवान्, मेजस्य उपरि नैपकिनं प्रसारितवान्, काचस्य, जलस्य पुटस्य, थालीं च व्यवस्थापितवान् संक्षेपेण कठिनरोटिकायाः, पनीरस्य च एकं खण्डं खादितुम् अहं सर्वेषां सामान्यजनानाम् इव मेजं स्थापयित्वा आनन्दं प्राप्नोमि स्म । मध्याह्नभोजनानन्तरं अहं एकस्य प्रतिवेशिनः समीपं गतः यः मम अपेक्षया नववर्षेभ्यः ज्येष्ठः आसीत्, सः सिवनी आसीत् । सा मम भोग्यतायाः विषये मम नेत्राणि उद्घाटयितुं साहाय्यं कृतवती। तस्याः माता, गजपादा भगिनी, अपरः अशक्तः च तया सह निवसति स्म ।

कदाचित् ते मां सूपस्य कटोरे खादितुम् आमन्त्रयन्ति स्म। सिवनी मां बालवस्त्रेषु क्रॉस्-स्टिच् कशीदाकारं कर्तुं साहाय्यं कर्तुं पृष्टवती। एकदा मम दुःखस्य संकटः जातः, अहं च अर्धं कार्यं त्यक्तवान्। अन्यदा अहं भ्रष्टाचारात् भस्मं गृहीत्वा सोपानपार्श्वं रोपितवान् । ते अवदन् – "कोऽस्ति तत्र ? अहं रोगं गृह्णामि वा?"। अन्ते ते मां अवगत्य क्षमन्ति स्म।

कदाचित् अहं अनाथैः सह क्रीडितुं एण्टोनियानो अनाथालयस्य भिक्षुणीनां समीपं गतः। मया तान् किञ्चित् ईर्ष्या कृता यतः ते क्रमेण स्वदिनानि यापयन्ति स्म। ते मेजं सर्वदा सुनिर्मितं कृत्वा भोजनं कुर्वन्ति स्म, ततः क्रीडन्ति स्म अन्ते च निर्धारितसमये प्रार्थनां कृत्वा ईश्वरभक्तिम् समर्पितवन्तः। अहं चिन्तितवान्: - भाग्यवन्तः तेषां, तेषां मातापितरौ नास्ति तथापि ते

भिक्षुणीभिः सह सम्यक् निवसन्ति, मम तु मातापितरौ सन्ति किन्तु एतेषां मामाऋक्षैः सह जीवितुं बाध्यः अस्मि -। तेषां ज्ञानं विना अनन्तरं नीरसं प्रश्नोत्तरं परिहरितुं अहं तदा तदा ग्रामे निवसन्तीं पितृमातुलं द्रष्टुं गच्छामि स्म अहं तां धनं याचितवान् यत् मम मातापितरौ मां स्वैः सह नेतुम् याचमानं पत्रं प्रेषयितुं।

प्रतिवर्षस्य नवम्बरमासे ते मां Sant'Ugo मेलायां नयन्ति स्म यत् Piano Vigna इत्यत्र भवति स्म। अस्मिन् स्थाने पितृपितामहौ एकं शालां स्थापितवन्तौ यत्र ते ग्रिल-कृतं मांसं, सॉसेजं च निर्मान्ति स्म यत् ते सुमद्यस्य काचस्य सह मिलित्वा विक्रीतवन्तः मम कृते पितृबन्धुभिः सह मिलित्वा, सुमांसस्य स्वादनं कृत्वा, वर्णयुक्तं सोडा पिबितुं, ब्रेज़ियर, लालटेन, मृत्तिकापात्रघटाः, कार्ट, बम्बएली च विक्रीयन्ते इति स्तम्भान् द्रष्टुं अवसरः आसीत्

परदिने वयं पुनः बडिया वेच्चियानगरं संत'उगो इत्यस्य भोजार्थं गतवन्तः, एकः सामूहिकः, लघु शोभायात्राः ततः पुनः मम पितामहपितामहीनां दुकानं प्रति ये मम कृते सॉसेज्, रोटिका, सोडा च अर्पितवन्तः, एतत् कन्दुकेन निमीलितस्य लघुपुटस्य पातितम् आन्तरिके इति ।

एकदा क्रिसमस-उत्सवात् पूर्वं वयं ३ दिवसान् यावत् मेसिना-नगरं गतवन्तः। वयं कस्यचित् बन्धुना सह सुप्तवन्तः। मम सा किञ्चित् न रोचते स्मः सा स्वमातुलान् अवदत् यत् सा विपण्यां कृषकात् अण्डानि अपहृत्य तस्याः ध्यानं विचलितं करोति। मया कैटेकिज्म-शास्त्रे ज्ञातं यत् भवता चोरी न कर्तव्या इति। सायंकाले वयं मम कन्या सह प्रतिमानिर्मातृणां सज्जनस्य समीपं गतवन्तः। उदारतां प्राप्तुं मम मामाः तान् क्रेतुं धनं दत्तवन्तः । कास्त्रांजिया-नगरस्य स्निग्धमेजस्य उपरि अहं जन्मदृश्यं निर्मातुं समर्थः अभवम् । शतावरीशाखाभिः केनचित् कपासेन च मया कुटीरं निर्मितम् । सायंकाले मया तैले सिक्तैः अखरोटस्य शंखैः निर्मितयोः मोमबत्तयोः वातावरणं, शिशुः येषुः पार्श्वे तारखण्डः च आनन्दितः। मिशेल मामा अपि तस्य विचारस्य प्रशंसाम् अकरोत्, मां पुरस्कृत्य च इच्छति स्मः "न्टोइया, द्वौ कण्टकयुक्तौ नाशपाती छिलतु", मम मातुलः च तान् स्वशय्यायाः अधः यत्र स्थापिताः आसन् तत्र प्राप्तुं अगच्छत्।

यदा अहं नोवारानगरे एव निद्रां कर्तुं स्थगितवान् तदा क्रिसमस-नोवेना-काले अहं मम प्रतिवेशिना एण्टोनियट्टा-सहितं सेवां प्रति अगच्छम् यत् प्रातः ५ वादने अन्नुन्जियाटा-चर्च-मध्ये

आयोजितम् आसीत् चर्चस्य पृष्ठभागे यज्ञः शुल्कं दत्त्वा कुर्सीः प्रदत्तवान् । वयं तान् गृहात् आनयामः । पुनरागमने वयं कैरोलिना इति अभियंत्याः धोविनीं गतवन्तः, सा पूर्वमेव प्रातःकाले सोपानस्य अधः कार्यं कुर्वती आसीत् । तस्मिन् समये सा पूर्वमेव सैन्यं फ्रांसिस्को-फव्वारात् बृहत्-कार्ट-इत्यनेन जलं आकर्षितुं गता आसीत्, काष्ठ-टबं पूरयितुं । सः अवदत्- “काउसी, अत्र तिष्ठतु, अहं पश्यामि यत् सज्जनानां कृते गतरात्रौ किमपि बिस्कुटं अवशिष्टम् आसीत् वा, अतः भवन्तः प्रातःभोजनं कर्तुं शक्नुवन्ति” इति । सः प्रायः कदापि रिक्तहस्तः न प्रत्यागतवान् । अहं एण्टोनियट्टाम् उपरि आगन्तुं आमन्त्रितवान् तदा वयं ब्रेज़ियरं प्रज्वलितवन्तः । यदा कैरोलिना अन्यत् किमपि खादितुम् न प्राप्नोत् तदा अहं कठिनरोटिकायाः एकं खण्डं “बुम्बेलो” जलस्य एकं गिलासं च प्राप्तुं पाकशालां गतः । वयं ८ वादनपर्यन्तं doilies निर्मातुं स्थगितवन्तः, ततः वयं विदां कृतवन्तः अहं कार्यशालायां गतः, Antonietta स्वमातुः साहाय्यार्थं स्वगृहं गता यतः सा ८ भ्रातृभिः सह एकमात्रः पुत्री आसीत् ।

नोवारानगरे एव अहं नागरिकः इव अनुभूतवान् । यदा अहं पितामहं तुरीं द्रष्टुं गतः तदा अहं तस्य खिडक्यः स्वच्छं कृतवान् सः च “एकं सेआ” (एकं टिप) दत्तवान् । अहं नेलपॉलिशं क्रेतुं अगच्छम् । मया अपि मामाभिः सह मिलिष्यामि इति ज्ञात्वा तस्य निष्कासनार्थं विलायकं क्रीतवन् । अहं तालकचूर्णं चूर्णरूपेण प्रयुक्तवान् । अहो - एकस्मिन् दिने अहं तत् मुखं त्यक्त्वा मम क्लेशान्, थप्पड़ं, अपमानं च गतः । “तस्य कचराणां धनं कुतः प्राप्तम्?” । अहं च अवदम्- “किं त्वं पिष्टं न पश्यसि?” । तावत् प्रतिवेशिनः अन्यस्मिन् परिसरे गतवन्तः आसन् । एकदा ते मां सर्कसं गन्तुं आमन्त्रितवन्तः । “मम धनं नास्ति...” इति अहं अवदम् । तानि मम ऋणं दत्तवन्तः । अपराह्णे शो आनन्दं प्राप्तुं प्रयोगशालां गच्छन्ति नाविकाः, ट्रेपेज्-याने वानराः, लघु-अश्व-उपरि बालकाः, गजाः, विदूषकाः, पूर्वं कदापि न दृष्टानि वस्तूनि । दुर्भाग्येन मया ८ लिर् प्राप्तव्यम् आसीत् ।

कतिपयेभ्यः दिनेभ्यः अनन्तरं यदा अहं कास्ट्राङ्गिया-नगरं गच्छामि स्म, तदा सैन्यं साल्वाटोर्-नगरे अहं कृषकाणां कृते क्रीतशाकपूर्णं पुटं गृहीत्वा एकस्य सहपाठिनः मातरं मिलितवान् सः मां पृष्टवान् यत् अहं पुनः नगरं गन्तुं शक्नोमि वा (तत्कालीनमानसिकतायाः कारणात् सः स्वपुटं गृहीत्वा चतुष्कं गन्तुं लज्जितः अभवत्!) । अहं अग्रभागेन किञ्चित् धनं प्राप्तुं चिन्तयन् अङ्गीकृतवान् । दुर्भाग्येन कष्टेन गृहं प्राप्य चतुर्भिः मूंगफलीभिः पुरस्कृत्य । अहं हृदयं न

त्यक्तवान्। मया फन्टिनानगरस्य एकस्याः महिलायाः कृते एकं डोली विक्रीय एकं लीरा अर्जितम्। मया तारेन चालितैः पादैः, बाहूभिः च कार्डबोर्ड-पिनोचिओ-वृक्षाः निर्मिताः । केचन बालकाः तानि कतिपयैः सेण्ट्-मूल्यान क्रीतवन्तः । अन्यः विचारः - निर्धनबालानां कृते धूपचक्षुः। अहं शलाकानां पुरतः पारदर्शकवर्णीयमिष्टान्नवेष्टनानि अन्विष्यमाणः आसम्। शर्करापत्रेण अहं फ्रेमं छित्त्वा अन्यसेण्ट् पुनः प्राप्तुं समर्थः अभवम्। मासद्वयानन्तरं अहं ८ लिर् प्रत्यागन्तुं समर्थः अभवम्।

पितामहः वृद्धावस्थायाः अपि पञ्चवर्षात् आरभ्य यः दम्मा हर्निया च आसीत्, सः ग्राम्यक्षेत्रे विचलितुं प्रयत्नं कृतवान् यतः तस्य कन्या प्रायः कदापि तस्य दर्शनार्थं न गच्छति स्म सः ग्रीष्मकालस्य मासद्वये यदा तस्य स्नुषा मेसिनातः आगता तदा सः कुशलः आसीत् सा तस्य वस्त्राणि प्रक्षाल्य वर्षे सञ्चितं सर्वं स्वच्छं कर्तुं गृहं उल्टावस्थां कृतवती

यदा वयं मिलितवन्तः तदा सः मां वदति स्म यत् - "भवतः मातुलः अपमानजनकः अस्ति, भवन्तः दरिद्रं वृद्धं मलिनतायां तादृशं दुःखं दातुं न शक्नुवन्ति।" सायंकाले अहं रिपोर्ट् कर्तुं अगच्छम्, परन्तु मातुलः स्वभगिन्याः आलोचनां कृतवती यत् - सा नागरिका अस्ति, सा स्वयमेव चिन्तयितुं शक्नोति यत् सा किम् इच्छति -। अहं च अवदम् - "भवन्तः सम्यक् वदन्ति, भवता कृतं शोधनं मया दृष्टम्: भवता मूत्रालयं अम्लेन अपि प्रक्षालितं पुनः लसत् अभवत्।" एतस्मिन् समये सः मम कृते एकं थप्पडं दत्तवान् यतः एतानि विषयाणि न वक्तव्यानि अहं च घृणितः आसम्।

एकस्मिन् दिने मम पितामहः किञ्चित् धनं दत्तवान् अहं च एकं गीतपुस्तकं क्रीतवन् यस्य विषये कार्यशालायां बालिकाः कथयन्ति स्म। किञ्चित्कालं यावत् अहं तत् गोपयितुं समर्थः अभवम्, परन्तु एकदा सायंकाले मम समयः नासीत् तथा च मातुलः अवलोक्य शपथं कर्तुं आरब्धवान्: - एषः कुरूपः कचरा अपि, इदानीं त्वं उत्पीडकः भवति -। तेषु वचनेषु अहं तस्य मुखं तस्य पूर्वं क्षिप्तवान्। सः मम विद्रोहं त्यक्त्वा मम पतलूनस्य मेखलाम् अवतारयित्वा मां प्रचण्डतया ताडयितुं आरब्धवान् । अहं प्रायः त्रयोदशवर्षीयः आसम् तदा एव सः स्वपत्न्याम् अवदत् यत् - अहं श्रुतवान् यत् एकः महिला उत्तर-इटली-देशं प्रति गच्छति, भवतः भगिनीं ग्रामं प्रति गत्वा तां तया सह तस्याः मातापितृभ्यः प्रेषयतु -। तस्मिन् क्षणे अहं प्रसन्नः अभवम्, मया गृहीतानाम् ताडनानां पीडा अपि विस्मृतः, ततः अहं गत्वा तृणेषु विचार्य उपविष्टवान्।

अन्धकारः पतितुं आरब्धः इति मया चिन्तितम्, यदा रात्रौ छायाः वृक्षाणां शाखासु प्रविष्टाः, नदीतः लघुशीतवायुः च उपरि आगतः।

अहं अखरोटवृक्षे अवलम्ब्य मेघान् पश्यन् निद्रां गतः। बहु स्वप्नं दृष्टवान्, रङ्गिणः स्वप्नानां समूहः। लघुवायुः मम मुखं लाडयति स्म। अहं नेत्राणि उद्घाट्य विचित्ररूपेण तत् स्थानं प्रियं कृतवान् यत् मया सर्वदा द्वेष्टम् आसीत् तथा च प्रथमवारं विस्मयेन अवगच्छामि यत् केवलं ताराप्रकाशेन एव प्रकाशितम् अस्ति। अहम् अस्मिन् परित्यागावस्थायां गन्तुं त्यक्तवान्, पुनः स्वप्नं दृष्टवान्। रहस्यद्रववत् सुखं मम अल्पं जीवं बिन्दुबिन्दुं प्रविष्टम्। अहं मधुरः बालकः नासीत्। मम पादाः कुरुकाः आसन्, यतः ते धारायाः तीक्ष्णशिलाखण्डेषु गतवन्तः, परन्तु मम सर्वं शरीरं, मम आत्मा अपि इदानीं सर्वं मधुरं कोमलं च दृश्यते स्म, तत् घृणां कर्तुं अभ्यस्तः आसीत् परन्तु अहं स्वीकुर्वन् अस्मि यत् तस्याः सायंकाले सा संक्षिप्तनिद्रा अद्भुता आसीत्, अहं पुनः कदापि न प्राप्नोमि। भवतु नाम अत एव अहम् अद्यापि तत् स्मरामि। सहसा मम स्कन्धे एकः हस्तः आश्रितः, एण्टोनिया-मातुलः आगत्य स्वमार्गेण, सहसा मां जागरितवतीः "गृहं गच्छामः। यदा वयं आगच्छामः तदा भवन्तः मातुलस्य हस्तं चुम्बयित्वा वदिष्यन्ति - कृपया मां क्षमस्व -" इति। तथा च अभवत्।

तस्मिन् सायंकाले अहं वेपमानः शयनं कृतवान्, तस्याः रात्रौ निद्रां न प्राप्नोमि, दिवसस्य उन्मत्तप्रत्याशायाः च घण्टाः व्यतीतवान्। यदि अहं अज्ञाय निद्रां स्खलामि तर्हि अहं सहसा आह्वानेन वा चैतन्यस्य स्पन्दनेन इव स्तब्धः भवेयम्, येन अहं जागृतः, वेदनायुक्तः च भवितुम् अपेक्षते, मम विरामं न ददाति स्म शेषं समयं मया नेत्रे उद्घाटितं कृत्वा, भित्तिषु रात्रौ अन्धकारेण आकृष्यमाणान् राक्षसान् परीक्ष्य, किमपि कर्तुं सामर्थ्यं विना अहं रोदिमि, रोदिमि च व्यतीतवान् परन्तु दुःखदः आक्रोशः नासीत्, अन्यत् किमपि आसीत् यत् मया ज्ञातुं न शक्यते स्म। परदिने अहं प्रयोगशालां न गतः यतः मम शरीरं नक्शा इव दृश्यते स्म, एतावत् क्षतम् आसीत्। सप्ताहानन्तरं एव अहं प्रत्यागतवान् यदा चिह्नानि क्षीणानि भवितुम् आरब्धानि।

सप्तमः अध्यायः - एमिलिया

रविवासरे अपराह्णे अहं केनचित् मित्रैः सह अनाथालयं गतः। एकः भिक्षुणी अस्मान् केनचित् प्रासंगिकहास्यैः सह सुसमाचारस्य विषये सुन्दररीत्या व्याख्यातवती। तां घण्टां सुखेन व्यतीतुं किं आनन्दः। एकस्मिन् दिने सः अस्मान् अवदत् यत् मेसिना-नगरस्य बिशपः अक्टोबर्-मासे पुष्टिकरणार्थं आगमिष्यति इति।

- यदि भवान् इदं संस्कारं इच्छति तर्हि हस्तं उत्थापयतु येन अहं महापुरोहितं मोन्सिनोर् साल्वाटोर् अब्बाडेस्सा इत्यस्मै तत् संप्रेषितुं शक्नोमि।- किं कर्तव्यमिति न ज्ञात्वा अहं भीरुतया हस्तं उत्थापितवान्। कतिपयेभ्यः दिनेभ्यः अनन्तरं अहं zizi इत्यस्मै अवदम्। सा लज्जिता आसीत्। अस्माभिः देवमातरं अन्वेष्टव्यम् आसीत्। अहं तस्याः कृते डाकपालस्य पुत्रीं मिस्रिना इति युवशिक्षिकां प्रस्तावितवान्। कथं तं पृच्छामः? परदिने वयं तस्याः गृहं गतवन्तः सा च तदनुमोदितवती। १९४८ तमे वर्षे अक्टोबर्-मासस्य ९ दिनाङ्के अपराह्णे अहं मित्रैः सह मदर-चर्च-नगरं स्वीकृत्य स्वीकारं कर्तुं अगच्छम्। परदिने अहं प्रातःकाले मम देवमातुः गृहं गतः, सा मम कृते अल्पहृदयैः प्रविष्टं फिलिग्री कङ्कणं दत्तवती। अहं हर्षं कर्तुं आरब्धवान्। ११ वादने वयं चर्चं गतवन्तः। बिशपः आगत्य पवित्रमिस्र-समारोहं कर्तुं आरब्धवान्। अन्तरालस्य समये वयं मध्यनाभे पङ्क्तिं कृत्वा एकैकशः अस्मान् पुष्टिं कृतवान्। एकदा मिस्रः समाप्तः जातः तदा मामाः स्वदेवमातुः कृते काफीं अपि न अर्पितवन्तः। ते केवलं तां "commare" इति आह्वयन्तः एव अभिवादितवन्तः।

अहं स्मरामि यत् बाल्ये यदा वयं कास्त्राङ्गियातः प्रत्यागतवन्तः तदा ग्रामे आगमनात् पूर्वं त्रातारं समर्पितं चैपल् आसीत्। जिजी क्षणं यावत् स्थगित्वा उच्चैः स्वरेण "अहो मातरः, अहो मातरः..." इति अवदत्। अहं प्रार्थना इति चिन्तितवान्। यदा अहं वृद्धः अभवम् तदा अहं

अवगच्छामि यत् सः तस्य स्थाने स्वस्य मृतां मातरं आह्वयति स्म, यतः श्मशानः चैपल् इत्यस्य उपरि एव स्थितः आसीत् । अहं कदापि श्मशानं न गतवान् यतः zizi सन्तभोजनाय अपि न गच्छति स्म। अहं जानामि यत् तस्मिन् अवसरे जनाः "फुसाडेलो" इति स्थाने मिस्र सिग्रोरिनो इत्यस्मात् पुष्पाणि क्रीत्वा स्वप्रियजनानाम् समाधिस्थलस्य अलङ्कारार्थं प्रायः शोभायात्रायां गच्छन्ति स्म एकदा अहं zizi प्रस्तावितवान्: "किमर्थं वयं भवतः मातुः अपि समाधिं द्रष्टुं न गच्छामः?" ।

सा क्षमा करिष्यामि इति प्रत्युवाच । - "मातरः - मातरः" इति आह्वानं व्यर्थं यदि भवन्तः तस्याः कृते पुष्पमपि आनेतुं न इच्छन्ति। - एतेषु वचनेषु सः प्रायः चलितवान्। वयं कानिचन गुलदाउदीनि क्रेतुं फुस्साडेलो-नगरं गतवन्तः । सर्वसन्तदिने अहं पितामहं तुरीं आहूय अस्मान् "मातृणां" समाधिस्थानं प्रति नेतुम् अगच्छम्, मम कृते पितामही रोजा। मम पितामहः अद्यैव तत् समाधिं पुनर्निर्माणं कृतवान् यतः युद्धकाले श्मशाने पतितः एकमात्रः बम्बः तस्य समाधिं नष्टवान् आसीत् ।

अन्यस्मिन् युद्धे विजयं प्राप्तवान् इति गर्वितः अपि मम विचाराः मम मातापितृभिः सह दिवारात्रौ आसन् । अहं प्रयोगशालायां स्थित्वा स्वस्य ध्यानं विचलितुं प्रयतितवान्। अहं सिवने आनन्दं प्राप्तुं आरब्धवान्: अहं स्कन्धपट्टिकानां कृते वडिंग् सज्जीकृतवान्, अङ्गारलोहस्य उपरि फूल्कृतवान्। यदा लोहः उष्णः आसीत् तदा बृहद् बालिकाः वस्त्राणि निर्मातुं खण्डान् लोहयन्ति स्म । तस्य तनावस्य कृते द्वयोः पट्टिकायोः मध्ये सितं भारं पार्श्वभागे स्थापितं भवति स्म । अहं तानि मम देवपितुः कृते क्रेतुं अगच्छम् यः बन्दुकसामग्री विक्रयति स्म। ते गोलिकाः आसन् येषां मया मुद्गरेण समतलीकरणं कर्तव्यम् आसीत्। कदाचित् अहं अङ्गुलीः अपि समतलं कृतवान्... तावत्पर्यन्तं श्रीमती ऑर्लाण्डो वृद्धानां बालिकानां कृते वेतनप्राप्तं कटनपाठ्यक्रमं धारयति स्म। अहं दूरं उपविष्टः आसम् किन्तु पाठात् किमपि अवगन्तुं शृणोमि स्म। एकदा मामाः अवदन् यत् वयं "commare" "compare" इत्येतयोः दर्शनार्थं Fantina -नगरं गमिष्यामः, ये महत्त्वपूर्णकार्यार्थं नोवारा-नगरम् आगत्य अस्माभिः सह सुप्तवन्तः एकदा देवमाता zizi पृष्टवती "भवतः वयः कियत्?" तथा च zizi: - मम नेत्राणि कृष्णानि सन्ति, अहं न स्मरामि - (यदि मम दृष्टिः नासीत् तर्हि अहं न स्मरामि)।

पितामहस्य तुरी इत्यस्य अग्रभागेन अहं हरितवस्त्रस्य एकं खण्डं क्रेतुं अगच्छम्, मम क्षमतायाः परीक्षणार्थं अहं स्कर्टं कृतवान्। फन्टिना-नगरस्य प्रस्थानदिवसः आगतः (पदयात्रायाः द्वौ घण्टाः)। वयं ४ वादने उत्थिताः अहं मम स्कर्टं धारयित्वा Zizi इत्यस्मै आश्चर्यं कर्तुम् इच्छामि स्म। एतावत् संकीर्णम् आसीत् यत् अहं प्रायः गन्तुं न शक्तवान्। मम सृष्टिं दृष्ट्वा ते वक्तुं प्रवृत्ताः - वयं तां पालितवन्तः अधुना यदा सा वर्धयितुं आरभते तदा सः उलूकः इव कार्यं करोति। अस्मान् लज्जां जनयति। अहं च सूचितवान् - "अहम् एतत् न हरामि, यदि इच्छसि तर्हि एतत् एवम् अस्ति, अन्यथा, त्वं गच्छ!" परन्तु हृदये अहं चिन्तितवान् "एतादृशं कठिनं स्कर्टं कथं गमिष्यामि..."। तथापि वयं गन्तव्यस्थानं प्राप्तवन्तः। अल्पविरामः पृष्ठवान् यत् मया कुत्र एतादृशः सुन्दरः स्कर्टः निर्मितः। - सा फिगी इला - (सा एव निर्मितवती) zizi इति प्रत्युवाच । - अतः यदा अस्माभिः किमपि सिवनी भवति तदा वयं तस्याः समीपम् आगच्छामः -। उलू गौरव...

कदाचित् नगरे अहं दुःखं जनयन्तः वस्तूनि दृष्टवान्। एमिलिया बधिर मूकः आसीत्, सम्भवतः निराश्रयः आसीत् । प्रायः प्रतिदिनं सः मया यत्र निवसति स्म तस्य वीथितः गच्छति स्म । यदि कञ्चित् मिलति स्म तर्हि सः मुखं प्रति हस्तं स्थापयति स्म। कदाचित् जनाः तस्याः कृते रोटिकायाः एकं खण्डं अर्पयन्ति स्म, परन्तु केचन आसन् ये असैय्यतया तस्याः पनीरस्य क्रस्ट् दत्त्वा ततः प्रतिक्रियां द्रष्टुं निगूढाः भवन्ति स्मः दरिद्रा बालिका द्वारस्य सोपानं उपविश्य भित्तिं प्रति शिरः प्रहारं कृतवती एकदा किञ्चित् सूत्रं प्राप्तुं दुकानं गच्छन् अहं एण्टोनियो इत्यस्य अन्धस्य उच्चैः स्वरं श्रुतवान् । नगरस्य शिखरस्थाने स्थितात् मठात् सः सार्डिन्-आगताः इति घोषितवान् । मम पितामहस्य अग्रभागात् कतिपयानि लीरा-मात्राणि यत् मया अवशिष्टानि आसन्, तत् गृहीत्वा अहं द्वे औंस-क्रयणार्थं मत्स्य-विपण्यं गतः । मध्याह्ने अहं अङ्गारेन चूल्हं प्रज्वलितवान्, सार्डिनं पच्य शर्करापत्रे स्थापितवान् । यदा अहं एमिलियां गच्छति इति दृष्टवान् तदा अहं तानि तस्याः कृते दत्तवान्। सा तान् विस्मयेन अवलोक्य धन्यवादं दातुं किञ्चित् स्मितं कृतवती। अहं तां सामान्यद्वारे उपविष्टां दृष्टवान्, भित्तिं प्रति शिरः न प्रहारयति, अपितु कृशान् अङ्गुलीः मुखं प्रति स्थापयति स्म । तस्मिन् दिने अहं न खादितवान्ः मया अवशिष्टेभ्यः अङ्गारेभ्यः चूल्हं स्वच्छं कर्तव्यम् आसीत् यथा मम मामाः मम उपक्रमं न अवगन्तुं शक्नुवन्ति।

एन्जेला मध्याह्नसमये स्वपुत्रेण नीनो इत्यनेन सह गतवती, यः विकलाङ्गः आसीत्, यः गच्छति स्म किन्तु इशारैः वदति स्म । अनाथालयात् सूपं प्राप्तुं लोटां गृहीत्वा गतवन्तः। एकस्मिन् दिने नीनोः एकः लोटा सह आसीत्, मम गृहस्य समीपे द्वौ बालकौ तं विच्छिद्य पलायितवन्तौ। सः स्वस्य प्यान्ट् उपरि आकर्षितुं न शक्तवान्। सः अन्तःवस्त्रं विना आसीत् । अहं भीरुतया तं परिधातुं अधः अगच्छम्। प्रथमवारं मया नग्नः पुरुषः दृष्टः । धिक् यदि मामाः ज्ञातवन्तः स्यात् तर्हि काण्डः स्यात्।

मातापितृभ्यः प्रेषितेषु अनेकेषु पत्रेषु एकस्मिन् मया कटिघटिकायाः इच्छा व्यक्ता आसीत् । अगोस्टिनामहोदया डोमोडोसोलातः आगता इति ज्ञात्वा अहं तां द्रष्टुं अगच्छम्। मां दृष्ट्वा एव सः मां आलिंग्य मम मातापितृभिः प्रेषितं पुटं दत्तवान् । अहं तत् उद्घाटितवान् तदा मम आश्चर्यं यत् अहं अङ्गुलीसदृशं कर्लयुक्तं भूरेण मेषस्य फरकोटं, फील्ड् टोपीं, घड़ीयुक्तं पेटी च प्राप्नोमि। अहं हर्षेण कम्पमानः आसम् यदा सा मम कटिबन्धे तत् स्थापयति स्म। सः मम स्वस्थतायै एकं गिलासं जलं दत्तवान् अहं च गृहं धावितवान्। परदिने यदा मम मामाः नोवारानगरम् आगतवन्तः तदा ते अवदन् यत् यदि अहं तत् फरं धारयामि तर्हि ते मां उन्मत्तं मन्यन्तेः नगरे कस्यचित् तादृशं किमपि स्वामित्वं नासीत्। तथापि अहं गर्वेण धारितवान्। अहं मम आस्तीनं पृष्ठतः आवर्तयामि यत् सर्वे लघुघटिकां लक्षयिष्यन्ति। अहं बहुधा पाशं दत्तवान् अतः अल्पकाले एव तत् भग्नम् अभवत् । कास्त्रांजियानगरं गत्वा अहं केचन वृद्धाः जनाः मिलितवान् ये मां समयं पृष्ठवन्तः। दुर्भावः न भवतु इति अहं इदानीं अनिवारणीयरूपेण भग्नां घटिकां दृष्ट्वा अवदम् यत् अहं तस्याः वायुः विस्मृतवान् इति । - नैकधन्यवादाः -। ते मां अभिनन्द्य यात्रां निरन्तरं कृतवन्तः।

मम मित्राणां तुलने अहं लघुः कृशः च आसम्, ते सर्वे "विकसिताः" आसन् । एकस्मिन् पत्रे मम माता zizi पृष्ठवती यत् अहं मम भगिनी रोजा इव "विकसितः" अस्मि वा इति। परन्तु जिजी इत्यस्य कृते एतेषां विषयेषु कथनं वर्ज्यम् आसीत् । सः न जानाति स्म यत् अहं जीवनस्य विषये सर्वं जानामि। सदा इव विद्रोही अहं तां अवदम् "अहं कुपोषितः इति कारणेन 'मिस्' नास्मि" इति। सा चः - किं वदसि ? वयं भवतः सर्वदा समर्थनं कृतवन्तः। एकदा सायंकाले अहं कास्त्रांजियानगरे सुप्तः आसम्, तदा अहं रोगी अभवम्। अहं शीते स्वेदे आसम्। अन्तम् इति मत्वा अहं प्रार्थितवान्, रोदिमि, कतिपयानि बिन्दून् मूत्रं कर्तुं अन्धकारे

बहिः गतः। ते च अवदन्- "यदि त्वं एकवारं अपि उत्तिष्ठसि तर्हि अहं त्वां प्रहारयिष्यामि!"।
कदाचित् तिण्डरी-नगरस्य मडोना मां रक्षति स्म । अहं पुनः तृणगद्वायां गत्वा निद्रां गतः।
परदिने नोवारा-नगरस्य प्रयोगशालायां मिस् अस्सुन्टा-महोदयेन मां सामान्यतः विवर्णतरं दृष्टम्
। यदा परिचारिका प्रतिदिनं प्रातः इव टोस्टेड् स्लाइस् सह काफीं दुग्धं च आनयति स्म तदा
सा मम अपि किञ्चित् अर्पितवती।

अष्टोऽध्यायः - निगलानां उड्डयनम्

नोवारा-नगरे बहुकालं व्यतीतवान् जीवनं परिवर्तितम् इव आसीत्: सम्भवतः यतोहि अहं पितामहं तुरी-महोदयं द्रष्टुं गतः, तस्य सह सम्पूर्णानि अपराह्णानि यावत् अबाधितरूपेण हर्षेण गपशपं कृतवान् सः स्वजीवनस्य विषये बहूनि कथाः कथितवान्, तस्य अस्तित्वं कदाचित् कियत् कठिनम् आसीत् इति च अवदत् । अपि च, नोवारा-नगरे निवसन् मम नगरे घटितानां महत्त्वपूर्णानां घटनानां साक्षिणः भवितुं अवसरः प्राप्तः । सर्वेभ्यः अपि अधिकं बृहत् धार्मिककार्यक्रमाः, शोभायात्राः, बप्तिस्माः, पुष्टिकरणं, परन्तु सर्वस्मात् अधिकं विवाहसमारोहाः, मां प्रेरयन्ति स्म तदा विवाहाः सायंकाले आचरन्ति स्म, अहं प्रायः सर्वदा मम मित्रैः सह सैन् निकोला-चर्च-मध्ये परितः पश्यन् गच्छामि स्म ।

एकदा सायंकाले अहं श्वेतवेषधारिणी वधूः पित्रा सह बहिः गच्छन्तीं दृष्टवान् । हिमवत् श्वेता, सा पुतली इव आसीत्, सा एतावत् सुन्दरी आसीत्! कामेलिना एव फिलिप्पो इत्यनेन सह विवाहं कृतवती । अहं सम्पूर्णतया सहानुभूतिम् अनुभवन् दिवास्वप्नं च दृष्टवान्: "को जानाति, एकस्मिन् दिने मम अपि एतत् भवितुं शक्नोति..."।

तेषु दिनेषु मम विचित्रसंवेदनानि आसन्, वायुना किमपि नवीनं विचित्रं च आसीत्, मम पूर्वानुभवाः आसन्। अहं चञ्चलः आसम्, असाधारणं घटनां प्रतीक्षमाणः आसम्। तथा च वस्तुतः आयोजनस्य आगमनस्य दीर्घकालं न आसीत्। मध्याह्नसमये प्रायः डाकपालः

आगच्छति स्म । जूनमासे एकस्मिन् दिने तस्य स्वरं शृणोमि यत् "कैम्पो, मेल अस्ति" इति उद्घोषयति। अहं पत्रं गृहीतवान्, तत् आगतं... डोमोडोसोला! माता स्वभगिनीं लिखितवती।

अहं तत् अकस्मात् उद्घाटितवान् यावत् अहं प्रायः तत् विदारयित्वा पठितवान्, तत्र अहं जीवनपर्यन्तं प्रतीक्षमाणा वार्ता आसीत् यत् १२ सेप्टेम्बर् दिनाङ्कस्य समीपे मम माता मां गृहीत्वा उत्तरदिशि नेतुम् सिसिलीनगरम् आगमिष्यति! तावत् अहं युवती आसीत्, भविष्यं प्रतीक्षते स्म, मया कार्यं अन्वेष्टव्यम् आसीत् । मम मातुलस्य प्रतिक्रियां ज्ञात्वा विवेकात् अहं पत्रं एकस्य जारस्य तलभागे निगूढवान् यस्मिन् कचराणां समुद्रः आसीत्: यदि zizi पठितवान् स्यात् तर्हि दरिद्रः मां... कदाचित् मिचेरिलो मामा, यदा सः न आसीत् ग्रामेषु कार्यं कुर्वन्, नोवारानगरस्य दुकानं प्रति आगतः। कदाचित् सः zizi इत्यनेन सह आगत्य आतङ्कितः सन् अवदत्- "भवतः माता किञ्चित्कालं यावत् न लिखितवती, तस्याः किमपि घटितं स्यात्..." इति। अहं तु केनचित् संकेतेन सह अन्यत् पत्रं आगमिष्यति इति भीतः आसम् । एकस्मिन् दिने वस्तुतः एकः आगतः, परन्तु दिष्ट्या सिसिली-यात्रायाः किमपि संकेतं विना । ग्रीष्मकालः मम कृते शनैः शनैः स्वलितः, अहं तस्याः उन्मत्तप्रतीक्षायाः समाप्तिम् प्रतीक्षितुं न शक्तवान्। कार्येण मम मातुः आगमनपर्यन्तं समयं न चिन्तयितुं, समयं व्यतीतुं च साहाय्यं कृतम् । अगस्तमासस्य १५ दिनाङ्के गृहीतस्य उत्सवस्य कृते सर्वे जनाः स्वस्य सौन्दर्यं प्रदर्शयितुम् इच्छन्ति स्म तथा च प्रयोगशालायां सर्वदा बहु कार्यं भवति स्म, सामान्यतः अधिकं: बहवः महिलाः स्वस्य नूतनं वेषं प्रदर्शयितुम् इच्छन्ति स्म। अगस्तमासस्य १३ दिनाङ्कः तेषां श्रमिकाणां कृते समर्पितः आसीत् ये स्ववस्त्राणि सिवितुं शक्नुवन्ति स्म।

मया zizi मम मित्रैः सह समं भवितुं पटं क्रेतुं पृष्टम् आसीत्। सा तदनुमोदितवती अहं च नीलग्रन्थिविन्यासयुक्तं सस्तां बेजवर्णीयं वस्त्रं चिनोमि। कार्यशालायां स्थिता युवती मम कृते तत् छित्त्वा एकं वृद्धं श्रमिकं मम सिवने साहाय्यं कर्तुं पृष्टवती। पार्टीदिने मम अन्येषां इव नूतनः वेषः आसीत् ।

फन्टिनातः आगताः केचन परिचिताः अपि आसन् । तेषु एकः मम प्रसिद्धं कठिनं स्कर्टं दृष्टवान् आसीत् । सः पटस्य एकं खण्डम् आनयन् zizi पृष्टवान्: "भवतः भगिन्या मम कृते एकं वासः निर्मातव्यः, सा तस्मिन् एतावत् कुशलः अस्ति!"। अहं तस्याः मापान् गृहीतवान्। मम मनसि एकं मॉडलं आसीत् यत् मिस अस्सुन्टा ग्राहकाय निर्मितवती आसीत्। अहं तत्

छित्वा प्रयत्नार्थं किञ्चित् समयं याचितवान्। "कुशलं, पटं किञ्चित् गुरुं, शरदऋतुस्य कृते उपयुक्तम्। अहं २० सेप्टेम्बर्-दिनाङ्कस्य परितः आगमिष्यामि।"

इदानीं प्रयोगशालायाः कार्मेलिना नामिका बालिका स्वविवाहाय सर्वान् मित्राणि आमन्त्रितवती, एकस्मिन् सेप्टेम्बरमासस्य सायं मेट्रिक्स-चर्च-मध्ये उत्सवं कृतवती । zizi इत्यस्य अनुमतिं प्राप्य अहं समारोहं गतः। अतिथिषु डोमोडोसोलानगरस्य एकः महिला अपि आसीत् यया स्वस्य आसन्नं प्रस्थानस्य घोषणा कृता आसीत् - "कोन्सेटिना, नोवारानगरे तव दिवसाः गणिताः सन्ति। तव माता शीघ्रमेव त्वां गृहीतुं आगमिष्यति।

समृद्धं जलपानं कृत्वा अहं प्रसन्नः गृहं प्रत्यागतवान्। दिवसाः व्यतीताः, तिण्डरी-उत्सवः च सेप्टेम्बर्-मासस्य ८ दिनाङ्के आगतः, तस्मिन् वर्षे नदीद्वारा व्रणितः अतीव दीर्घः मार्गः प्रथमवारं इव कठिनः अनन्तः च सर्वथा न प्रतीयते स्म, अहं उड्डीयमानः इव अनुभूतवान् । यदा वयं कास्त्रांगियानगरं प्रत्यागच्छामः तदा अहं zizi इत्यस्मै सूचितवान् यत् प्रयोगशाला १२ दिनाङ्कपर्यन्तं पिहितः भविष्यति इति आविष्कृतेन बहानेन कतिपयान् दिनानि यावत् तिष्ठामि तस्मिन् प्रातःकाले मम हृदयं धड़कति स्म। वयं प्रतिवेशिनः समीपं नेतुम् केचन पिप्पलीः उद्धृत्य नोवारानगरं प्रति प्रस्थितवन्तः। तत्र अर्धमार्गे दूरतः मम मातरं खच्चरमार्गेण अधः गच्छन्तीं दृष्टवान् । अहं तां प्रति धावित्वा मम लघुबाहुषु यत् बलं आसीत् तत् सर्वं तां आलिङ्गितवान् । जिजी उद्घोषयितुं आरब्धा "किमर्थं त्वं सहसा आगतः? किं त्वं मन्यसे यत् त्वं कोन्सेटिना दूरं नेतुम् शक्नोषि?"। "आम् - माता अवदत् - वयं त्रयः दिवसाः यावत् गच्छामः"। "न शक्नोषि, भवद्भिः फन्टिना-नगरस्य एकस्याः महिलायाः कृते वेषः सज्जी कर्तव्यः" इति । मां निरोधयितुं अन्यत् अपवादम् आसीत् । सः निरन्तरं उद्घोषयति स्म। अहं निष्क्रियतया अङ्गुल्या आकाशं स्पृशन् आसीत्। मम एकमात्रं खेदं स्यात् यत् अहं पितामहं तुरीं द्रष्टुं न शक्नोमि स्म।

१४ दिनाङ्के सायंकाले वयं रात्रिभोजनं कृतवन्तः। जिजी केवलं मम मातुः अपमानार्थं मुखं उद्घाटितवान् यत् - "कथं त्वं तां मम कृते हर्तुं साहसं करोषि, भवतः हृदयं नास्ति, त्वं मां बहु दुःखं करोषि, अहं त्वां भगिनीं न मन्ये। अहं प्रथमवारं मिचेरिलो अश्रुभिः सह दृष्टवान्। तस्य काष्ठवत् रूक्षकठिनशंखस्य अधः स्पष्टतया केचन मानवतायाः बिन्दवः कारागारे एव अवशिष्टाः आसन् । अहं तु संगमरवरवत् शीतः अभवम्, सर्वथा न चलितः आसम्।

अहं रात्रौ एकं निमिषं न निद्रामि स्म, सहस्राणि विचाराः मम मनसि अराजकरूपेण परस्परं अनुधावन्ति स्म तथा च अहं प्रातःकाले आगमनं प्रतीक्षितुं न शक्तवान् येन अहं गन्तुं शक्नोमि। माता "cauzi i lupi" (वृकस्य पतलूनम्) इति उपनामस्य सज्जनस्य कृते टैक्सीम् आज्ञापितवती आसीत् । प्रदोषसमये वयं उत्थाय कार्डबोर्डसूटकेसपर्यन्तं अन्तिमस्पर्शं कृत्वा मामामहाभ्यः विदां कृतवन्तः। गच्छन् मम मातुलः अश्रुपातेन स्वकक्षात् बहिः केशान् कृत्वा मम मातुः पादयोः क्षिप्य याचनाम् अकरोत् - "अधुना अहं आत्महत्यां करिष्यामि, भवतः शेषं यावत् भवतः अन्तःकरणस्य उपरि मृत्युः भविष्यति" इति जीवनम्!कृपया, त्वं जानुभ्यां पृच्छामि - सा अवदत् - अहं केवलं दरिद्रा, एकाकी, मिथ्यापतिना पशुवत् व्यवहारिता, कोऽपि मां न प्रेम करोति। भगिनी, अहं त्वां याचयामि यत् तां न हरतु मां, दयां कुरु, भवतः मां त्यक्तुं अधिकारः नास्ति, सा अस्माकं मध्ये पुष्पवत् वर्धिता अधुना कृतज्ञता नास्ति!"

विच्छिन्नकेशैः पङ्कस्रवमुखेन च सः भूमौ मुष्टिप्रहारं कृत्वा सम्पूर्णं जगत् शापं कृतवान् । मम माता अवगच्छत् यत् तस्याः भगिनी भयङ्करतां प्राप्तवती, तस्याः मनः नष्टं भवति, सा अधीरा आसीत्। तथापि सा न चलति स्म, सा दयायाः प्रेरणाम् अददात्, तस्य भ्रमेषु बधिरा आसीत्, दूरं पश्यन्ती स्वस्य नाटकस्य अन्तं प्रतीक्षते स्म। यदा मम मातुलः मम माता अडिगः इति अवगच्छत् तदा सा अस्मान् अन्तिमविदां न दत्त्वा स्वकक्षं प्रति त्वरितवती । सहसा वयं गतवन्तः, सा शापं कुर्वती वीथिं प्रति प्रत्यागतवती, गच्छन्तः वयं तां संकुचमानं दृष्टवन्तः यावत् सा शिलाभिः सह मिश्रितं लघुकृष्णकन्दुकं न जातम्। कदाचित् मया तस्याः प्रति क्रूरः आसीत्, यथा केवलं बालकाः एव भवितुम् अर्हन्ति, परन्तु अहं स्मरामि यत् यदा अहं मम मातुः हस्तेन रक्षितः तस्याः गृहात् दूरं गच्छामि स्म, यदा अहं सा मम दृष्ट्या अन्तर्धानं कर्तुं प्रवृत्ता इति दृष्टवान् तदा मम सर्वः आक्रोशः सहसा स्नेहरूपेण परिणतः तस्याः प्रति च करुणाभावः अभवत् (पश्चात् अहं ज्ञातवान् यत् कतिपयान् मासान् यावत् सा मृतवत् वीथिषु रोदिति स्म)।

पियाज्जा बर्टोलामी इत्यत्र टैक्सीद्वाराणि उद्घाटितानि । खिडकीतः अहं सर्वेभ्यः दृष्टेभ्यः नगरस्य अन्त्यपर्यन्तं क्षोभितवान्। यात्रायां मया हृदये पीडया विहङ्गमदृश्यं, मम दृष्टितः शनैः शनैः दूरं गच्छन् देशं च अवलोकितं, वयं यावत् समुद्रं न दृष्टवान् तावत् यावत् मौनम् अभवत् तावत्पर्यन्तं अहं नोवारातः दूरम् आसीत्, निश्चितरूपेण! मम मनसि विरुद्धविचाराः युद्धं कृतवन्तः अहं तान् नियन्त्रयितुं न शक्तवान्, ततः अहं जागरितः यदा मम माता मां लाडयति

स्म, वयं आगताः इति चेतयति स्म। तदा मया तस्य देशस्य तीव्रः प्रेम आसीत् यस्य मया एतावत्कालं यावत् घृणितम् आसीत् यतः मया दुःखितजीवनस्य कारणात् । विग्लियाटोरे-स्थानके महती भ्रमः आसीत्, अस्माकं सदृशाः बहवः स्वस्य कार्डबोर्ड-सूटकेस-आदिपुटैः सह उत्तरदिशि गच्छन्ति स्म ।

समुद्रात् कृशः वायुः आगतः, अहं लवणं मम अधरं स्वादयति इति अनुभवितवान्। एकः सुन्दरः भावः यः प्रथमवारं मया अनुभूतः। वयं अर्धघण्टां यावत् रेलयानस्य प्रतीक्षां कृतवन्तः। मम कृते नूतनवायुः आसीत् । जनाः "प्रोफेसर, कथयतु यत् प्रथमं कः आगतः, कुक्कुटः अण्डः वा" इति लोकप्रियं गीतं गायन्ति स्म । महाद्वीपे अवकाशदिनात् सर्वे प्रत्यागच्छन्ति स्म । एकदा वयं मेसिनानगरम् आगताः तदा अहं विस्मयेन नौकायाम् आरुह्य यानाः अपश्यम्। सेप्टेम्बरमासस्य मध्यभागः आसीत्, तस्मिन् एव नीले आकाशे जलसन्धितः उपरि सहस्राणि निगलनानि परिभ्रमन्ति स्म । तेषां उड्डयनेन ते मम स्वप्नस्य कशीदाकारं कुर्वन्ति स्म यत् अन्ते मम परिवारेण सह निवासं कर्तुं प्रत्यागन्तुम्। अहं तस्याः उज्ज्वलपृष्ठभूमिकेन्द्रे ईश्वरं द्रष्टुं प्रयतितवान्, तं न दृष्टवान् अपि अहं मम अल्पात्मनः अधः एव तस्मै धन्यवादं दत्तवान्। असंख्यघण्टानां अनन्तरं वयं रोमनगरे अवतरितवन्तः यत् अधिकघण्टानां प्रतीक्षायाः अनन्तरं मिलाननगरं प्रति गन्तुं रेलयानं ग्रहीतुं शक्नुमः, यत्र डोमोडोसोला-नगरस्य कृते अन्यः रेलयानस्य परिवर्तनम् अभवत् । स्वप्नः एव आसीत् । तस्मिन् रेलयाने मम माता स्वपरिचितानाम् अनेकानाम् जनानां अभिवादनं कृतवती । सर्वे पृच्छन्ति स्म यत् सा कुतः अस्ति, तया सह बालिका का अस्ति इति। ते न जानन्ति स्म यत् तस्य अन्यः कन्या अस्ति।

अहं परिदृश्यानि अवलोकितवान्: मया आश्चर्येण मग्गिओरे-सरोवरं द्वीपाः च दृष्टाः, ततः पर्वताः च। अहं पृष्टवान् यत् कियत्कालं यावत् वयं आगताः, नगरं पर्वतैः परितः द्रोणीयां अस्ति इति ज्ञात्वा । वयं प्रातःकाले डोमोडोसोलानगरम् आगताः। आकाशः धूसरः आसीत्, वीथीः अपि अन्धकारमयाः चित्रिताः इव आसन्, जनाः भूमौ पश्यन्तः दृढनिश्चयेन पदेन गच्छन्ति स्म, तेषां वस्त्राणि अपि कृष्णानि आसन्। स्टेशने पिता मम लघुभ्रात्रा सह अस्मान् प्रतीक्षमाणः आसीत् यः अहं वर्षद्वयात् पूर्वं सिसिलीनगरे दृष्टवान् आसीत्। चुम्बनानि आलिंगनानि च। गृहं गच्छन्तः अहं तत् स्थानं आविष्कर्तुं प्रयत्नं कृतवान् यत् शीघ्रमेव मम नगरं भविष्यति । गृहाणां खिडकयः मया गणिताः परन्तु ते एतावन्तः असंख्याकाः आसन् यत् मम गणनानां मार्गः नष्टः

अभवत् । अतीव खिडकयः, परस्परं उपरि अतिशयेन गृहाणि च आसन् । तावन्तः ऊर्ध्वाः आसन् यत् मम नेत्राणि आकाशे नष्टानि आसन्।

मम चक्करः अभवत्। मम शिरसि सहस्राणि प्रश्नाः बुदबुदान्ति स्म, अधीरतया आगच्छन्ति गच्छन्ति स्म। यात्रायां अहं एकं वचनं अपि उच्चारयितुं न शक्तवान्। ततः गृहे मम भगिन्यः दृष्ट्वा अन्यत् आश्चर्यं जातम्, येषां स्मरणं केवलं छायाचित्रेभ्यः एव अभवत् । अन्यत् आश्चर्यं पाकशाला आसीत् यत्र कलशः, नलः, गैसचूल्हः च (नोवारानगरे गृहे जलं नासीत्, वयं काष्ठेन पाकं कृतवन्तः)। सायंकाले कोमारे ग्राजिया स्वपुत्र्या कैटरीना इत्यनेन सह अस्मान् द्रष्टुं आगता । प्रतिवेशिनः अपि मां मिलितुम् इच्छन्ति स्म। परेण दिने सायंकाले पिता मां सिनेमागृहं नीतवान्। मम जीवनस्य एकः सुन्दरतमः सन्ध्या यः अहं सदा स्मरिष्यामि, अन्तिमदिनपर्यन्तं। अहम् अन्ते मम पित्रा सह आसम्, पूर्वं अहं तं प्रेम्णा अनुपस्थितपितरं प्रेम्णा, अधुना अहं तं प्रशंसितवान् अन्ते च प्रथमवारं अहं तस्य राजकुमारी इव रक्षितः अभवम्। संक्षेपेण अहं मेघानां उपरि गच्छामि इव अनुभूतवान्, अहं ब्रह्माण्डस्य अन्यस्मिन् बिन्दौ अवतरितवान्।

नवमध्यायः - स्वर्गद्वारं

सिसिलीतः निर्गन्तुं पूर्वं मम माता मां फरियर-गृहे कार्यं अन्वेष्टुं समर्था आसीत्, दिवसद्वयानन्तरं सा मया सह कार्यं कर्तुं गता । वयं प्रातःकाले एव गृहात् निर्गतवन्तः अहम् एतस्याः वार्तायाः विषये अतीव उत्साहितः आसम्।

प्रवेशद्वारे मम स्वागतं मिस् टिल्डे इत्यनेन कृतम् यया मह्यं महत् स्मितं दत्त्वा हस्तेन गृहीतं, सुखदः मित्रवतः च महिला। टिल्डे मिलानीभाषायां मां अवदत् "नमस्ते बेला तुसा (बालिका), आगच्छतु, अहं भवन्तं मया सह कार्यं कुर्वतां बालिकानां परिचयं करोमिः नेल्ला, टेरेसिना च। तेषां बहु अनुभवः अस्ति, ते भवन्तं कार्यं कथं कर्तव्यमिति शिक्षयिष्यन्ति। यदि सन्ति।" किमपि समस्या - सा अजोडत् - पृच्छितुं मा लज्जाम्". अतः नेत्रनिमिषे एव अहं स्वस्य नूतनकार्यं कृत्वा आत्मानं प्राप्तवान्।

अहं पूर्वमेव प्रौढः इति अनुभूतवान् तथा च बेला तुसा इत्यस्याः जीवने एतत् परिवर्तनं चिह्नितुं प्रथमवारं तस्याः अवधिः आगतः । सा तस्य विषये बहु न जानाति स्म, परन्तु नोवारा-नगरस्य स्वस्य ज्येष्ठमित्रेभ्यः श्रुतानां कथाभ्यः सा अवगच्छति स्म यत् एतादृशी एव कश्चन युवतीरूपेण परिणमति इति सा अवगच्छत् यत् स्त्रियाः भवितुं तस्याः तस्य संकेतस्य आवश्यकता नास्तिः सा पूर्वमेव सर्वं ज्ञातस्य, ज्ञातस्य, प्रियस्य च कारणात् आसीत् । न पुनः कृमिः आसीत्,

भृङ्गरूपेण रूपान्तरणं जातम् आसीत् । सः दूरतः आगत्य कतिपयेषु निमेषेषु एकस्मात् लोकात् अन्यतमं लोकं गतः। सा एकान्ते प्राप्य तस्य विषये अतीव गर्विता आसीत् ।

तावत् अहं नूतनकार्यस्य परिचयं कर्तुं आरब्धवान् आसम्। तदा कोटेषु संलग्नतायै फरकालरस्य उपयोगः भवति स्म । स्पञ्जेन आर्द्रं कृत्वा अन्ते सर्वतः आकृष्य काष्ठफलके कीलकेन स्थापिताः । मम स्मरणं जातं यत् यदा सिसिलीनगरस्य प्रयोगशालायां अहं मम वस्त्रस्य तलभागे स्थापयितुं सीसान् मर्दितवान्। अत्रापि अङ्गुलीषु किञ्चित् मुद्गरप्रहारः अभवत् । यदि किञ्चित् सूर्यः आसीत् तर्हि ते वीथिकायां उद्याने शुष्काः आसन्, अतः मया बहुमूल्यं फारसी-मेष-शृगाल-मिङ्क-मूषक-मस्क-चर्मणां रक्षकत्वेन कार्यं कर्तव्यम् आसीत् तेषां पालनं कुर्वन् मम कृते वाहनानि, गच्छन्तीनां जनानां च दर्शनं रोचते स्म । अहं कार-निष्कासनधूमान् अपि निःश्वसन् तस्मिन् नगरस्य गन्धे सिक्तुं प्रयतितवान्, यत् शुद्धवायुवृद्धायाः बालिकायाः कृते एतावत् नवीनं मादकं च मम दृष्टिः पुरतः नगरं गच्छति स्म, अहं कालस्य अपि नष्टः अभवम्। तत्र दिवसः घण्टाभिः विभक्तः इति मम पिता मां व्याख्यातवान्, यदा तु कास्तैङ्गियानगरे निवसन् अहं केवलं सूर्यस्य उदयं अस्तं च जानामि स्म कदाचित् मम त्वक्-परिचर्यायां उपरितनतलात् वृद्धा महिला मां सङ्गतिं कर्तुं आगच्छति स्म । सः कठोरपिएडमोण्टीजभाषायां वदति स्म अहं च एकं वस्तु न अवगच्छामि स्मः "किं सुन्दरं हास्यं, दा ण्डुआ ति वेगनाट् (त्वं कुतः आगच्छसि)? Cuma ti se ciamat (भवतः नाम किम्)?" अहं परिवर्तयामि। "ति मि कपिसत् मिया (किं त्वं न अवगच्छसि)?"। यदा चर्माः शुष्काः अभवन् तदा मिस् टिल्डे तान् आदेशितानां सिवकानां कृते कण्ठानां आकारं छिनत्ति स्म ।

शनैः शनैः अहं फ्रिसेलिना-पैडिंग्, तस्य परितः पाशं ततः अस्तरणं च स्थापयितुं शिक्षितवान्। मम क्षमतायाः कारणात् मम साप्ताहिकं जेबधनं प्राप्तुं आरब्धम्, अचिरेण अहं पेन्शनचिह्नानां अनुपालने स्थापितः । अहं वृद्धः इति अनुभूतवान्। प्रयोगशालायां रेडियो आसीत्ः गीतानि श्रुत्वा मम आनन्दः आसीत् । तदा शीतलकं सामान्यं नासीत् किन्तु तस्याः युवतीयाः एकः हिमपेटी आसीत् यत् सा एकेन सज्जनेन प्रदत्तैः हिमखण्डैः पूरयति स्म यः नगरस्य वीथिषु शकटेन सह गच्छति स्म एतादृशं नवजलं पिबन् मम कृते नवीनम् आसीत्। सस्तेन काष्ठचूल्हेन गृहं तापयति स्म । तस्य दूरभाषः नासीत् किन्तु यदा तस्य ग्राहकानाम् आह्वानस्य

आवश्यकता आसीत् तदा सः मां स्वमातुलस्य समीपं प्रेषितवान्, सा अनेकैः श्रमिकैः सह निर्माणकम्पनीयाः स्वामिनीम् आसीत् । एतेषु संयोगवशं प्रथमवारं दृष्टवान्... परन्तु एषा अन्या कथा या यदि मम समयः इच्छा च अस्ति तर्हि पश्चात् भवद्भ्यः कथयिष्यामि।

गृहे अहं सम्यक् खादितवान्, सायंकाले वयं नगरस्य केन्द्रं द्रष्टुं बहिः गतवन्तः यस्य शिलाछतानि, सुन्दरजालकयुक्तानि दुकानानि च। शनिवासरे अहं मम मातुः सह केन्द्रस्य उत्तमं भागं व्याप्य स्थितं विपण्यं गतः, यदा अहं मध्याह्नसमये कार्यात् निर्गतवान् । मम कोटं निर्मातुं वयं पटं क्रीतवन्तः। तत् चेकर आसीत् । क्रिसमस-दिने मिडनाइट्-मास-समारोहे मम सामानं स्ट्रट् कृत्वा तस्य उद्घाटनं कृतवान्। संक्षेपेण सुखी जीवनम्।

कार्निवलः आगतः। वयं गलेट्टी-रङ्गमण्डपे नववर्षस्य पूर्वसंध्यायाः पार्टीयां अस्माकं समीपस्थेन परिवारेण सह भागं गृहीतवन्तः । फॉस्फोरसप्रकाशानां क्रीडासु वेषकन्दुकं द्रष्टुं स्वप्नम् आसीत् ।

तदनन्तरं शनिवासरे यदा अहं उत्थितः तदा किमपि दोषः आसीत्। अहं रोदिमि स्म यतोहि मम माता मम कृते सैन् पेलेग्रीनो मैग्रीशियमं न दत्तवती आसीत्। तस्य एकः मातुलः मार्तिग्रीतः आगतः । सः अस्माभिः सह मध्याह्नभोजनं कृतवान्। अपराह्णे अहं विचित्रं अनुभवामि, मम सुखस्य समाप्तिः इव आसीत्। पिता स्वमातुलपुत्रेण सह रेलयानं गतः, ततः वयं रात्रिभोजनं कृतवन्तः।

तस्मिन् सायंकाले वयं भ्रमणार्थं बहिः न गतवन्तः। पिता मम्मम् अवदत्, "अहं मम मित्राणि बार-स्थाने द्रष्टुं गच्छामि।" रात्रौ १०वादनस्य समीपे सः वक्षःस्थले प्रबलवेदनायाः शिलाखण्डेन विवर्णमुखेन विलपन् श्वसन् च गृहं प्रत्यागतवान् । "टेरेसा, मम कृते किञ्चित् कैमोमाइलं कुरु।" यदा पिता शय्यायां श्वसति स्म तदा अहं एकया मातुलया सह ५० मीटर् दूरे वैद्यं आहूतुं धावितवान्। सः सद्यः आगतः, परन्तु तावत्पर्यन्तं मम पिता जीवनं त्यक्तवान् आसीत् । पश्चात् वयं ज्ञातवन्तः यत् महाधमनी विस्फोटितम् अस्ति। तथापि किमपि कर्तुं न स्यात्, पिता स्वर्गद्वारेण गत्वा स्वर्गं प्रति उड्डीय गतः। १९५१ तमे वर्षे फेब्रुवरी-मासस्य १७ दिनाङ्कः आसीत् । रात्रौ अहं पितुः असहायशरीरे दृष्टिः निहितः आसीत् । मम शिरः भ्रमति स्म, माइग्रेनस्य चक्करस्य च मिश्रणं यत् मां तस्मात् कक्षात् प्रायः दूरं नीतवान् यत्र सर्वाणि वस्तूनि

अन्यायपूर्णमृत्युस्य साक्षिणः इति कारणेन द्वेषिणः अभवन् अहं कदापि मम पितुः विषये चिन्तनं न त्यक्तवान् तथा च डोमोडोसोलायां मां प्रतीक्षमाणस्य क्रूरभाग्यस्य विषये चिन्तनं न त्यक्तवान्, अश्रुपातः मम नेत्रेभ्यः पुनः बहिः गन्तुं न शक्तवान् यतः ते रोदनात् शुष्काः अभवन् सः ईश्वरः मया मेसिना-जलसन्धिस्य उपरि चकाचौधप्रकाशे मम गमनसमये कल्पितः, सः कुत्र निगूढः आसीत्? किमर्थं सः अस्मान् त्यक्तवान् आसीत् ? किमर्थं सः मां एतावत् वञ्चितवान् आसीत् ? किमर्थं इदानीं मया पितरं हृतं सदा । अस्याः दुःखदघटनायाः किं प्रयोजनम् आसीत् ? इदानीं यदा अत्र डोमोडोसोलायां ईश्वरः भिन्नः, दूरस्थः, दुर्गमः इव भासते स्म, तदा सः अन्धकारनिर्मितः, दुर्गमः, अस्पृश्यः, कटुः इव आसीत्, यः ईश्वरः अहं पुनः विश्वासं कर्तव्यः वा शेषदिनानि यावत् उपेक्षितुं वा न जानामि स्म। रात्रौ रात्रौ च अहं मौनम् अभवम्, अन्धकारे तनावपूर्णनेत्रैः प्रहरणं कुर्वन् आसीत्, प्रायः आशां कुर्वन् यत् दिवसस्य आगमनेन सर्वं पूर्ववत् पुनः भविष्यति इति तेषु दुःखितेषु दिनेषु मम परिवारेण सह प्रपातस्य धारायाम् अहं अवगच्छामि यत् स्वर्गः बालिकानां कृते स्थानं नास्ति ।

तासु एका रात्रौ प्रातःकाले अहं पतितः, पीडितनिद्रायाः अनन्तरं मधुरस्वप्ने निमग्नः अभवम्: अहं सरसि आत्मानं अभवम्, ततः मम पिता आकाशप्रकाशे निमग्ननेत्रेण मुखेन च मम समक्षं प्रकटितः। इदानीं तस्य मुखं न पुनः दुःखं प्राप्य पुनः सुन्दरम् आसीत् । सः मां मधुरं स्मितं कृत्वा मम हस्तं गृहीत्वा आलिंग्य मया सह वार्तालापं कर्तुं आरब्धवान् । "मम बालकः – सः अवदत् – इदानीं यत् वक्तुम् इच्छामि तत् मम प्रेम एव, भवतः कृते यत् किमपि भद्रं इच्छामि तत् एव। परिस्थितिभिः अर्थः अभवत् यत् वयं परस्परं न जानीमः। भवन्तं वर्धमानं न दृष्टवान् इति अहं खेदं अनुभवामि। .

कदाचित् अहं तस्य स्वप्नस्य विषये मम अन्तिमयात्रायाः विषये चिन्तयामि, अहं चिन्तयामि यत् भगवता मां कदा आहूयते, मम कल्पनं रोचते यत् यदा अहं स्वर्गद्वारं लङ्घयामि तदा मम पिता मां प्रतीक्षते, तस्मिन् सायंकाले इव वेषं धारयन् सः मां नीतवान् cinema: तस्य सह अस्माकं परस्परं बहुविधानि वस्तूनि वक्तव्यानि सन्ति, अस्माभिः तस्मिन् शीते फेब्रुवरी-मासस्य रात्रौ बाधितं तत् संभाषणं सदा पुनः आरम्भणीयम्। मम अन्तिमयात्रायाः आरम्भस्य सर्वोत्तमः उपायः स्यात् इति मन्ये।

माता चतुर्भिः बालकैः सह निराशायां अवशिष्टा, पेन्शनं च नासीत् यतोहि पिता सरलः मोची आसीत् । अस्माकं दरिद्रप्रवासीकुटुम्बे जगति सर्वाणि शीतानि सर्वाणि दुःखानि च अवतरन्ति स्म ।

दूरं अस्माकं भूमितः दूरं जीवनं वयं मरुवायुना कर्षिताः वालुकाकणिकाः आसन्।

मम माता स्वस्य सम्पूर्णं आत्मानं च नष्टवती आसीत् । सा शून्यं शंखं जातम् आसीत् । तस्य शरीरं काष्ठखण्डवत् संकुचितं आसीत्, सः कदापि वजनं न्यूनीकर्तुं न स्थगितवान् तथा च तस्य नष्टदृष्टिः, विवर्णे, निर्व्यञ्जने च, दूरस्थं बिन्दुं प्रति, पितुः समाधिं प्रति सम्पूर्णानि निमेषाणि यावत् नियतं आसीत् सा विस्मरणस्य असम्भवेन व्याप्ता भूता इव अभवत् । मया तत् क्षणं ज्ञातं यदा सा पतित्वा निराशायां मज्जति यत्र निर्गमनमार्गः नास्ति। अहं तां कम्पयितुं प्रयतितवान्, अहं तया सह तां उत्साहवर्धनं कर्तुं प्रयतमानोऽपि सम्भाषितवान्। अविश्वसनीयतया भूमिकाः सर्वथा विपर्यस्ताः आसन्ः पुत्री एव स्वमातरं सान्त्वयति स्म, पतिं विना जीवनस्य सज्जीकरणाय, विस्मरणार्थं च साहाय्यं कर्तुं कथाः कथयति स्म अहं ज्येष्ठा कन्या अद्यापि १५ वर्षीयः नासीत् ।

रात्रिभोजनानन्तरं अहं पुनः कतिपयानि अधिकानि सेण्ट्-आर्जियितुं फरियर-इत्यत्र कार्यं कर्तुं अगच्छम्। अहम् एव आशाज्वालाम् जीवितं कर्तुं प्रयतमानोऽस्मि। परन्तु अन्ते मम माता अहं न जानामि यत् कथं सम्भवतः निराशायाः बलेन एकस्य आक्रोशस्य अपरस्य च मध्ये समग्रं जगत् स्वस्कन्धेषु गृहीत्वा शनैः शनैः पुनः सिवनी भवितुं गता, कतिपयानि स्कर्ट्स्, वासः च सितवती।

दश अध्याय - सुन्दर तुसा

तस्मिन् एव वर्षे मेमासे मम भ्राता खसरारोगेण रोगी अभवत्, अहमपि बाल्ये न संक्रमितः सन् तं गृहीतवान् । शयने स्थित्वा मम माता द्वारं उद्घाटयति इति श्रुतवान् । कश्चन द्वारघण्टां ध्वनितवान् आसीत् । तदा अहं zizi, Michelillo इत्येतयोः स्वरान् श्रुतवान् । अहं चिन्तितः आसम्: पूर्वं ते मां कदापि मम मातापितरौ द्रष्टुं डोमोडोसोलानगरं न नीतवन्तः अधुना ते दर्शिताः आसन् । ते प्रायः सप्ताहं यावत् स्थितवन्तः, ततः किञ्चित् निराशाः अभवन् यतः ते आशां कुर्वन्ति स्म यत् अहं तेषां सह सिसिलीदेशं प्रति आगमिष्यामि इति । नवम्बरमासे कृष्णवर्णसीमायुक्तं पत्रम् आगतं । माता आतङ्किता आसीत्, तस्याः हस्तः उद्घाट्य कम्पितः आसीत् । अहं तां रोदनं दृष्टवान्: zizi पितामहस्य तुरी इत्यस्य मृत्युं घोषितवती । ते तं ८ नवम्बर् दिनाङ्के बोर्डोनारो-ग्राम्यक्षेत्रे मृतं दृष्टवन्तः । सः ८७ वर्षीयः आसीत् । तदनन्तरं वर्षे अन्यत् अपि अधिका निराशा अभवत्, यदा यदृच्छया अन्वेषणैः कण्ठे रुमालेन श्वासप्रश्वासयोः कारणं प्राप्तम्, यत् उत्खननकाले प्राप्तम् ग्राम्यक्षेत्रेषु प्रतिवेशिनः भ्रात्रा सह एकया महिलायाः अपराधः ११,००० लीरस्य पेन्शनं चोराय कृतः । पश्चात् सा २४ वर्षाणि कारागारे अभवत्, सः च सहभागितायाः कारणात् १२ वर्षाणि यावत् कारावासं कृतवान् ।

अहं निरन्तरं दुःखी अभवम्। अल्पधनेन वयं ५ जनानां सह जीवनं यापयितुं न शक्तवन्तः। मिस्र टिल्डे इत्यनेन नकली निष्कासनं ग्रहीतुं सल्लाहः दत्तः येन अहं रोजगारकार्यालये पञ्जीकरणं कर्तुं शक्नोमि। अहं प्रायः किमपि कार्यं अस्ति वा इति पश्यन् गच्छामि स्म, परन्तु आशा अल्पा एव आसीत् । एप्रिल '५३ तमे वर्षे अहं ज्ञातवान् यत् ते काश्चन बालिकाः एकस्मिन् कारखाने नियोजितवन्तः। तेषां आवश्यकता नासीत्, तेषां पितृणां पूर्वमेव कार्याणि आसन्। अतः अहं विरोधं कर्तुं कार्यालयं गतः। अन्येभ्यः अधिकं कार्यं कर्तुं मम आवश्यकता आसीत्। मेमासे अहम् अन्ते एकस्मिन् कारखाने प्रविष्टवान् यत्र ते विद्युत्तारानाम् कृते लोचनपट्टिकाः, जूतानां फीताः, पट्टिकाः, नलिकां च निर्मितवन्तः । साप्ताहिकपालानां ६-१३ तथा १३-२१ सह परिश्रमः। अन्तरालेषु अहम् अपि मम वेतनस्य पूरकं कर्तुं, मम मातुः उपशमं दातुं च फरस्य समीपं गतः।

अगस्तमासः आगतः। अवकाशदिनानां कृते कोमारे ग्राजिया इत्यस्याः वृद्धमातरं द्रष्टुं सिसिलीनगरं गन्तव्यम् आसीत् । मया अपि मम पुत्री कैटरीना सह गन्तुं निश्चितम्। वयं रेलयानेन मिलाननगरं गत्वा ततः रोमनगरं प्रति प्रस्थितवन्तः, यत्र वयं रात्रौ आगताः । सिसिली-नगरं प्रति गन्तुं रेलयानस्य कृते अस्माभिः कतिपयानि घण्टानि प्रतीक्षितव्यानि आसन् ।

स्टेशने वयं केचन सहग्रामिणः प्राप्तवन्तः, तेषु च नोवारानगरस्य वामनः अभिनेता साल्वाटोर् फुर्नारी, एकः सैनिकः च यस्य नाम मया न स्मर्यते। यदा ग्राजियामहोदया एकस्मिन् पीठिकायां विश्रामं कृतवती तदा अहं च कैटरीना च भ्रमणार्थं आमन्त्रितौ। ते अस्मान् मोट्टरेलो खादितुं पियाज्जा एसेड्रानगरं नीतवन्तः। पुनः जीवनं प्राप्तुं आरब्धमिव अनुभूतम्।

यदा पूर्वमेव जनसङ्ख्यायुक्ता रेलयाना आगता तदा ग्राजियामहोदया द्वौ पुतौ गृहीत्वा आरुह्य त्वरितवती । रेलयानं सम्पूर्णतया न स्थगितम् आसीत् सा च पटलेषु समतलं पतिता । कैटरीना, अहं च समग्रः जनसमूहः च शाश्वतं पितरं क्रन्दितवन्तः यदा वयं तां क्षतविक्षतैः पूर्णं किन्तु चमत्कारिकरूपेण जीवितं बहिः आकर्षयामः । सा चिकित्सालयं नेतुम् अस्वीकृतवती । एकघण्टायाः अनन्तरं रेलयानं प्रस्थितम् । मध्याह्नात् पूर्वं वयं Terme Vigliatore इति स्टेशनं प्राप्तवन्तः यत्र वयं zizi, Micherillo इत्येतयोः अतिथयः Novara Sicilia इति बसयानं गृहीतवन्तः ।

ते अस्मान् अतिथिरूपेण स्वागतं कृतवन्तः । तस्याः रात्रौ वयं त्रयः अपि शयने आसन्, अहं च कैटरीना च एकं निमिषं न निद्रां कृतवन्तौ । ग्राजियामहोदया वेदनापूर्णा आसीत् । तस्मिन् एव रात्रौ आश्चर्यम् अभवत् यत् केचन युवकाः अस्मान् गिटार-वायलिन-इत्यनेन सह सेरेनेडं कृतवन्तः, परन्तु मिचेरिलो-मातुलः क्लिष्टः सन् तान् पलायितवान् ।

कैटरीना इत्यस्याः माता प्रायः सर्वं समयं शयने एव यापयति स्म । सः दशदिनेषु द्विवारं एव स्वस्य वृद्धां मातरं द्रष्टुं बहिः गतः । अपराह्णे अहं प्रयोगशालातः सहपाठिनां मित्राणां च दर्शनार्थं अगच्छम् । एकदा अहम् अपि एकं विद्यालयस्य सहपाठिम् अपि दृष्टवान् यः मां आलिंगयितुं आगतः । सः द्विचक्रिका हस्तेन धारयति स्म, अहं तं मां सवारीं कर्तुं नेतुम् पृष्टवान् । तदा नोवारा कदापि द्विचक्रिकायां बालिकां न दृष्टवती आसीत् । सा ज्ञातमात्रेण zizi मां ताडयति स्म यत् "त्वं उलूकः अभवः, अहं कदापि एतादृशानि वस्तूनि न कल्पयिष्यामि स्म ।"

डोमोडोसोलानगरे पुनः आगत्य ग्राजियामहोदया स्वस्थतां प्राप्तुं संघर्षं कुर्वती आसीत् । तदनन्तरं गठियावेदना आधिपत्यं गृहीतवती । सः केवलं तदा एव साहसं प्राप्तवान् यदा सः स्वपरिवारेण सह कस्मिंश्चित् पार्टीयां गतः, यत्र अहम् अपि आमन्त्रितः अभवम् ।

अहं पुनः कारखाने, फरियरस्य च कार्यं कर्तुं अगच्छम्, परन्तु मम नूतनानां अनुभवानां आवश्यकता आसीत् । एकस्मिन् दिने सैन् गेर्वासिओ-प्रोटासिओ-इत्येतयोः पारिषदयोः भ्रमणं कुर्वन् डॉन् जियुसेप्पे बेनेट्टी मम समीपं गत्वा केचन प्रश्नान् पृच्छति स्म । अहं तस्मै मम सर्वाणि दुःखानि अवदम् । सः मां प्रोत्साहयित्वा अवदत् यत् – “रविवासरे अपराह्णे

वक्तृत्वशालाम् आगच्छतु । तत्र भवन्तः कैथोलिक-एक्शन-संस्थायाः अध्यक्षीयां सिग्नोरिना-जर्मना-इत्येतां प्राप्नुवन्ति, सा भवन्तं बालिकानां परिचयं करिष्यति, भवद्भ्यः बहु उत्तमं सल्लाहं च दास्यति” इति । अहं तत्क्षणमेव सहजः अभवम्: किञ्चित् लज्जया अहं मित्रतां कर्तुं आरब्धवान् । अहं वक्तुं न जानामि इति भीतः आसम् किन्तु ईश्वरस्य साहाय्येन प्रथमानि कष्टानि अतिक्रान्तवान्। अहं संस्थापकस्य आर्मिडा बरेल्लि इत्यस्याः प्रशंसाम् कुर्वन् संघस्य वृत्तपत्रं स्वेच्छया पठितवान्: तस्याः धन्यवादेन मम जीवनं सुधरितम् आसीत् । यदा कारखानस्य पाली तस्य अनुमतिं दत्तवान् तदा अहं ७ वादने प्रातःकाले मिस्सं गतः, यत्र अहं डॉन् बेनेट्टी इत्यनेन सह मिलितवान्, यः अहं मम आध्यात्मिकनिर्देशकः इति मन्ये । रविवासरे अहं चर्चस्य पुरतः स्थिते उत्तमे प्रेस-स्थानके एकघण्टां व्यतीतुं प्रस्तावम् अयच्छम्। पश्चात् ते मां एसीएलआई परिषदे सम्मिलितुं आमन्त्रितवन्तः। ताभिः सर्वैः प्रतिबद्धताभिः सह अहं महत्त्वपूर्णः, सिद्धः च अभवम्।

कारखाने मम सहकारिणः मां द्वैतवादीं मन्यन्ते स्म, परन्तु अहं असहजतां न अनुभवामि स्म, वस्तुतः अहं तेषां कृते प्रार्थनां कृतवान्, पाली आरभ्यतुं पूर्वं परिवर्तनकक्षेषु अश्लीलरूपेण वदन्ति चेत् तान् पुनः आहूय।

एकादश अध्याय - चीनी मिट्टी के बरतन मुख

एकस्मिन् ग्रीष्मकालस्य रविवासरे जर्मन-कैथोलिक-एक्शन-सङ्घस्य अध्यक्षः पर्वतयात्रायाः आयोजनं कृतवान् । अवशिष्टेन अल्पेन धनेन अहं यात्रायाः व्ययः दातुं समर्थः अभवम् । वयं बसयानेन गोग्लिओ-नगरं, ततः केबलकारेण आल्पे डेवेरो-नगरं, ततः क्राम्पिओलो-नगरं प्रति पदातिभिः आगताः । मया पुष्पैः आवृतानां पर्वतानाम् सौन्दर्यं चिन्तितम्: रोडोडेंड्रोन्, बटरकप्स, वन्य आर्किड् इति । भोजार्थं नीलबेरी। पाषाणच्छदयुक्तानि केबिनानि, काष्ठजालकानि च येषां खिडकीपृष्ठेभ्यः उज्ज्वलरक्तगुलाबीजरेनियमाः लम्बन्ते स्म । अहं जर्मनीं पृष्ठवान् यत् मार्गः कुत्र समाप्तः इति। "यदा वयं श्रान्ताः भवेम तदा वयं पैक्ड् मध्याह्नभोजनाय स्थगिष्यामः।" अपराह्णे श्वादनस्य समीपे वयं शिलातः द्रोणीं प्रति प्रवहन्तं स्वच्छं जलं पिबितुं स्थगितवन्तः । भोजनं कृत्वा प्रार्थनां कृत्वा गायनं कृत्वा वयं पुनरागमनाय प्रस्थितवन्तः । अहं हर्षेण कम्पमानः आसम्: एतादृशं सुन्दरं दिवसं मया कदापि न व्यतीतम्। गृहे मया मातरं सर्वं कथितं तस्याः स्मितं च दृष्टम्।

तदा तदा नोवारा सिसिलियानगरस्य मित्रस्य मेलः प्राप्यते स्म: सः तस्मै डोमोडोसोलानगरे कार्यं अन्वेष्टुं पृष्ठवान् यथा वयं मिलितुं शक्नुमः। अहं बहु भ्रमितः परन्तु प्रसन्नः आसम् यत् कश्चन मम प्रेम्णि अस्ति। डोमोडोसोलानगरस्य एकः बालकः अपि आसीत्, परन्तु मम सः न रोचते स्म: प्रातःकाले सः ग्राप्पा-शॉट् पिबति स्म, सर्वदा रक्तगण्डाः च आसीत् ।

प्रातःकाले ध्यानैः आश्रमस्य मार्गः दर्शितः, परन्तु तत्सहकालं बालकाः, परिवारस्य आरम्भस्य विचारः च मम रोचते स्म । अहं ईश्वरस्य इच्छायां स्वं न्यस्तवान्।अहं रविवासरस्य अपराह्णं वक्तृत्वशालायां मम मित्रैः सह साप्ताहिककैटेकिज्मप्रतिबद्धतानां योजनां कुर्वन् व्यतीतवान्।

केषुचित् रविवासरेषु वयं समीपस्थनगरानां वक्तृत्वशालासु गच्छामः। बसयात्रा मां बाधितवान्, परन्तु साहसेन केचन लघुदुःखं अतिक्रान्तम्।

१९५४ तमे वर्षे मे-मासस्य प्रथमे दिनाङ्के एसीएलआइ-संस्थायाः वक्तृत्वकलायाश्च यात्रायाः आयोजनं कृतम्: प्रातःकाले मेडोना-डी-ओरोपा-अभयारण्यस्य तीर्थयात्रा, अपराह्णे च बिएल्लानगरस्य माननीय-पास्टोर्-इत्यस्य सभा अहं प्रथमेषु अन्यतमः आसम् यत् मम मित्रेण तस्याः प्रेमिणा च पिएरिनो इत्यनेन सह एकत्र पञ्जीकरणं कृतवान् । युवाभिः पूर्णाः २ बसयानानि प्रस्थितानि। तेषु लज्जालुः गोरो बालकः यः मया पूर्वमेव कुत्रचित् दृष्टः आसीत् । सः एव आसीत्: निर्माणकम्पन्योः श्रमिकः यत्र अहं फरस्य ग्राहकं आह्वयितुं गतः। पिएरिनो मम परिचयं कृतवान्: सः तस्य मातुलपुत्रः आसीत् । दिवा सः मयि दृष्टिः कदापि न त्यक्तवान् । गृहं प्राप्ते अहं मम मातरं तस्य विषये अवदम्। परेण सायंकाले प्रथमतलस्य कक्षस्य लघुबाल्कनीयाः अधः तं दृष्टवान् । "अम्ब, अम्ब, आगच्छतु पश्यतु: तत्र मया बिएल्लानगरे मिलितः बालकः अस्ति"। सा च अर्धस्मितेन - "स्पष्टं यत् सः भवन्तं प्रेम्णा करोति।" परेण दिने सायंकाले प्रतिवेशिना सह बहिः गच्छन् अहं तं पुरतः अवाप्तवान् । सा लज्जया पृष्टवती यत् सा अस्माभिः सह आगन्तुं शक्नोति वा इति। किञ्चित् अनिश्चिततया अहं स्वीकृतवान्। वयं एतत् तत् च गपशपं कृत्वा हिमं भग्नवन्तः। एकदा कारखाने अपराह्णस्य पाली समाप्तवती तदा सः मया सह गृहं गतः। एकदा सायंकाले अहं तं तस्य मातुः परिचयं कर्तुं उपरि नीतवान्, सा तस्य स्वागतं कृतवती । विरक्तसमये सः वक्तृत्वशास्त्रे भागं गृह्णाति स्म । तदा बालकाः बालिकाः च विभक्ताः आसन्, समागमस्य अन्ते एव तेषां मिलनं कर्तुं शक्यते स्म । वयं एसीएलआई-समागमेषु अपि उपस्थिताः आसन्।

मम माता सिसिलीतः आगता अपि यत्र परस्परं प्रेम्णः बालकद्वयं एकान्ते बहिः गन्तुं न शक्तवन्तौ, सा अस्मान् विश्वसिति स्म, अतः वयं शान्तिपूर्णयात्राम् आरब्धाः। गिउसे मां अवदत् यत् सः मम पितरं मिलितवान्: किञ्चित् धनं अर्जयितुं, यतः ४ बालकाः आसन्, केवलं पिता एव कार्यं करोति स्म, बालकत्वेन सः स्वगृहात् कतिपयानि पदानि दूरे स्थितस्य बैरेकस्य वित्तदातृणां कृते केचन कार्याणि करोति स्म कदाचित् सः तेषां जूताः मम पितुः समीपं मरम्मतार्थं आनयति स्म। अहं प्रसन्नतया श्रुतवान्।

सः अन्यत् किमपि अवदत् यदा १९५० तमे वर्षे सेप्टेम्बर्-मासस्य १६ दिनाङ्के अहं डोमोडोसोला-नगरं प्राप्तुं रोम-नगरात् गतः तदा वयं वस्तुतः मिलितवन्तः । गिउसे, यथा अहम् अद्यापि तं वदामि, पवित्रवर्षस्य कृते द्विचक्रिकायाः माध्यमेन आगतः आसीत् । साहसिकयात्राः सः उपत्यकायाः एकेन पुरोहितेन सह डोमोडोसोला-नगरात् निर्गतवान् यः पर्वत-बूटैः शीघ्रं पेडलं कृतवान् । तस्य अनुसरणं प्रायः असम्भवम् आसीत् । सः केवलं तदा एव स्थगितवान् यदा सः किञ्चित् शाकवृक्षं दृष्ट्वा किञ्चित् सलादं प्राप्तुं शक्नोति । यात्रायाः अर्धभागे गिउसे एकः एव अवशिष्टः आसीत् । मार्गे सः एकं वीथिविक्रेतारं विक्रयणार्थं कचराणां भारितं पुरातनं द्विचक्रिकाम् अवाप्तवान् । रोमपर्यन्तं ते परस्परं सङ्गतिं कृतवन्तः ।

अगस्तमासः आगतः । अवकाशदिनानां कृते कारखानः बन्दः आसीत् अहं च मम भगिनी रोजा इत्यस्य दर्शनार्थं गन्तुं निश्चयं कृतवान् या मेर्गोज्जो-सरोवरस्य पर्वतस्थानेषु स्वस्थतां प्राप्नोति स्म । गृहं चालयन्त्यः भिक्षुणीः कतिपयान् दिनानि यावत् स्थातुं पृष्टवान् । मया इदानीं एव एषः विचारः गिउसे इत्यस्मै उक्तः आसीत् । गृहे अन्याः बालिकाः अवकाशं गच्छन्ति स्म । तेषु भिक्षुणीयाः सौन्दर्यज्ञः भगिनी अस्ति । १५ दिनाङ्के प्रातःकाले सः अस्मान् मिस्सस्य अनन्तरं अभ्यासार्थं स्वकक्षं प्रति आहूतवान् । सः अस्माकं मुखं विविधैः क्रीमैः, काजलैः, ओष्ठकैः च पूरितवान् वयं मोमप्रतिमा इव दृश्यन्ते स्म । मध्याह्नभोजने भिक्षुणी मातुलः स्वभगिनीं पुनः आहूतवतीः अस्मान् एवं व्यवहारं कृत्वा कोऽपि अर्थः नासीत् ।

अपराह्णे खिडक्याः सरोवरं पश्यन् अहं दृष्टवान् यत् गिउसे उद्भवति स्म । अहं तया चीनीमिश्रमुखेन सह दृश्यितुं न इच्छामि स्म । द्वारे मां दृष्ट्वा सः मां प्रायः न परिचितवान् । प्रयोगः अभवत्, अन्याः बालिकाः अपि परिवर्तिताः इति व्याख्याय अहं क्षमायाचनां कृतवान् । अपराह्णे वयं गृहस्य उद्याने भ्रमणं कृतवन्तः । सायंकाले सः मां अभिवादितवान् यत् "शीघ्रमेव पश्यामः, डोमोडोसोलानगरे, परन्तु पूर्ववत् स्वच्छं नवीनं च मुखं कृत्वा ।"

द्वादशोऽध्यायः - वायलेट्

एकदा सप्ताहद्वयस्य अवकाशः समाप्तः जातः तदा अहं पुनः कारखाने कार्यं कर्तुं गतः यदा अहं यन्त्राणां धुरीयां बोबिन्स् सूत्रयति स्म तदा अहं गिउसे विषये चिन्तितवान्, परन्तु तस्मिन् एव काले अहं न कृतवान् तं द्रष्टुं महती इच्छा भवति। रात्रौ एवादाने सायरनः ध्वनितवान्, मम हृदयं द्रुतं धड़कितुं आरब्धम्। पुटं मुद्रयित्वा द्वारस्य निर्गमने अर्धतमसि द्विचक्रिकाम् अपश्यम् । सः एव वस्तुतः सः एव आसीत्ः सः मम प्रति आगत्य लज्जया मम मुखं पश्यन् अवदत् - "भवतः एतावत् सरलः मम रोचते" इति । सः मां द्विचक्रिकायाः नलिके उपविश्य गृहं नीतवान्। वयं सरलं शुभरात्रि अभिवादनस्य आदानप्रदानं कृतवन्तः। प्रायः प्रतिदिनं एतत् भवति स्म । रविवासरस्य अपराह्णे वयं समीपस्थेषु ग्रामेषु कतिपयानि द्विचक्रिकायानानि कृतवन्तः। एकस्मिन् दिने सः मां स्वगृहं नीतवान् यत् मम पितुः मम्मया च, भगिन्यौ, एकस्य भ्रातुः च परिचयं कृतवान्। शनैः शनैः सा मां स्वमातुलमातुलभ्रातृभिः सह मित्रत्वेन अपि परिचयं कृतवती ।

यदा मम मम्मा अस्मान् बालकोनीतः दृष्टवती तदा सा अस्मान् गृहं प्रति आगन्तुं कृतवती। यदा सा तस्मिन् बालके प्रीतिमान् आसीत् तदा अहं बहु अनिर्णयितः आसम्। डिसेम्बर्-मासस्य ८ दिनाङ्के मम नामदिवसस्य इमाक्युलेट् कन्सेप्शन-दिने द्वारघण्टा ध्वनितवती । पुष्पविक्रेता एव मम हस्ते रक्तकर्णपुष्पगुच्छं दत्तवान् । "अम्ब, गिउसे मम शुभकामनाम् प्रेषितवान्!". किं निराशा यदा अहं टिप्पणीं उद्घाटितवान्ः सः न, अपितु एकः १४ वर्षीयः बालकः यस्य मया यदृच्छया मिलितः। तत्र हस्ताक्षरेण सह "I love you" इति लिखितम् आसीत् । कदाचित् सः मां तस्य वयसः इति चिन्तितवान्।

क्रिसमसस्य पूर्वसंध्यायां गिउसे चॉकलेटैः पूर्ण विशालं रङ्गिणं कलशं, शुभकामनापत्रं च गृहीत्वा दर्शितवान् । अहं तस्मै धन्यवादं दत्तवान् वयं च मिलित्वा अर्धरात्रे मासं गतवन्तः। गृहं प्रत्यागत्य सः मां अवदत् यत् "श्वः मया स्वजनैः सह मध्याह्नभोजनं कर्तुं परिवारेण सह गन्तव्यम्। अहं भवन्तं पुनः मुक्केबाजीदिने पश्यामि" इति। २६ दिनाङ्के प्रातः अहं मम मातरं अवदम् "अहं तया बालकेन सह इतः परं बहिः न गच्छामि, अहं तस्मै कलशं प्रतिददामि, अहं प्रतिबद्धताः न इच्छामि" इति। सा च कठोरदृष्ट्याः "त्वं उन्मत्तः, त्वं तत् कर्तुं शक्नोषि यदि त्वं पूर्वमेव चॉकलेट् न खादितवान्।"

परदिनेषु जिउसे यथासाधारणं मां कार्यात् उद्धर्तुं आगतः। पदातिमार्गे वा द्विचक्रिकायाः नलिके वा अहं तस्य समीपे प्रायः न उक्तवान्। १९५५ तमे वर्षे नववर्षदिने अहं मिस्स-समारोहं गतः। सः अपि तत्र आसीत् अन्ते सः मया सह गृहं गतः। द्वारे सः मां अवदत्- "किं अहं जानामि यत् भवतः मनसि किम् अस्ति यत् मां एवं दुःखं प्राप्नुयात्?", तस्य नेत्रेभ्यः अश्रुपातः निर्गतः। स तृणं उष्ट्रस्य पृष्ठं भग्नवान् अहं च तस्मै स्मितं दत्तवान्। सः मां चुम्बनं दत्त्वा अवदत् - "अद्य अपराह्णे अहं भवन्तं माउण्ट् काल्वारिओ इत्यत्र वेस्पर्स् गन्तुं उद्धर्यामि। वेस्पर्स् इत्यस्य अनन्तरं एसीएलआई क्लबे एकं चलच्चित्रं प्रदर्शितं भविष्यति। अहं स्वीकृतवान् वयं च विदां कृतवन्तः। अहं गृहे एव तत् निवेदितवान् मम माता च हर्षेण अवदत्- "भवता पुनः तादृशः उत्तमः बालकः न लभ्यते" इति।

अपराह्णे २वादने वयं विया क्रूसिस् इत्यस्य चैपल्-सहितं खच्चर-मार्गेण काल्वरी-नगरं प्रति प्रस्थितवन्तः । एकदा अभयारण्यम् आगत्य वयं वेस्पर्-गीतवन्तः, आशीर्वादस्य अनन्तरं वयं गदां गतवन्तः । अहं चलच्चित्रस्य शीर्षकं न स्मरामि, परन्तु तत् अतीव नीरसम् आसीत्, अतः अहं सूचितवान् यत् वयं पुनः नगरं गत्वा कैटेना-चलच्चित्रगृहं गच्छामः, यत्र वयं "वायलेट्" इति उत्तमं चलच्चित्रं आनन्दयितुं समर्थाः अभवम

एप्रिलमासे रेलयानेन विगेज्जो-उपत्यकायाः, सेन्टोवल्ली-पर्वतस्य च यात्रां कुर्वन्तः वयं तस्य मातापितृभिः सह लोकानो-नगरे पुष्पप्लव-उत्सवे गतवन्तः । वयं गिउसे इत्यस्य देवपितरं मिलितवन्तः, यः मां "सखी" इति परिचयं दत्तवान् । सः जेबयोः हस्तान् स्थापयित्वा बटुकात् १० स्विस-फ्रैङ्क-रूप्यकाणि गृहीत्वा गिउसे-इत्यस्मै दत्त्वा अवदत् "साधु, भवतः विवाहः कदा भविष्यति?" वयं परस्परं पश्यन्तः आसन्, अस्माभिः कदापि तस्य विषये न कथितम् आसीत्।

परदिनेषु वयं विवाहस्य विचारस्य मनोरञ्जनं कर्तुं आरब्धाः । गृहे अपि वयं तस्य विषये चर्चा कृतवन्तः। मम्मा प्रसन्ना आसीत् किन्तु तस्मिन् एव काले आर्थिकसंभावनाः अल्पाः आसन्। शनैः शनैः वयं कतिपयानि पत्राणि, केचन अन्तःवस्त्राणि च क्रीतवन्तः। अस्माकं विशेषा आवश्यकता नासीत् । वयं लघु, विनयशीलं अपार्टमेण्टं अन्वेष्टुं गतवन्तः। वयं प्राचीनमोट्टामण्डले प्राप्तवन्तः अतः विवाहदिवसः निर्धारितवन्तः सोमवासरः १९ सेप्टेम्बर् । अहं मम मातुः सह विवाहवेषस्य फीता क्रेतुं पञ्जरासा-वस्त्रस्य दुकानं गत्वा तत् टिल्डे-महोदयायाः, रोम-प्रवाहस्य समीपं नीतवान्, यया सर्वदा स्नेहेन तत् निर्मातुं प्रतिज्ञा कृता आसीत्

नगरभवने मम मातुः विवाहप्रतिबन्धेषु हस्ताक्षरं कर्तव्यम् आसीत् यतः अहं अद्यापि नाबालिगः आसम्। गिउसे मातापितरौ अपि प्रसन्नौ आस्ताम् । पारिषदे मोन्सिनोर् पेलाण्डा अस्मान् सुन्दराणि प्रोत्साहनवचनानि अवदत् यत् "जीवनेन अस्माकं कृते ये आनन्दाः दुःखाः च आरक्षिताः तेषां सामना कर्तुं बहु विश्वासेन सर्वदा विनयशीलाः भवन्तु। अहं भवन्तं नाभस्य पार्श्वे रक्तधावकं अन्वेष्टुं ददामि" इति।

अस्माभिः यथासाधारणं येषां ज्ञातिमित्राणां कृते अनुग्रहाः प्रदत्ताः भविष्यन्ति तेषां सूचीं सज्जीकर्तुं व्यवस्थिता आसीत् । अत्यल्पाः अतिथयः। गिउसे इत्यस्य माता "प्रतिकुटुम्बं द्वौ" इति अवदत् । शनैः शनैः वयं ३५ जनान् प्राप्तवन्तः। साक्षिणः चयनिताः सन्तिः गिउसे-मातुलः कार्मेलो मम कृते च पिएरिनो, अस्माकं सभायाः शिल्पकारः। विवाहात् एकसप्ताहपूर्वं डॉन जियुसेप् ब्रियाक्का इत्यस्य नेतृत्वे पुरुषाणां वक्तृत्वकला अस्माकं कृते पार्टीं सज्जीकृतवती। मास्टर फुरिगा इत्यनेन कृष्णफलके अभिवादनस्य चित्रं चित्रितं, मित्रसूचया सह एकं ग्रन्थं च निर्मितम् । तत्र पेस्ट्री-पेय-आच्छादितं मेजम् अपि आसीत् । वक्तृत्वक्षेत्रे तादृशः दलः कदापि नासीत् । सेण्ट्स् गेर्वासिओ-प्रोटासिओ-योः महाविद्यालयीयचर्चस्य नवीनीकरणं क्रियमाणम् आसीत् तथा च पादमार्गः मलिनमण्डपैः, शिलाभिः च परिपूर्णः आसीत्, परन्तु केचन इच्छुकाः महिलाः जियुसेप्पे-कोन्सेट्टा-योः सम्मानार्थं तस्य स्वच्छतायै यथाशक्ति प्रयतन्ते स्म

१६ सेप्टेम्बर् दिनाङ्के ज़िजी, मिचेरिलो च आगतवन्तौ, स्थानान्तरितौ यतः कोन्सेटिना विवाहं कुर्वती आसीत्, तस्य पितुः स्थानं स्वीकृत्य, यः तत्र नासीत्

तावत् केचन लघु उपहाराः आगताः एकः काफीघटः, एकः कॉफी ग्राइण्डरः, रोसोलियो चश्माः, अनुग्रहं प्राप्तानां ज्ञातिभिः मित्रैः च तशतरीनां सेट्, कटलरी च, पिएरिनो तस्य मातुलयोः च पाकशाला सेट्। महिलाकैथोलिक-एक्शन अस्मान् पवित्रपरिवारेण सह शय्यायाः पार्श्वे एकं चित्रं दत्तवान्, सहायकः डॉन बेनेट्टी रजतसज्जायुक्तं अद्भुतं हरितपुष्पकलशं दत्तवान्।

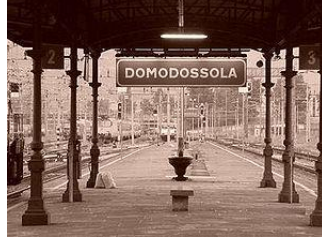
पूर्वरात्रौ दीर्घा आसीत् । मया मम मातरं चिन्तितम् या त्रिभिः बालकैः सह अल्पसम्पदां च अवशिष्टा आसीत् । "भवतः अल्पः विश्वासः अस्ति, किं जीवने सर्वदा प्रोविडेन्स् भवति इति वक्तृत्वविद्यालयः न शिक्षयति स्म?", अहं मनसि अवदम्। सोमवासरे १९ दिनाङ्के अहं सप्तवादने उत्थितः। टिल्डेमहोदया फीतावेषेण आगता। सः मां परिधाय मिलाननगरे क्रीतं पर्दां समायोजितवान् । प्रातः ९वादने मां चर्चं नेतुम् टैक्सी आगता। अहं भ्रमितः आसम्, मां पश्यन्तः जनानां समुद्रं प्राप्नोमि। गिउसे पूर्वमेव वेदीयां नारङ्गपुष्पगुच्छेन सह मां प्रतीक्षमाणः आसीत्, तस्य भगिन्या रोजा सह यतः माता ओलिम्पिया प्रथमस्य बालकस्य विवाहं कृत्वा अति उत्साहितः स्यात्। अहं तस्य सह रक्तधावके मिचेरिलो मामा सह अभवम्।

सामूहिकं प्रारब्धम्। मोन्सिनोर् पेलाण्डा अपि भावुकः आसीत् । अहं एकं उत्साहवर्धकं प्रवचनं, वलयानाम् आशीर्वादं, आजीवननिष्ठायाः प्रतिज्ञां, समारोहस्य अन्ते हस्ताक्षराणि च स्मरामि। बहिः गच्छन्ती पिएरिनो-माता, या तस्मिन् क्षणे मम मातुलः अपि अभवत्, सा मम वक्षसि कैथोलिक-एक्शन-महिलानां बिल्लाम् अस्थापयत् ।

त्रयोदशोऽध्यायः - नवजीवनम्

एकदा चर्चमध्ये उत्सवः समाप्तः जातः तदा वाया कास्टेलाज्जो इत्यत्र ग्राण्डाज्जी बार इत्यत्र जलपानं कृतम् । अतिथिभिः सह एकस्य चुम्बनस्य अपरस्य च मध्ये अस्माभिः किञ्चित् पिज्जा, पेस्ट्री च सह एपेरिटिफ् खादितम्। विशेषः अभिवादनः चुम्बनं च श्वशुरौ ओलिम्पिया, अर्मण्डो च ये मम् सह सूटकेसं प्राप्तुं गतवन्तौ, ततः मधुमासस्य कृते १२.१५ वादनस्य रेलयानं ग्रहीतुं स्टेशनं प्रति त्वरितम् अगच्छत्।

मम्मी नेत्राणि बहिः रोदिति स्म। वयं विभागं प्रविष्टवन्तः। स्टेशनस्य स्वामी सीटीना सह प्रस्थानस्य घोषणां कृतवान्, अहं च गिउसे च अन्तिमविदां कर्तुं खिडक्याः बहिः अवलम्बितवन्तौ। अस्माकं जीवनस्य साहसिकं कार्यं आरब्धम्।

एकदा वयं फ्लोरेंस्-नगरम् आगत्य वयं टिल्डे-महोदयेन सूचितं होटेल-नगरं प्रति अगच्छाम, यत् रोमहर्षकम् । विलासिताप्रवेशद्वारे वयं सङ्गीतेन स्वागतं कृतवन्तः, ततः भृत्यः अस्मान् तृतीयतलस्य कक्षं प्रति नीतवान् । अस्माकं कृते सर्वं नवीनम् आसीत्, द्विशयने अपि सुप्तम्।

प्रथमदिने वयं नगरं गतवन्तः, द्वितीयदिने वयं पियाजाले माइकेलएन्जेलोनगरं गतवन्तः यत्र भवान् सर्वं फ्लोरेंस्-नगरं द्रष्टुं शक्नोति । वयं केचन छायाचित्राणि गृहीतवन्तः। गिउसे इत्यस्य कॅमेरा चलचित्रस्य रोलेन अष्टानि कृष्णशुक्लानि छायाचित्राणि गृहीतुं शक्नोति स्म ।

तृतीये दिने रोमनगरं प्रति प्रस्थानम्। बलिदानेन रक्षितं धनं पर्याप्तं भवितुमर्हति इति कारणेन होटलं अधिकं विनयशीलम् आसीत् । पवित्रवर्षे जियुसे दृष्टानि चत्वारि बेसिलिकानि, ट्रेवी-फव्वारा च द्रष्टुं वयं द्वे द्वे दिवसे स्थगितवन्तः । वयम् अपि एसेड्रा-फव्वाराम् अपि प्रत्यागतवन्तः, यत् '५३ तमस्य वर्षस्य प्रसिद्धरात्रौ यदा सिग्नोरा ग्राजिया रेलयानस्य अधः पतिता आसीत् ।

सिसिलीनगरं प्रति प्रस्थानस्य समयः आगतः । दीर्घयात्रायाः अनन्तरं रेलयानं कैलाब्रिया-नगरम् आगतं अन्ते च विला सैन् जियोवात्री-नगरात् सिसिली-नगरं दृश्यते स्म । गिउसे तान् क्षणानाम् आस्वादं कृतवान्: रेलयानं नौका-नौकायां भारितम्, मेसिना-बन्दरस्य प्रवेशद्वारे उच्चैः मडोनिना ।

मातुः भ्राता कार्मेलो मामा स्वपत्न्या गैटाना, पुत्रीभिः सह रोसेट्टा, एण्टोनिएटा च अस्मान् स्टेशने प्रतीक्षन्ते स्म ।

ते अस्मान् द्वौ राजपुत्रौ इव स्वागतं कृतवन्तः। वयं मेसिना-नगरं गत्वा द्वौ दिवसौ स्थितवन्तः: बाल्ये मया दृष्टा कैथेड्रल्-घटिका, मडोना-डी-मोण्टाल्टो इत्यादयः अतीव सुन्दराः चतुष्कोणाः

तस्मिन् गृहे एकः एव दोषः आसीत् यत् रात्रिभोजनसमये मामा-मातुलभ्रातृभ्यां परिधानं कृत्वा मेजस्य समीपे उपविष्टस्य स्थाने "समुद्रतीरे भ्रमणार्थं गच्छामः" इति अवदन् अहं च गिउसे च त्यागपत्रं दत्त्वा पेकिश भावेन बहिः गतवन्तौ। रात्रौ ११वादनस्य समीपे वयं गृहं प्रत्यागच्छामः तदा मातुलः पाकं कर्तुं आरब्धा। एकदा रात्रौ सः घोंघान् तेषां शंखेषु चटनीयां स्थापयति स्म, परन्तु यत् गण्यते तत् स्नेहः, न तु आदतयः।

तृतीये दिने ते कतिपयैः अश्रुभिः सह रेलयानं प्रति अगच्छन् । नोवारा-नगरं प्राप्तुं टैक्सीचालकेन सह मिचेरिलो-मामा टेर्मे विग्लियाटोर्-स्थानके आसीत् । ज़िजी, मरिचिया-मातुलः, पेप्पिना-मातुलः च ग्रामे अस्मान् प्रतीक्षन्ते स्म । तत्त्वतः डोमोडोसोला-राजकुमाराः आगच्छन्ति इव आसीत् ।

परदिने वयं मम पैतृकपितामही कोन्सेट्टा, मम पितुः मामा-भगिनी-भ्रातृणां च दर्शनार्थं बडियावेच्चिया-नगरं गतवन्तः । मम पितामह्याः तम्बाकू-दुकानेन सह लघुचतुष्कोणे बाल्ये मां जानन्तः बहवः ग्रामनिवासिनः समागत्य अन्येभ्यः जनान् आह्वयन्ति स्म यत् "कोन्सेटिना भर्त्रा सह आगता!

चुम्बनानि, आलिंगनानि, रक्तानि मुखानि। मम कृते स्वप्नम् इव आसीत्। देशात् निर्गमनात् सम्यक् पञ्च वर्षाणि व्यतीतानि आसन् ।

दिनद्वयानन्तरं वयं "Cauzi i Lupu" इति टैक्सीचालकेन सह ताओर्मिनानगरं गतवन्तः । मध्याह्ने सः अस्मान् भोजनालयं नीतवान्, यत्र अस्मान् श्वेतदस्तानानि सेविताः आसन् । अहं च गिउसे च परस्परं पश्यन्तौ यत् "किं अस्माकं पर्याप्तं धनं भविष्यति?" । ताओर्मिना-नगरं ततः कास्टेलमोला-नगरं च गत्वा सायंकाले वयं श्रान्ताः किन्तु सन्तुष्टाः नोवारा-नगरं प्रत्यागतवन्तः ।

परदिने डोमोडोसोलानगरं प्रति प्रत्यागमनस्य समयः एव आसीत् । नूतनजीवनस्य प्रतिबद्धताः अस्मान् प्रतीक्षन्ते स्म ।

चतुर्दशोऽध्यायः - अस्माकं प्रथमनीडाः

'५०, '५३ च वर्षेषु डोमोडोसोला-नगरस्य यात्रां कृतवान् अपि प्रथमवारं गतः इव आसीत्: अहं दम्पतीरूपेण नूतनजीवनं प्रति गच्छामि स्म

एकदा वयं रेलयानं नौका-नौकायां आरुह्य समाप्तवन्तः तदा वयं बन्दरगाहस्य, सिसिली-नगरस्य च मडोनिना-नगरं शनैः शनैः दूरं गच्छन्तं द्रष्टुं चटपटीम् उपरि गतवन्तः

अश्रुभिः वयं काष्ठपीठिकासु उपविश्य यानं प्रति प्रत्यागतवन्तः । तदा शय्याः नासन् ।

रात्रौ आगते वयं कण्ठं लम्बमानाः निद्रां कर्तुं आरब्धाः। तदा तदा वयं खिडक्याः बहिः पश्यितुं उत्तिष्ठामः। महत्त्वपूर्णस्थानकेषु स्टेशनमास्टरः उच्चैः नगरस्य नाम घोषितवान् । नेपल्स-नगरे पार्श्वमार्गेषु "गुआग्लिओनी" इति पिज्जा-विक्रयणं भवति स्म । धूर्ततया ते प्रथमं यात्रिकाणां धनं प्राप्तवन्तः, ततः रेलयानं प्रस्थितवान् ते च धनं पिज्जा च अवशिष्टाः।

शनैः शनैः वयं मिलान-नगरस्य समीपं गतवन्तः । डोमोडोसोला-नगरं प्रति गन्तुं रेलयाने अहं पुनः ५ वर्षपूर्वं प्रथमवारं अनुभवितः भावः अनुभूतवान्: मग्गिओरे-सरोवरं, ओसोला-पर्वताः, शिला-छताः च। अस्मिन् समये मम पतिना गिउसे सह। मध्याह्नसमये वयं गन्तव्यस्थानं प्राप्तवन्तः ।

गिउसे आर्माण्डो इत्यस्य माता पिता च अस्मान् प्रतीक्षन्ते स्म । उत्सवः आसीत्: यदि ते घण्टाः ध्वनिं कर्तुं शक्नुवन्ति स्म।

मातुः ओलिम्पिया सह शीघ्रं मध्याह्नभोजनं ततः मोट्टामण्डले अस्माकं नूतने नर्सरीयां विश्रामं कर्तुं। परदिने अहं पुनः कारखाने कार्यं आरब्धवान्, गिउसे च निर्माणस्थलं प्रत्यागतवान् ।

मम विचाराः मम समर्थनस्य अभावात् मम मातुः समीपं गतवन्तः, परन्तु मम आध्यात्मिकनिर्देशकः डॉन बेनेट्टी मां प्रार्थनां कर्तुं प्रोत्साहयति स्म, बहुजनाः तां प्रेम्णा पश्यन्ति इति आश्वासनं दत्तवान् । कदाचित् अहं च गिउसे च मध्याह्नभोजनाय तस्याः गृहं गच्छामः, सा च तत् आनन्दं प्राप्नोति स्म । तावत् मम एका भगिन्या परिवारे नूतनं समर्थनं योगदानं दत्त्वा कार्यं प्राप्तम् आसीत् ।

ततः किञ्चित्कालानन्तरं वयं मम्, मम् ओलिम्पिया, डैड अर्माण्डो च इत्यस्मै घोषितवन्तः यत् ते जुलैमासे पितामहपितामहीः भविष्यन्ति इति।

अहं गर्भधारणस्य असुविधां अनुभवितुं आरब्धवान् आसीत् किन्तु कार्यं आह्वयति स्म। तदा श्रमिकाः इदानीं इव रक्षिताः न आसन्। गिउसे बहिः निर्माणस्थलस्य अपेक्षया उत्तमं कार्यं प्राप्तुं समर्थः अभवत्। एकः लघुः कारखानः यः काष्ठवस्तूनि यथा बैरलप्लग्, ऊनस्य स्केन्स् विमोचनार्थं साधनानि तथा च "पौङ्गी" (काष्ठस्य स्पिनिंग टॉप्स) इत्यादीनि निर्माति पञ्चमे मासे वयं भविष्यस्य नवजातस्य कृते प्रैम् अन्विष्य दुकानानि गन्तुं आरब्धाः। प्रवेशद्वारात् विस्तारः सर्वदा अधिका आसीत् अतः अस्माभिः गृहस्थापनस्य निर्णयः करणीयः आसीत् ।

तदा एजन्सीः नासन्, भवन्तः गत्वा तत्र तत्र पृष्टवन्तः। प्रोविडेन्स् अस्मान् via Scapaccino इत्यस्मिन् गृहस्य द्वितीयतलस्य अपार्टमेण्ट् अन्वेष्टुं कृतवान्, यत् फरियरस्य कार्यशालायाः समीपे एव आसीत् ।

अल्पकाले एव वयं चालनस्य आयोजनं कृतवन्तः। वयं नगरस्य केन्द्रे न आसन्, परन्तु दूरे अपि न आसन्, मम कार्यस्थानस्य समीपे एव आसन् ।

मासिकं किराया ८,००० लिर् आसीत्, अस्माकं अल्पवेतनस्य कृते बहु, परन्तु अपार्टमेण्टः स्वागतयोग्यः, उज्ज्वलः च आसीत् । प्राङ्गणे अस्माकं द्वे वर्गमीटर् भूमिः अपि भवितुम् अर्हति स्म यत्र अहं सुगन्धितौषधीः पुष्पाणि च रोपयितुं शक्नोमि, मम अनुरागः।

एकदा वयं कीलानि प्राप्तवन्तः वयं कक्ष्याः शोधनं कृत्वा पाकशालायां वैलेन्सैः, फीतापर्दैः च सह सुन्दरैः पर्दैः खिडक्यः सज्जीकृतवन्तः । एकदा चालनं सम्पन्नं जातं तदा जीवनं सामान्यरूपेण एव अचलत् । मम उदरं अधिकाधिकं लक्ष्यमाणं जातम्। एकस्मिन् दिने एकः सहकर्मी मां पृष्टवान् यत् अहं कदा प्रसूति-अवकाशार्थं गृहे भविष्यामि इति, तदा मां स्त्रीरोगचिकित्सकस्य समीपं गन्तुं परामर्शं दत्तवान् । अतः अहं निजीरूपेण नियुक्तिं कृतवान्। वैद्यः मां प्रायः ताडितवान् यत् अहं बहुकालं प्रतीक्षितवान् यत् "भवता षष्ठमासस्य अनन्तरं कार्यं कर्तुं न शक्यते तथा च भवतः सप्तममासे एव अस्तिः भवता जोखिमः गृहीतः। परदिने अहं दस्तावेजं कार्यालयं प्रति प्रदत्तवान् तथा च कर्मचारी अपि अहं भोग्यः इति अवदत्।

तावत् मया मम माता प्रदत्तानां पुरातनपत्रेभ्यः निर्मितं स्वेटरं, शर्ट, जूतां, लंगोटं च बुनन् लेयट् सज्जीकृतम् ।

वयं तटस्थवर्णैः मया कशीकृतैः पत्रैः सज्जीकृतं प्रैम् अपि क्रेतुं गतवन्तः, बालकः बालिका वा इति न ज्ञात्वा अन्ते जुलै-मासस्य द्वितीय-दिनाङ्के सायं मम जलं भग्नम् अभवत्, अस्माकं सूटकेसाः पूर्वमेव सङ्गृहीताः सन्तः वयं पदातिभिः चिकित्सालयं प्रति प्रस्थितवन्तः । यः स्त्रीरोगचिकित्सकः मां परीक्षितवान् सः गिउसे इत्यस्मै अवदत् यत् सः गृहं गन्तुं शक्नोति इति। श्रमः अधुना एव आरब्धः आसीत्, तत्र प्रायः २० घण्टाः यावत् समयः अभवत् । परदिने सः प्रसूतिचिकित्सालयं प्रत्यागतवान् यदा अहं प्रसवकक्षे प्रतीक्षमाणः आसम्।

एकस्मिन् समये बालकः जातः, परिचारिका च शिशुस्य पितरं कथयितुं अगच्छत्, यः प्रायः भावरोगेण पीडितः आसीत् । एकघण्टायाः अनन्तरं सा अस्माकं प्रथमं बालकं, तस्य पितामहवत् आर्माण्डो इति नामकं आलिंगयितुं समर्था अभवत् । कतिपयेभ्यः घण्टेभ्यः अनन्तरं पितामहः, मामा, मातुलभ्रातृभ्यां अपि सूचिताः । इदं प्रतीयते स्म यत् सः समग्रे जगति प्रथमः शिशुः एव आसीत्।

पञ्चदशः अध्यायः - वयं ईश्वरं धन्यवादं ददामः...

प्रसूतिविभागस्य परिचारिकाः जन्मनः कतिपयेषु घण्टेषु मांसरक्तस्य एतत् प्राणिनं मम शयने आनयन्ति स्म । मम स्तने स्थापयन्ति । बाल्ये मम कृते जिजी इत्यनेन निर्मितायाः चीरपुतलीयाः अतिरिक्तम् ।

तदा चिकित्सालयस्य वासः एकसप्ताहः आसीत् । गृहं प्रत्यागन्तुं पूर्वं वयं "शुद्धिकरणाय" चिकित्सालयस्य चर्चं गतवन्तः, याजकस्य आशीर्वादः ।

वार्डे सर्वं गृहं गन्तुं सज्जम् आसीत्, परन्तु मम शिरः भ्रमितुं आरब्धम् आसीत् । धात्री मम ज्वरस्य परीक्षणं कृतवतीः 39. मम पुतली च मया च द्वौ दिवसौ अपि स्थातव्यम् आसीत् । अन्ते गुरुवासरे १२ दिनाङ्के प्रायः स्वस्थः भूत्वा वयं गृहं प्रत्यागतवन्तः । रविवासरे १५ दिनाङ्के अर्माण्डो नूतनचक्रचालकेन स्वपित्रा जियुसेप्पे, तस्य मित्रं मारिउचिया च गॉडमादररूपेण, तस्य गॉडफादर बासिलिओ च, वक्तृत्वस्य मित्रं च सह बप्तिस्मास्थानम् नीतः मम आयोजने उपस्थितेः आनन्दः नासीत् यतोहि अन्धविश्वासात् वृद्धाः अस्मान् गृहे एव स्थातुं उपदेशं दत्तवन्तः । अहं लघु जलपानं सज्जीकृत्य सन्तुष्टः अभवम् ।

त्रिगुणात्मकरूपेण जीवनं भिन्नम् आसीत् किन्तु अहं बहु उत्तमं कृतवान् । मम बहु दुग्धं आसीत्, शिशुः वर्धमानः आसीत् अहं च तं प्रतिसप्ताहं नर्सरी-केन्द्रं गत्वा जाँचार्थं नीतवान् ।

दुर्भाग्येन मासद्वयस्य अन्ते अहं पुनः कारखाने कार्यं कर्तुं अगच्छम् । तदा नर्सरीः नासीत् । पितामहः एकैकं सप्ताहं यावत् तस्य पालनं कर्तुं सहमताः आसन् ।

यदा अहं षड्वादनस्य पालिं कार्यं करोमि स्म तदा गिउसे कार्यं कर्तुं गमनात् पूर्वं तं पट्टिकां कृत्वा गन्तव्यस्थानं प्रति नेष्यति स्म । अचेतने अयं बालः दुःखितः आसीत् अहं च तेन सह मिलित्वा रोदिमि स्म ।

दुर्भाग्येन अहं कार्यं त्यक्तुं न शक्तवान् । शनैः शनैः विश्वासेन वयं त्रिपक्षीयरूपेण यात्रां निरन्तरं कृतवन्तः प्रथमं भोजनं, प्रथमानि सोपानानि अद्भुतानि वस्तूनि आसन् । बालवाड़ीयाः

प्रथमदिने एव अन्ततः गिउसे उत्तमं वेतनयुक्तं कार्यं प्राप्तवान् । द्वे वर्षे सः प्राथमिकविद्यालये चौकीदारः आसीत्, ततः सः मेलमिलापस्य पदं ग्रहीतुं नगरपालिकां प्रति आहूतः ।

अनेन कारखाने मम कार्यं त्यक्त्वा बालकं लघुभ्रातरं दातुं प्रतीक्षमाणः समर्पणस्य अवसरः सृजति स्म । १९६२ तमे वर्षे अगस्तमासस्य १७ दिनाङ्के द्वितीयस्य बालकस्य जन्मनः कारणेन वयं आनन्दिताः अभवम । लुसियानो लघुत्वक् गोरा केशः आसीत्, आर्माण्डो इत्यस्य विपरीतम् । एकः परिकथा । २६ दिनाङ्के रविवासरे सः स्वपित्रा जिउसे, तस्य गॉडमादरः मातुलपुत्रः मारिउचिया, तस्य गॉडफादर एण्टोनियो, गिउसे भ्रात्रा च सह बप्तिस्मां प्राप्तवान् । अस्मिन् समये अपि मया गृहे एव स्थातव्यम् आसीत् । एकदा मम मातृत्वावकाशः समाप्तः जातः तदा अहं मम सुन्दरौ बालकौ समर्पितुं स्वकार्यं त्यक्तवान् ।

१९६२ तमे वर्षे अक्टोबर्-मासस्य प्रथमे दिने अर्मण्डो नीलवर्णीयं एप्रोन्, स्कन्धे विद्यालयपुटं च कृत्वा प्रथमश्रेणीम् आरब्धवान् । वयं तत् कतिपयैः अश्रुभिः सह शिक्षके लियोपार्डी इत्यस्मै न्यस्तवन्तः ।

तस्मिन् एव काले डोमोडोसोला-नगरस्य मेयरः गिउसे इत्यस्मै आहूय नगरभवनस्य द्वितीयतलस्य निवासस्थानं प्रदत्तवान्, यत् नगरीयदूतस्य निवृत्तेः समये रिक्तं एव आसीत् कतिपयेषु दिनेषु वयं चालनस्य आयोजनं कृतवन्तः । अस्माकं केन्द्रे सर्वाणि सुविधानि आसन् । सायंकाले एकदा बृहत् द्वारं पिहितं जातं तदा वयं नगरस्य शासकाः आसन् । महापौरकार्यालयस्य बालकोनीतः वयं आरामेन प्रदर्शनानि द्रष्टुं शक्नुमः । अस्माकं खिडकीभ्यः शताब्दपुराणपरम्परायुक्तस्य विपण्यस्य भागः दृश्यते स्म ।

एतस्मिन् समये लुसियानो प्रथमं पदानि गृह्णाति स्मः सः नगरपालिकायाः कर्मचारिणां शुभंकरः अभवत् ।

गिउसे इत्यस्य वेतनस्य पूरकत्वेन अहं कार्यस्य आविष्कारं कर्तुम् इच्छामि स्म । अहं मित्राणां कृते खिडकी, शय्या, तकिया च परिधातुं आरब्धवान् । शब्दः प्रसृतः अतः अहं "पर्दामहिला" अभवम् । स्वस्य विरक्तसमये गिउसे रेखानां संयोजनं सज्जीकर्तुं शिक्षितवान्, ईश्वरस्य धन्यवादः यत् वयं अधिकं आरामदायकं जीवनं भोक्तुं समर्थाः अभवम ।

१९६८ तमे वर्षे अक्टोबर्-मासस्य प्रथमे दिने लुसियानो अपि अध्यापिका लुईसा सेरी इत्यनेन सह विद्यालयस्य आरम्भं कृतवान् ।

कालः शीघ्रं व्यतीतः। ग्रीष्मकाले वयं इटली-देशस्य परितः शिविर-तम्बू-सहितं अवकाशं गतवन्तः । कदाचित् सिसिलीपर्यन्तं, मम गृहनगरं यावत्।

'७३ तमे वर्षे जुलैमासे वयं वैल् डी आओस्टानगरे शिविरं कृतवन्तः आसन्, मम गर्भधारणस्य प्रथमं लक्षणं भवितुं आरब्धम्। १९७४ तमे वर्षे फेब्रुवरी-मासस्य १६ दिनाङ्के प्रायः अष्टादशवर्षीयस्य अर्माण्डो-इत्यस्य, द्वादशवर्षीयस्य लुसियानो-इत्यस्य च कृते लघुभगिनी डैनियला आगता । कार्निवलकालः आसीत्, ये जनाः नगरभवनस्य द्वारे गुलाबीपट्टिकां पश्यन्ति स्म ते एतत् हास्यं मन्यन्ते स्म । पारिषद-पुरोहितः अस्मान् ईस्टर-रात्रौ बप्तिस्मा-उत्सवम् आयोजयितुं सल्लाहं दत्तवान्, यत्र अस्माकं मित्रं जियाना-महोदया गॉड-माता, अस्माकं मातुल-बेनिटो-इत्येतत् गॉडफादर-रूपेण च।

अन्धविश्वासं विहाय अस्मिन् समये अहमपि एप्रिल-मासस्य १३ दिनाङ्के रात्रौ आयोजने भागं गृहीतवान् । परदिने वक्तृमण्डले स्वागते अतिथयः शतं आसन् ।

डैनियला अपि प्रौढा अस्ति, अधुना वयं वृद्धाः स्मः। अस्माकं त्रयः बालकाः अस्मान् ७ पौत्रान् दत्तवन्तः स्टीफनो, वर्जिनिया, ग्रेटा, लोरेन्जो, रेबेका, लेटिजिया, मट्टेओ च ।

कथा समाप्तं भवति। २०१५ तमस्य वर्षस्य सेप्टेम्बर्-मासस्य १९ दिनाङ्के अहं च जियुसे च मिलित्वा ६० वर्षाणि आचरितवन्तौ ।

वयं ईश्वरं, अस्माकं भगवतीं, ये अस्मान् प्रेम्णा पश्यन्ति स्म, तेषां सर्वेषां धन्यवादं वदामः।

ला माज्जा कोन्सेट्टा मग्लिओ, नोवारा डी सिसिलिया-नगरे १८ एप्रिल १९३६ तमे वर्षे जन्म ।

अनुक्रमणिका

1. पितुः गृहम्
2. अस्मात् संसारात् बहिः
3. वालुकायाम् क्रीडाः
4. तैलं मकरजालं दुष्टनेत्रं च
5. उलूकाः
6. वोस्सिया क्षमस्व (नक्षत्राणां प्रकाशः) .
7. एमिलिया
8. निगलानां उड्डयनम्
9. स्वर्गस्य द्वारम्
10. सुन्दरं तुसा
11. चीनीमिश्रितमुखम्
12. वायलेट
13. नवजीवनम्
14. अस्माकं प्रथमानि नीडानि
15. वयं ईश्वरं धन्यवादं दद्मः...

